

අප්පමාදෙන

සමපාදෙථ

පුජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ

අප්පමාදෙන

සමපාදෙථ

පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ

පළමුවන මුද්‍රණය - 2017 මැයි
(පිටපත් 5000)
ධර්ම දානය පිණිසයි.

මෙම පොතෙහි අන්තර්ජාල සංස්කරණය හා මෙම දේශනා මාලාවේ
පටිගත කරන ලද දේශනා ශ්‍රවණය සඳහා පිවිසෙන්න
<http://sudassana.org/>

පිටපත් කිරීම:
එච්. ඒ අමරතුංග

සෝදුපත් බැලීම:
රාජකීය පණ්ඩිත, ශාස්ත්‍රපති කොත්මලේ කුමාරකස්සප හිමිපාණෝ

පරිසණක පිටු සැකසුම:
දිල්ලැසි වීරරත්න

ප්‍රකාශනය:
සුමග සඳහම් සමුළුව
33/6, අකුරැස්ස පාර, මාතර.

පිටපත් ලබා ගැනීමට:
හෝමාගම - 011 2752352
මහනුවර - කේ. දයානන්ද මහතා - 077 7665198
මාතලේ බෝගහකොටුව විහාරය - 071 4466838
මාතර - කේ. ජී. මුණිදස මහතා - 071 4438747 - 077 3295174
පිටපතක මුද්‍රිත වියදම - රු. 40/=

මුද්‍රණය:
ආර්. ආර්. ඉන්ඩස්ට්‍රිස්
331, වෙල්ල වීදිය, කොළඹ 12
දු.ක. 011 243 8817

පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ විසින්
 2013 වර්ෂයේ දී කළ දේශනයන් අනුසාරයෙන් රචිත
 'ධම්මසංඝගණි විවරණය' (ද්විතීය භාගය) ධර්ම ග්‍රන්ථයෙන්
 උපුටා ගත් පහත සඳහන් පාඨයන් කෙරෙහි අවධානය යොමු කර
 පසුපිට කවරයේ පාඨය සමග සසඳමින් දහම් කරුණු මැනැවින්
 අවබෝධ කර ගැනීමට උත්සාහ කරන මෙන් මෙන් සිතින් ඉල්ලමි.

'චිරචිඤාගිය සංයෝජනයන්ගේ ලක්ෂණය තමයි වේ යිත් දෙකට බෙදීම. ඒක වෙන්වෙන්
 පංචකාමගුණික කෙලෙස් නිසා.

ඒ කියන්නේ කාමරාගාදි කෙලෙස් වික නිසා පංචවිඤ්ඤාණය උපදින නිසයි
 ආධ්‍යාත්මික, ඛාහිර කියලා වේ බෙදීමක් අපට පෙනෙන්නේ.

ඒ බෙදීම පෙනෙන්නේ කෙලෙස් නිසා ඇතිවන කෘත්‍යයකට'.

(279 වැනි පිටුව)

'යම් වෙලාවකදී අපිට වේ කය ඇසුරු කරගෙනම පවතින විඤ්ඤාණය කයෙන් මිදිලා
 ගියොත් එතකොට චිරචිඤාගිය ගති තැනි වෙන්වෙයි.'

'ඒකයි කයේ යවිඤ්ඤාණය බව දැනෙනවා, දැනුණාට නිව්නි තැ. කයේම තියෙන
 විඤ්ඤාණය.'

(408 වැනි පිටුව)

'ඇතැ කියන එක ඇති වෙන්වෙන් කොහොමද, තැනි වෙන්වෙන් කොහොමද කියලා
 ධර්මායතනය ගර්භා ඇතැ කියන එක ධර්මායතනය පැන්නට ආවහම උද්ධචිඤාගිය
 වෙනවා.'

(409 වැනි පිටුව)

2017.02.28 කොහුවල දේශනය.

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

*යො වෙ වස්ස සනං ජීවෙ - අපස්සං උදයව්‍යයං,
එකානං ජීවිතං සෙය්‍යො - පස්සතො උදයව්‍යයං.*

පින්වත් ස්වාමීන් වහන්සේලාගෙන් අවසරයි. ශ්‍රද්ධා සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි. අද දවසේ මේ හැම දෙනාම ගෙවල් දෙවල්වල නොයෙක් කාරණා කටයුතු තිබුණත් ඒ සෑම දෙයක් ම පැත්තකින් තබලා මේ ස්ථානයට ආවේ ලොවුතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ ඒ ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරලා මේ දුක් සහගත සසරෙන් අතමිදීම පිණිස අවශ්‍ය ධර්ම ඥානය පහළ කර ගැනීම සඳහා යි.

ඉතින් මුලින් ම හැම දෙනාට ම එක දෙයක් මතක් කරනවා. මම අද පෙන්නන්න හදන මේ කරුණු ඉතාමත් ම තීක්‍ෂණ යි. සියුම්. හැබැයි නුවණක් තියෙන, හොඳට හිත යොමු කරලා අහන කෙනෙකුට මේ කාරණාව තේරෙණවා. තේරුණොත් සසර ගෙවෙන තාක් ම තමන්ට තනියම ඒ ටික කරගන්න පුළුවන්. ඉතින් මේ ටික, ඒ පෙන්නන ධර්මා ඉතාමත් සියුම් නිසා ම බොහෝ ම උවමණාවෙන්, ඊට නැඹුරුවෙව්වි මනසකින් ම ශ්‍රවණය කරන්නට වෙනවා. එහේ මෙහේ දුවන සිත් ඇතුව, සෙලවෙන මනසක් ඇතුව, මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කළාට අර්ථය හිතේ වැටෙන්නේ නැහැ. නමුත් හොඳ උවමණාවෙන් මේ ටික ශ්‍රවණය කරණ කෙනෙකුට යටිකුරු කරලා තිබුණු දෙයක් උඩුකරු කරලා පෙන්නුවා වගේ, වහලා තිබුණු දෙයක් විවෘත කරලා පෙන්නුවා වගේ, තමන්ට බොහෝ ම පැහැදිලි වෙනවා.

පින්වතුනි, අනන්ත වූ සංසාරයක, කෙළවරක් පෙනෙන්නේ නැති, පනවන්න බැරි සංසාරයක, අපි හැම කෙනෙක් ම ඉපදෙමින් මැරෙමින්, මැරෙමින් ඉපදෙමින් එනවා. එව්වර දීඪි සංසාරයක එන්න හේතුව අද වගේ අපි ගිය ජීවිතයේ කොතැනක හරි හිටියා නම් මැරිලා අද ඉපදුණහම, ඉපදිව්වි මේ ලෝකය අපට ඇත්ත ම

වෙනවා. ඒක බොරුවක් නොවේ වෙනවා. ඒක ඇත්ත ම වෙලා, ඒවා තුළ තියෙන දේවල්වලට, ද්‍රව්‍යවලට, සවිඤ්ඤාණක, අවිඤ්ඤාණක සියලු දේට අපේ සිත තදින් බැඳෙනවා. අපට ඒවා ඉතා ම වටිනවා වෙනවා. ඒවායින් වෙන් වෙන්න බැරි මට්ටමට අපේ ජීවිතය යෙදෙනවා. ඒ තරම් ඇලිලා, බැඳිලා ඉන්න කොට අද අපි ඒ ඇලිවිටි බැඳිවිටි දේවල් සැතපුම් සිය දහස් ගණනක දුර රටක හිටියත්, අපි කැමැති තැන්වලට ආපහු එනවා වගේ, අපි ආසා කරන වටපිටාවට එනවා වගේ, අපි දන්නා හඳුනන වටපිටාව හොයාගෙන එනවා වගේ නැවත භවයකට යනවා.

ආයෙත් ඒ ඉපදුනු ජීවිතයක මේ විදියට ම ඒ ඔක්කෝ ම ඇත්ත කරලා පෙන්නවා. ඇත්ත ම වෙනවා. නත්‍ර නත්‍රාහි නන්දනී - ඒ ඒ තැන සතුටුවෙනවා. ඒ ඒ තැන සතුටින් ඇලෙනවා. මේ තණ්හාව තමයි පුනර්භවයට හේතුව.

ඒ තණ්හාව නැතිකරන්න බැරිවෙව්වි නිසයි මේ තාක් දුර අපි ආවේ. ඒ තණ්හාව ම යි අද දවසේ මේ ජීවිතය තුළත් ඔබට දුක ගෙනැත් දෙන්නේ. සාංසාරික වශයෙන් සසරේ ඉපදීම ගෙනැත් දෙන්නෙත් ඒ තණ්හාව යි. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ, දුකට හේතුව තණ්හාව කියලා. ඔය තණ්හාව යම් දවසක නැති වුණොත්, නැති කළොත්, මේ පින්වතුන්ට මේ ජීවිතයේ දුකක් නැහැ කිසිම දේකින් කායික දුක හැරුණු කොට. කයේ පැවැත්ම නිසා එන දුක මේ පින්වතුන්ට ඉතුරු වෙයි. ඒ දුක් ටික තබලා සියලු ම දෙයකින් එන සියලු ම දුක් මේ පින්වතුන්ගෙන් දුරු වෙනවා.

ඒ තණ්හාව නැති කළ නිසා ම නැවත මේ වගේ කයක් හදගෙන උපදින පැවැත්මක් මේ පින්වතුන්ට නැතිවෙනවා. මතු සංසාරයේ දුක ඉපදීම වෙන්නෙත් නැහැ. එහෙම වෙන්නේ මොකක් වුණහම ද? මේ තණ්හාව නැතිවුණහම යි.

හැබැයි තණ්හාව නැතිකරන්න එක ම එක පරියාය යි තියෙන්නේ, එක ම එක ක්‍රමය යි තියෙන්නේ. කිසි කෙනෙකුට තණ්හාව නැතිවෙන්නේ නැහැ, මෙන්න මේ අවිද්‍යාව කියන ධර්මාව දුරු වුණොත් විතරම ම යි තණ්හාව නැතිවෙන්නේ.

එතකොටයි තණ්හාව අවබෝධ වෙන්නේ - තණ්හානං කය මජ්ඣිමා
තණ්හාව ගේ ඤය බව, තණ්හාව ඤය කරණ හැටි අවබෝධ
වුණොත් විතරයි තණ්හාව දුරු කරන්න පුළුවන්. එහෙම නැතිනම්
කොච්චර බණ ඇහුවත් සිතින් ඒ ඇලීම, ඒ බැඳීම ගෙවෙන්නේ
නැහැ. අතහැරලා යන්නේ නැහැ.

මේ පින්වතුන්ම බලන්න සමහර විටෙක බණ අහන අය වුනත්,
නමුත් සිතේ ධර්මයක් මෙතෙහි කරණ වෙලාවට මේ පින්වතුන්ට
නුවණ තියෙනවා. පහසු බවක් දූනෙනවා. නමුත් සමස්තයක්
වශයෙන් ජීවිතයේ දරුවන්ට, ගෙවල් දෙරවල්වලට, මිල මුදල්වලට
සිතේ යම් කැමැත්තක්, බැඳීමක් තිබුණා නම් ඒවායේ වටිනාකමක්
පෙනෙනකමක් තිබුණා නම් ඒක අඩුවෙලා ද කියලා බලන්න.
මෙතෙහි කරණ කොට පොඩ්ඩක් ඒ වෙලාවට තියෙනවා. නමුත් අර
බැඳීම එහෙම මයි. එහෙම වෙන්නේ යම්කිසි තැනක අඩුවක් නිසා.

නමුත් මේ පංචඋපාදානස්කන්ධයේ ඇතිවීම, නැතිවීම දෙක දැක්කොත්
මෙන්න මේ අවිද්‍යාව නැතිවෙනවා. අන්න ඒ අවිද්‍යාව
නැතිවුණොත්, පංචඋපාදානස්කන්ධයේ ඇතිවීම, නැතිවීම දන්න,
දකින කෙනෙකුට යි තණ්හාව නැතිවෙන්නේ, තණ්හාව ගෙවාගන්න
පුළුවන් වෙන්නේ. ඒ තණ්හාව නැතිවෙව්වි, තණ්හාව ගෙව්විවි
කෙනාට යි දිට්ඨි ධර්ම - ඒ කියන්නේ මෙලොවමත්, පරලොවත්
සියලු දුකෙන් මිදීමක් තියෙන්නේ.

ඒ නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ: යො වෙ වස්ස සනං
ජීවෙ - අපස්සං උදයව්‍යයං - යම් කිසි කෙනෙක් මේ ස්කන්ධයන්ගේ
ඇතිවීම නැතිවීම දෙක නො දූන අවුරුදු සියයක් ජීවත් වුණත් ඒ
ජීවිතය හිස් එකක්. එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො - පස්සනො උදයව්‍යයං.
යම් කිසි කෙනෙක් මේ පංචඋපාදානස්කන්ධයේ ඇතිවීම නැතිවීම
දෙක තේරුම් ගෙන එක දවසක් ජීවත්වුණත් වටිනවා කියලා
පෙන්නුවේ. මොකද, ඒ පංචඋපාදානස්කන්ධයේ ඇතිවීම, නැතිවීම
තේරුණොත් තණ්හාව ඤය කරන හැටි එයාට අවබෝධ වෙනවා.
තණ්හාව නැතිකරණ ආකාරය අවබෝධ වෙනවා. තමන්ට ම ලැජ්ජා
හිතෙනවා. තමන්ගේ පැවැත්ම ගැන තමන් ම ලැජ්ජාවෙන දවසක්
එනවා. තමන්ට ම තමන්ගේ අරමුණු පිළිකුල්වෙන දවසක් එනවා.

දුකෙහි කලකිරෙන දවසක් එනවා. එදට දුකෙහි නො ඇලෙනවා, දුකෙන් මිදෙන දවසක් එනවා. ඒ නිසා මෙන්න මේ ටික හොඳට අහගන්නට ඕන.

පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වැය කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවේ, පංචඋපාදනස්කන්ධය කියන කොට රූප උපාදනස්කන්ධය, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ උපාදනස්කන්ධයට යි. මේ පංචඋපාදනස්කන්ධය

- අවිද්‍යාව නිසා හටගන්නවා;
- තණ්හාව නිසා හටගන්නවා;
- කමිය නිසා හටගන්නවා;
- ආහාර නිසා හටගන්නවා

කියලා මෙන්න මේ ප්‍රධාන කාරණා හතරක් හේතුවෙන් හටගත්ත එකක්. පංචඋපාදනස්කන්ධය කියන්නේ, මගේ වැරද්දෙන් හටගත්ත එකක්. මගේ තණ්හාවෙන් හදගත්ත එකක්. මගේ කමියෙන් හදගත්ත එකක්. මේ ආහාර ටික හේතුකරගෙන තියෙන එකක් කියලා නො දකිනකමත් හේතුවක් පංචඋපාදනස්කන්ධය ඇතිවෙන්න. අවිද්‍යාව හෝ නැතිවුණොත්, තණ්හාව හෝ නැතිවුණොත්, කමිය හෝ නැතිවුණොත්, ආහාර හෝ නැතිවුණොත් මෙන්න මේ විදියට පංචඋපාදනස්කන්ධය ඇතිවෙනවා කියන කාරණාව තේරුණොත් හෝ මේ පංචඋපාදනස්කන්ධය අපවයට යනවා, ඒ කියන්නේ පිරිහීමට යනවා. තණ්හාවට තියෙන ඉඩ නැතිවෙනවා. අන්න ඒ විදියට කළහම තණ්හාව නැතිවෙනවා.

දැන් මම ඔය ටික පෙන්නුවේ පෙළ දහමට අනුව යි. තවම ඕක කිව්වාට අපට තේරෙන්නේ නැහැ.

අපි අපේ එදිනෙදා ජීවිතයෙන් බලමු: පුත්තා වැඩු ඔනුස්සානං - මනුෂ්‍යයන්ට තියෙන වස්තුව පුත්‍රයෝ ය. අපි ඒ නිසා ඒ අරමුණක් අරගෙන බලමු. මට උපමාවක් තියෙන්න ඕන නිසා මේ ගෙදර ඉන්න දරුවා ම අපි ගනිමුකෝ. මේ ගෙදර ඉන්නවා සුගත් මහත්මයා. එතුමාට ඉන්නවා පුතෙක් - ජනිදු. පුත්තා වැඩු

මනුස්සානං - කිව්වේ ඔය දරුවාට ලෙඩක් දුකක් හැදුණොත්, ලොකු ශල්‍යකර්මයක් කරන්න වුණා කිව්වොත් අතේ තියෙන මිල මුදල් ඇති තාක් වියදම් කරයි. ඔක්කෝම නැතිවෙලා මෙව්වර ගෙයක් තිබුණොත් මේ ගේ විකුණන්න කියලා කිව්වොත්, වුණොත්, මේ ගේ වුණත් විකුණ යි. තව යම් තාක් වස්තු තියෙනවා නම් ඒවාත් විකුණ යි. පුත්තා වඳුම් මනුස්සානං කියලා කිව්වේ මනුෂ්‍යයන්ගේ වස්තුව පුත්‍රයෝ යි. මේ දේවල් තිබුණාට මේවායේ අර්ථය ගිහිල්ලා ගිහිල්ලා අන්තිමට වැටෙන්නේ ඒ කෙළවරට යි. එහෙම කරනවා නේ ද? මොකද ඒ තරමට තමන්ට ඒ දරුවන් වටිනවා. මොකද, ඒ දරුවාට තමන් එව්වරට ආදරේ නිසා යි.

යම් වස්තුවකට එව්වරට ආදරේ ද, ඒ මිම්මට, ඒ පමණට ම දුක එනවා. ඒ දරුවා හදිස්සියේ මැරුණොත්, අනතුරකට පත්වුණොත් - මම මෙහෙම කිව්වාට 'මැරුණොත්' කිව්වහම මූසල කතාවක් කියලා කියයි ද දන්නේ නැහැ. මොකද එව්වරට බැඳීමක් ඒක. මැරුණොත්, අත පය කැඩුණොත් බලන්න තමන්ට දුක එන්නේ නැද්ද කියලා. දුක එනවා.

අපි අපේ ඉලක්කයට ගනිමු - මේ උපමාව මම ගත්තාට, හැම කෙනා ම තමන්ට ආදරණීය ම කෙනා සිහිකර ගන්න. දරුවන්, අම්මා, තාත්තා, කෙනා කෙනා සිහිකර ගන්න. මම දැන් උපමාවට ගන්නේ ජනිඳු යි.

දැන් මෙන්න මේ දරුවා සිහිවෙන, දරුවාට ආදරේ තියන නිමිත්තට කියනවා පංචඋපාදානස්කන්ධය කියලා. දරුවා කියන තැනට. පඤ්චුපාදනස්කන්ධය දුක්ඛා කියලා කියන්නේ අද දුක නැතිවෙන්න පුළුවන්. නමුත් දුකෙන් මිදිලා නෑ. අද 'ජනිඳු' කියලා සිහිකරණ අවස්ථාවේ දී ඔය ඇත්තන් ට එන්නේ සැප වෙන්න පුළුවන්. නමුත් මේ නිමිත්තේ ජරා මරණ දුක තැවරිලා තියෙනවා. මේ දරුවා ලෙඩවෙව්වි නිසා, මැරිව්ව නිසා, අතපය කැඩිව්වි නිසා, අප්‍රිය අමනාප ස්පර්ශන් නිසා, ලොකු දුක් ගොඩකට එන්න තියෙන මේ නිමිත්තට ජාතිය ස්වභාවය, ජරාව ස්වභාවය, ව්‍යාධිය ස්වභාවය, මරණය ස්වභාවය කොට ඇති ධර්මතාවයක් ඔය 'දරුවා' කියන නිමිත්ත.

කොවිඩ් බණ ඇහැව්වත් ඒ නිමිත්තට ඔය ඇත්තන්ගේ හිතේ තියෙන ආදරය නැතිවෙන්නේ නැහැ. ඒ නිමිත්තට තියෙන කැමැත්ත ඔය ඇත්තන්ගේ නැති වෙන්නේ නැහැ. අනිත්‍ය කියලා සිහි කළත්, අනිත්‍ය තමයි; නමුත් අනිත්‍ය වුණත් 'ඉන්න කම් සලකන්න එපායැ' කියන තැනකින් හෝ හිත බැඳෙනවා. 'වෙනස් වෙනවා විපරිණාම වෙනවා තමයි. දරුවාට අපේ යුතුකම් කටයුතු යි නේ' කියන තැනකින් හෝ ඔය ඇත්තන් බැඳෙනවා.

දැන් ජනිඳු කියන අදහසින් - මම කිව්වේ හැම කෙනාට ම තම තමන්ට නිමිත්තක් සිහිකරගන්න. ජනිඳු දරුවා කියන මේ නිමිත්ත සිහිකළහම දරුවා කියලා තමන් හොඳට දන්නවා මේ තමයි මට දුක ලැබෙන්න, දුක ගෙනැත් දෙන්න පුළුවන් නිමිත්ත කියලා හොඳට තේරුම්ගන්නවා ඉස්සෙල්ලා, පංචඋපාදනස්කන්ධය. අද දුක නෑ. නමුත් කවද හරි දවසක දුක එන්න පුළුවන් නිමිත්ත නිසා මේක දුකෙන් මිදිලා නෑ, දුක්බ සත්‍යය.

මේ දුක ඇතිවෙන්න, නැත්නම් මේ කවද හරි දවසක ජරා මරණ දුක ඇතිවෙන්න පුළුවන් මේ දරුවාට තණ්හාව මගේ ඇතිවුණේ කොහොම ද? මේ පංච උපාදනස්කන්ධය ඇතිවුණේ කොහොම ද කියලා අපි පර්යේෂණය කළ යුතුයි. තේරුණා නේ ද?

ඔන්න මෙතැන ඉඳලා හොඳට අහගන්න ඕන.

දැන් මේ නිමිත්ත අරගත්තහම ඔය ඇත්තන් නුවණින් යන්න ඕනේ මේ නිමිත්තේ මුලට ම. දැන් ජනිඳු පුතා, එයාට තමයි මගේ හිත බොහෝ ම කැමැති, බොහෝ ම ආදරේ. දැන් ඒ දරුවා මැරුණොත් තමයි, ලෙඩ දුක් වුණොත් තමයි මට දුක එන්නේ. දරුවාට කැමැත්තක් තියෙයි. දුකට හේතුව මේ දරුවාට තියෙන ආදරය යි.

දැන් මේ ආදරයෙන් හදන ජනිඳු කියන දරුවා ගැන මගේ හිතේ බැඳීම ඇතිවෙව්වි මුලට අපි යනවා. අරමුණේ මුලට. (මෙන්න මේ ටික හොඳට ප්‍රපංච නො කොට අහගන්න). අපි ගත්තොත්, ඒ රූපය කියන තැනට අපි ගියහම ඒ රූපයේ තියෙනවා - හොඳට අහගන්න: කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, හම, මස්, මේ වාගේ පඨවි කොටස් විස්සක්

තියෙනවා. සිහිපත් කරගන්න බාහිර කලු ගලක, හුඹහක්, කලුගලක්, අවේතනික පුටුවක්, මේසයක් වගේ ගත්තොත් එතැන තියෙන තද ගතිය සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි නේ ද? කලු ගලක් ගත්තොත්, පුටුවක් ගත්තොත්, හුඹහක් ගත්තොත්, මැටි ටිකක් ගත්තොත් සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි නේ ද? අවේතනික වස්තුවක් නේ ද? ඒ වගේ ම යි සමකරන්න කෙස්, ලොම්, නිය, දත් කියාපු කොටස් විස්ස ම අර පඨවි ගතිය යි, මේ කොටස් විස්සේ තියෙන තද ස්වභාවය යි සමානම ම යි.

හොඳට නිමිත්ත ගන්න. කිසිම වෙනසක් නෑ. සත්ත්වයෙක් ද නො වූ, පුද්ගලයෙක් ද නො වූ අවේතනික වස්තුවක්. ඊට පස්සේ මම ජනිතූ කියන තැන රූපයේ තියෙනවා පිත, සෙම, සැරව, ලේ, දහඩිය, මේද තෙල්, කඳුලු, වුරුණු තෙල්, කෙල, සොටු, මුත්‍රා මේ වගේ ආපෝ කොටස් දෙළහක්. බාහිර ලිඳක, වැවක, පොකුණක, තියෙන වතුර සත්ත්වයෙක් හෝ පුද්ගලයෙක් හෝ ආත්මයක් හෝ නෙවෙයි නේ ද? ආත්මයක් හෝ නෙවෙයි. අවේතනික වස්තුවක් නේ ද? ඒ විදියට ම සමකොට දකින්න මේ ආපෝ - පිත, සෙම කියන කොටස් දෙළහ වතුර බඳු ම යි. අවේතනික, අවිඤ්ඤාණක ම වස්තුවක්.

ඊගාවට ඒ ශරීරයේ තියෙනවා කන, බොන ආහාර පාන පැසවන පවාක තේජෝ ධාතුව, ඌෂ්ණය. ඊට පස්සේ මේ ශරීරය ඉන්ද්‍රිය මුහු කරණ පරිපාක තේජෝ ධාතුව. ශරීරයේ පැවැත්මට උපකාර, අපි අත තියලා හෙම බලන්නේ උණ ද කියලා - සන්නති තේජෝ ධාතුව. ඔය බඩ පපුව දූවිල්ල හැදෙනවා කියලා අපි කතා කරණ තේජෝ ධාතුවක්. මේ වගේ තේජෝ කොටස් හතරක් තියෙනවා ඒ ශරීරයේ.

බාහිර පහන් දූල්ලකින් හරි, ගිනි ගොඩකින් හරි, සුයඹී රශ්ණයෙන් හරි එන උෂ්ණයක් තියනව නම්, නැත්නම් ගින්දර ටිකක් ගත්තහම ගිනි දූල්ලක් සත්ත්වයෙක් හෝ පුද්ගලයෙක් හෝ ආත්මයක් කියලා හිතෙනවා ද? නෑ. එහෙනම් ඒ සමාන ම යි, ඒ ගින්දරේ තියෙන තේජස ම යි මේ තියෙන ඌෂ්ණ කොටස් හතරක්.

ඊට පස්සේ ඒ ශරීරයේ තියෙනවා වායෝ කොටස් හයක්. රෙදි සෝදන යන්ත්‍රයකට රෙදි දූම්මහම පෙරළනවා වගේ කන බොන

ආහාර පාන පෙරළන වාතයට කියනවා කොට්ඨාශ වාතය කියලා. ආහාර පාන බඩට වැටුණහම ඒවාට ඉඩ අරන් දීලා, බඩවැල් එහාට මෙහාට කරන බඩ ඇතුළේ තියෙන වාතයට කියනවා කුවිජ්න වාතය කියලා. ශරීරයේ අතපය හකුළුවන්න, දිගහරින්න, නමන්න උපකාර වාතයට කියනවා අංගමංගානුසාරී වාතය කියලා. ඉක්කාව, ඔක්කාරය, වමනය වගේ උඩට එන වාතයට කියනවා උද්ධමිගම වාතය කියලා. මල මුත්‍රා බැහැර කරන්න උපකාර වාතයට කියනවා අධොගම වාතය කියලා. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්න උපකාර වාතයට කියනවා ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වාතය කියලා.

බාහිර ගස් වැල් හොලවාගෙන හමන හුලගත් සත්ත්වයෙක් හෝ පුද්ගලයෙක් හෝ නෙවෙයි නේ. මෙබඳු වූ වායෝ ධාතුවක් තමයි ඔය ශරීරයේ තියෙන්නේ.

නිමිති ගන්න පුළුවන් කොටස් තිස් දෙකකුත්, සතර මහා ධාතූ වශයෙන් ගත්තොත් ප්‍රධාන වශයෙන් නිමිති ගන්න පුළුවන් ලක්ෂණ හතළිස් දෙකකින් නිර්මිත රූප මිටියක් තමයි අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන රාශිවෙච්චි රූප මිටියෙ තියෙන්නේ. තේරෙනවා ද? කන බොන ආහාරයෙන් හැදෙන්නේ. කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු, අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන තියෙන රූප මිටිය අපේ ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට සත්ත්ව පුද්ගල නොවන අනාත්ම සංඥාවක් අපට පහළවෙනවා. අනාත්ම සංඥාවක් කියලා කියන්නේ හිතට හැඩ සටහන පෙනෙන, වණී ස්වභාවය, හැඩ සටහන පෙනෙන බවට කියනවා සංඥාව කියලා. තේරෙනවා නේ ද? මේ සතරමහාධාතුව අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන රාශිවුණහම ඒ රාශිවෙලා තියෙන අනාත්ම රූප මිටිය ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොට සත්ත්ව පුද්ගල නොවන අනාත්ම හැඩයක්, අනාත්ම රූප සංඥාවක් අපට පහළ වෙනවා. ඕක තමයි ඇත්ත.

ඔන්න ඔය සංඥාව - මෙන්න මෙතැන යි අවශ්‍ය ම තැන - ඔය සංඥාවට නැඹුරුවෙලා අපි 'ජනිඳු' කියලා හිතන කොට ම, වැඩ දෙකක් කරනවා. මේ රූපයේ ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා, අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා කියලා කියන්නේ, 'ජනිඳු' කියලා හිතන කොට, මේ හැඩයට - දැන් අනාත්ම රූපයක හැඩයක් ආවේ - හැඩයට 'ජනිඳු'

කියලා හිතන කොට, මේ හැඩයට 'ජනිඳු' කියලා හිතපු අත්දැකීම විඤ්ඤාණයට තබලා අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. අර සතරමහාධාතු රූපයෙන් ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු සැබෑ ම රූප සංඥාව තියෙනවා, මම මෙහෙන් පෙනෙන හැඩයට 'ජනිඳු' කියලා හිතන කොට ම මේ හැඩය ජනිඳුගේ කියලා මම දැනගන්නවාත් එක්ක ම, මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් දැනගන්නා කොට ම අනාත්ම රූප සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. දැන් දැකපු එක සම්පූර්ණ නිරුද්ධ යි. මේ හැඩය ජනිඳුගේ කියන අදහසක් මගේ මනසේ තියෙනවා.

ඊට පස්සේ දැන් මම දන්නේ නැහැ අනාත්ම සතරමහාධාතු රූප මිටිය නිසා අනාත්ම සංඥාවක් එන කොට අනාත්ම සංඥාවට මේ මගේ පුතා, නැත්නම් 'ජනිඳු' කියලා හිතුවොත් හිතන කොට ම වෙන්වෙන්නේ මොකක් ද? සංඛාරය විත්තසම්පූර්ණයි කියලා කියන්නේ මේ හැඩය 'ජනිඳු' කියන දැනුම මට තබා දීලා ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු අනාත්ම රූප සංඥාව ද එවේලේම නිරුද්ධ වෙනවා. ස්පර්ශ නිරුද්ධ වෙන කොටම එස්ස සම්ප්‍රසූක්ත වේදනා සඤ්ඤත් නිරුද්ධ වෙලා.

ඔන්න දැන් මේ හිතේ තියෙන නිමිත්ත අරගෙන, 'මේ මගේ පුතා නේ ද, මෙයාගේ නම ජනිඳු නේ ද, මෙයාගේ අනාගතය මෙහෙම මෙහෙම හදන්න ඕන නේ ද' කියලා දැන් අර හිතේ තියෙන පුද්ගල නිමිත්තට, ඔන්න දැන් මේ හිතේ තියෙන 'ජනිඳු' කියන නිමිත්ත රූපය පින්වතුන් හදගත්තේ අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්. පංචඋපාදනස්කන්ධය යි කියලා කියන්නේ, දැන් මේ හිතේ තියෙන්නේ මේ පින්වතුන්ට උපාදන වෙන රූපයක්, 'ජනිඳු' කියලා. සත්ත්ව පුද්ගල ආත්ම භාවය තියෙන්නේ මේ නිමිත්තේ යි. තේරුණා ද?

නමුත් දැන් මේ ඇත්තත් කවදවත් දන්නේ නැහැ ඇස් ඉදිරිපිටට එන සංඥාවට අපි මෙහෙම හිතන කොට සංඥාව අරභයා හිතපු අත්දැකීම හිතට, විඤ්ඤාණයට පවරලා, අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. එතකොට මම හිතපු ගතියනුත් එක්ක මේ සංඥාව මම තුළ පුද්ගල භාවයකින් පවතිනවා නේ ද කියලා දන්නේ නැහැ. සිතේ අත්දැකීම සිතට සිහි කරන්න පුළුවන්. දැන් 'ජනිඳු' කියලා අර හැඩයට හිතුවහම හිතපු දේ දැනගන්නා නේ. දැනගන්න දේ සිහිකරන කොට

ඔය ඇත්තන්ට තාම පෙනෙන්නේ බාහිර දේ සිහි කරනවා වගෙයි. බාහිර ඉන්න එක්කෙනා සිහි කරනවා වගෙයි. දැන් 'ඉන්න දරුවාට මෙහෙම කරන්න ඕන, මේ විදියට කරන්න ඕන, එයාගේ අනාගතය හදන්න ඕන' කියලා අර හිතේ තියෙන 'ජනිඳු' කියන නිමිත්තට, හැඩයට මේ පින්වතුන් බොහෝ සෙයින් විතර්ක උපද්දනවා. කොච්චර උපද්දනවා ද කියනවා නම්, ඒ නිමිත්ත කෙරෙහි සෙනෙහස ආදරය කියන ගතිය, තණ්හාව ඇතිවෙන තාක් හිතනවා.

ඊට පස්සේ මෙහෙම හිතන කොට, හිතනකමට මේ පින්වතුන්ගේ කය සවිඤ්ඤාණක යි. සවිඤ්ඤාණක ඇහැට ආයෙත් අර කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු සතරමහාධාතු රූපය ඇස් ඉදිරිපිටට ආවොත්, අනාත්ම සංඥාව ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට ම මෙච්චර වෙලා හදපු විස්තර ටික ඤාණිකව ආපහු මනසේ යෙදෙනවා මේ පින්වතුන්ට. කවදාවත් මේ පින්වතුන්ට අනාත්ම සිද්ධිය හම්බවෙන්නේ නැතුව මේ ඇතිකරගත්ත ප්‍රපංච සංඥාවෙන්, මේ ඇතිකරගත්ත කෙලෙස් ටිකෙන් තුන් කාලයෙන් ම ඔය ඇත්තන්ව යට කරනවා.

කිසිම දවසක මේ ඇත්ත නො දූක තණ්හාව හිඳෙන්නේ නැහැ. දැන් ඔය ඇත්තන්ට යම් දවසක දී තණ්හාව හිඳෙනවා නම් හිඳෙන්නේ මෙන්න මේ විදියට මේ පින්වතුන්ට මෙනෙහි කරන්න පුළුවන් නම්: කොහොම ද, 'දරුවා' කියලා සිහිවෙලා, මොනවා හරි දෙයක්, අපි කියමු දුකත් එනවා නම්, දුක ආවොත් අරමුණේ මුලට යන්න. අරමුණේ මුලට ගිහිල්ලා ඇත්තට ම, ඒ කියන්නේ ඇස් ඉදිරිපිටට ඇත්තට ම රූපය ආපු තැන ඇත්තට ම, ගිහිල්ලා, එතැන තියෙන්නේ කෙස්-ලොම්-නිය-දත් පයවි කොටස් විස්සක්, පිත්, සෙම් සැරව ආපෝ කොටස් දෙළහක් කියලා කලින් විස්තර කලා වගේ ධාතූන්ට සම කරලා, ස්වභාව දහමට සමකරලාත් බලන්න. දවන, තවන, දිරවන ස්වභාව කොටස් හතරක් - තේජෝ ධාතුවට සමකරලා බලන්න. හමන, පිම්බෙන, හැකිලෙන වායෝ කොටස් හයක් - වායෝ ධාතුවට සමකරලා බලන්න. අවේතනික වූ, අනාත්ම වූ සතරමහාධාතු රූප මිටිය අවකාශ ධාතුව අනුරාගෙන රාශි වෙලා තියෙනවා. කන බොන ආහාරයෙන් හැදෙනවා.

එබඳු රූප සංඥාව ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට ඒ සංඥාවට, 'මේ මගේ පුතා නේ ද, මේ ජනිඳු නේ ද' කියලා හිතුවහම මේ සංඥාව අරභයා මම හිතන ආකාරයට විඤ්ඤාණයෙන් දැනගන්නවා. ඒ හැඩයට 'ජනිඳු' කියලා හිතුවොත් 'ජනිඳු' කියලා දැනගන්නවා. වෙන විදියකට හිතන්න; ඒ විදියට දැනගන්නවා. ඒ හිතන විදියට දැනගත්තහම - දැන් 'ජනිඳු' කියලා මම යි හිතන්නේ. හිතලා මම දැනගනිද්දීත් බාහිර රූපයත්, ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු රූප නිමිත්තත් අනාත්ම ම යි. අවේනනිකම යි. 'මේ දරුවා නේද, ජනිඳු නේද' කියලා හිතන කොට මේ සංඥාව අරභයා හිතපු අත්දැකීම තමයි මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් දැනගන්නේ. 'මේ හැඩය ජනිඳු ගේ. මේ පෙනෙන සටහන ජනිඳු ගේ. මේ නිමිත්ත පුතාගේ' කියන දැනුම තමන්ට ඇතිවුණා.

එද ඉඳලා යම් කලෙක අනාත්ම රූපයක් තියෙන තැනක මම ම කෙනෙක් හදගෙන, දරුවා හදගෙන, ජනිඳු කියන නිමිත්ත මම ම හදගෙන, ඒකට මම ම මේ විස්තර පුරවනවා නේ ද කියලා දැක්කොත් තමයි මේ නිමිත්ත හිතෙන් අරගෙන මෙහෙම කරන්න ඕන, මෙහෙම කරන්න ඕන කියලා මේ රූපය අරභයා ඇතිකර ගන්නා ප්‍රණිධි නැතිවෙන්නේ.

තමන් දන්නවා, 'මේ උපන්නේ දුක්' යි කියන එක. මොකද, සතරමහාධාතු නිමිත්ත එන තැනක මම මේ හැඩයට 'ජනිඳු' කියලා, 'පුතා' කියලා හිතන කොට ඒ නිමිත්ත අරභයා හිතපු අත්දැකීම මනෝ විඤ්ඤාණයට ගන්න කොට ඔන්න දැන් හිතට තියෙනවා නිමිත්තක්. හිතනවා, 'මේ ජනිඳුගේ රූපය' යි, 'මේ ජනිඳු දකින කොට එන වේදනාව' යි. 'මේ ජනිඳුගේ හැඩය යි. 'මේ ජනිඳු ගැන යි හිතන්නේ'. 'ජනිඳු ගැන දැනගන්න පුළුවන් කියනවා' කියන ධර්මතා පහම තියෙනවා මනසේ.

කෙනෙක්ව දැනගන්න, කියන්න, කරන්න පුළුවන්. ඔය ඇත්තන්ගේ සිතේ තියෙන, ඔන්න ඔය සිතේ උපන්න නිමිත්තට යි පංචඋපාදානස්කන්ධය කියලා කියන්නේ. මේක අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත එකක් ඔය ඇත්තන්ට. ඔය ඇත්තන්ගේ තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත එකක්. ඔය ඇත්තන්ගේ මේ හිතේ හැසිරීම නිසා ගටගත්ත එකක්. මෙන්න මේ නිමිත්තට යි ජරා මරණ දුක් දෙන්නේ. මොකද,

ඔය ඇත්තන් 'ජනිඳු' කියලා හිතාගෙන මනෝමයෙන් හිටියාට කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු සතරමහාධාතුව එක විදියකට තියෙන්නේ නැහැ. සතරමහාධාතුව අඩු වැඩි වෙන කොට රූපය කැඩෙන්න පුළුවන්, බිඳෙන්න පුළුවන්, කුඩුවෙන්න පුළුවන්, වෙනස් වෙන්න පුළුවන්. ඊශාව සැරේට ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට පහළවෙන රූපයේ වෙනස්වීම මත පහළවෙන හැඩය වෙනස්. සංඥාව වෙනස්. එතකොට තමන් පෙර හැඩේට තණ්හා කරලා තියෙන කොට දෑන් වෙනස්. 'අනේ දරුවා කෙට්ටු වෙලා නේ, දරුවා ලෙඩවෙලා නේ, දරුවා මැරිලා නේ' කියලා මේ දුක් ටික පින්වතුන්ට විඳින්න වෙනවා.

තමන් මනසෙන් උපදවාගත්ත කෙනෙක් වූ, පුද්ගලයෙක් වූ මේ මනසේ තියෙන නිමිත්තට තමයි පංචඋපාදනස්කන්ධය කියලා කියන්නේ. ඔය 'ජනිඳු' කියන පුද්ගල නිමිත්ත තමයි පංචඋපාදනස්කන්ධය කියලා කියන්නේ. ඔන්න ඕකටයි මේ පින්වතුන්, 'මේ මගේ දරුවා' කියලා උපාදන වෙලා තියෙන්නේ. පංචඋපාදනස්කන්ධයට උපාදන වෙලා තියෙන්නේ. ඒ පංචඋපාදනස්කන්ධය හැඳෙන්නේ අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්. මොකක් ද අවිද්‍යාව? ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපය අනාත්ම යි. ඒ නිසා රූප සංඥාවක්, හැඩතලයක් පෙනෙනවා. ඒකට අපි 'දරුවා' කියලා හිතුවොත්, 'මේ හැඩේ දරුවා' කියන අත්දැකීම විඤ්ඤාණයට පවරලා. දරුවෙක් හදනවා නේ ද, මේ විදියට දුක උපදින නිමිත්තක් හදනවා නේ ද කියලා ඔය ඇත්තන් දන්නේ නැහැ.

අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වුණොත් කියලා කියන්නේ, මේ සතරමහාධාතුව නිසා ඇස් ඉදිරිපිටට අනාත්ම සඤ්ඤාවක් එනකොට වූ පරිදි වචනය පවරලා දුන්නොත්, මේ සතරමහාධාතුව නිසා අනාත්ම සංඥාවක් නේ ද පහළවෙන්නේ. පහළවුනු අනාත්ම සඤ්ඤාවටයි හිතුවේ හිතපු දේයි දැනගත්තේ කියන සත්ත්‍ව පුද්ගල නො වන අනාත්ම සංඥාවක් කියන හැඟීම එනවා මේ හැඩයේ. ඒ බව විඤ්ඤාණයට පවරගන්නවා. ඒකයි වූ පරිදි වචනය පවරලා දීම නිවනට කියල අර අපි මතක ද කිංසුකොපම සූත්‍රයේ කිව්වේ, නගර හිමියාට වූ පරිදි වචනය එතැනින් පවරලා දෙනවා කියන එක නිවනට නමක්

(විඤ්ඤාණයට අනාත්ම සඤ්ඤාවේ අනාත්ම බවම පෙන්වලා දෙනවා) කිව්වේ.

මේ පංචඋපාදනස්කන්ධය හදගන්න බැහැ. ඒ කියන්නේ දරුවෙක් මවාගෙන දරුවෙකුට තණ්හාව හදගන්න බැහැ. තේරෙනවා ද?

අපි මෙහෙම කිව්වොත්: දැන් ඔය විදියට ම යි තමන් වත්. 'තමන්' කියන ශරීරය ගන්න. කෙස්-ලොම්-නිය-දත් කියන පය්වි කොටස් විස්ස යි. මේ පය්වි ධාතුවත්, බාහිර ගස් වැල්වල ඇති පය්වි ධාතුවත් කෙස්-ලොම් කියන මේ පය්වි ධාතුවත් පය්වි ධාතු ම යි. සත්ත්ව-පුද්ගල නො වන අනාත්ම ධර්මතාවයනු යි. මේ ශරීරයේ තියෙනවා පිත-සෙම්-සැරව කියලා ආපෝ ස්වභාවය ළිං වැව් පොකුණු වල තියෙන ජලය, ආපෝ ස්වභාවයත් පිත-සෙම්-සැරව කියන ආපෝ ස්වභාවයත් සමාන යි. මේ ශරීරයේ තියෙනවා දවන-තවන-දිරවන ස්වභාව උෂ්ණ හතරක්, බාහිර ගිනි ගොඩක, සූර්ය රශ්මියේ තියෙන උෂ්ණයත් මේ උෂ්ණයත් සමාන යි. මේ ශරීරයේ තියෙන ප්‍රමිඛන-හකුලන-සොලවන ස්වභාවයෙන් යුක්ත වායෝ කොටස් හයත්, බාහිර වායෝ ධාතුවත් සමාන යි.

අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන රාශිවෙලා තියෙන සතරමහාධාතු රූප මිටිය මේ කයයි යන ගණයට යනවා. කන බොන ආහාරයෙන් මේ කය හැදිලා තියෙන්නේ. තමන්ගේ ඇස් ඉදිරිපිටට ඒ රූප මිටිය පහළවෙන කොට අනාත්ම සංඥාවක් පහළවෙනවා. ඒ සංඥාවට 'මම' කියලා ඔය ඇත්තන් හිතන කොට මේ හැඩය 'මම' කියන අත්දැකීම මනෝ විඤ්ඤාණයට තබලා, අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. නිරුද්ධ වුණහම දැන් මේ හැඩයේ 'මම' කියන අත්දැකීමක් මේ ඇත්තන්ට තියෙනවා. 'මම මෙහෙම කෙනෙක්, මම මෙහෙම කරන්න ඕන, මේ විදියට හදගන්න ඕන' කියලා ආයුහණා සංඛාරා කියලා කියන්නේ මම වටා තණ්හාව ඇතිවෙන තාක් තමන්ව නිමාණය කරගන්නවා.

දැන් මේ 'තමන්' කියන රූපය, මගේ වූ රූපය, මේ හිතට මගේ රූපය හඳුනාගන්න පුළුවන්. මගේ රූපය හිතෙන් විඳින්න පුළුවන්. මගේ රූපය ගැන හිතන්න පුළුවන්. මගේ රූපය දැනගන්න පුළුවන්.

රූපය විඳින්න, හඳුනන්න, කල්පනා කරන්න, දැනගන්න පුළුවන් කම දැන් මගේ රූපයත් එක්ක තියෙනවා. මට රූපයත් තියෙනවා. මගේ රූපය විඳින්නත් පුළුවන්. මගේ රූපය හඳුනන්නත් පුළුවන්. මගේ රූපයට හිතන්නත් පුළුවන්. මගේ රූපය දැනගන්නත් පුළුවන් එකක්.

දැන් මේ 'මම' කියලා ස්කන්ධ පඤ්චකය ම තමන් අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හදගත්ත එකක්. අරමුණු ටිකේ තණ්හාවෙන් හැසිරීම නිසා හදගත්ත එකක්. මම කියලා හිතපුකම නිසා, කමිය නිසා හදගත්ත එකක්.

දැන් ඔන්න මමත් ඉන්නවා. මම කියන නිමිත්තත් සිහිකළ හැකියි. ජනිතූත් ඉන්නවා. ජනිතූත් සිහිකළ හැකියි. දැන් මම, මේ නිමිත්ත මගේ පුතා, මම යි මගේ පුතායි දෙන්නා ම ඉන්නවා.

ඊට පස්සේ කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු ඔය වගේ ම කුණප කොටස්, පට්ඨ කොටස් විස්ස යි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන සතරමහාධාතූ - අවකාශ ධාතුව අනුරාගෙන තියෙන, රූප මිටිය ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට අනාත්ම සංඥාවක් පහළවෙනවා. ඒ සංඥාව අරභයා 'මේ ජනිතූගේ අම්මා' කියලා හිතන කොට දැන් මේ හැඩය 'ජනිතූගේ අම්මා' කියන අත්දැකීම හිතට දීලා අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. දැන් ජනිතූගේ අම්මාගේ රූපය තමන්ට හඳුනන්නත් පුළුවන්, ඒ රූපය විඳින්නත් පුළුවන්, ඒ රූපය ගැන හිතන්නත් පුළුවන්, රූපය දැනගන්නත් පුළුවන්.

ඔන්න දැන් පවුලක් ම තියෙනවා: 'මම'ත් ඉන්නවා, 'ජනිතූ'ත් ඉන්නවා, 'ජනිතූගේ අම්ම'ත් ඉන්නවා. හැබැයි ලෝකය ශුන්‍යයි. ඇහැට ඔබ්බෙන් පවතින ධර්මා ටික සම්පූර්ණ ශුන්‍යතාවයක්. නමුත් ඔය ඇත්තත් කවදවත් දන්නේ නැහැ, මේ විදියට මේ පංචඋපාදනස්කන්ධය උපවයට යනවා. රැස්වෙනවා නේ ද? ගිහිල්ලා අන්තිමට පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකයක් හැදෙනවා. අම්මා, තාත්තා, අයියා, අක්කා, සීයා, මාමා, නැන්දා, කියලා මේ වාගේ බොහෝ පුද්ගලයින් ඉන්නා ලෝකයක් හැදෙනවා. හිතෙන් ම ඒවාට පිළිතුරු සපයනවා. සතරමහාධාතූව නිසා අනාත්ම සංඥාව පහළවෙන ගානේ තමන් ගාව තියෙන විස්තර ටික ඉදිරිපත් වෙනවා. මේ පංචඋපාදනස්කන්ධය හැදුන හැටි. ආපනු අනාත්ම ස්පර්ශයක් එන

ගානේ ඒ ටික ආපහු තමන් තුළ යෙදෙනවා නේ ද කියන එකත් නො දන්නා කම නිසා තමන් හිතාගෙන ඉන්නේ, 'සතරමහාධාතුවේ ජනිත ඉන්නවා, සතරමහාධාතුවේ මම ඉන්නවා, සතරමහාධාතුවේ ජනිතගේ අම්මා ඉන්නවා, සතරමහාධාතුවේ ජනිතගේ සීයා ඉන්නවා' කියලයි හිතාගෙන ඉන්නේ. එයා සතරමහාධාතුවේ සතුටුවෙනවා. සතරමහාධාතුවේ ඇලෙනවා. මේ ඇත්ත නො දන්න කොට සතරමහාධාතුවේ බැඳෙනවා.

ඇලුනහම, බැඳුනහම මිඳෙන්නේ නැහැ සතරමහාධාතුවෙන්. එයා ජාති-ජරා-මරණ-ශෝක-පරිදේවයන්ගෙන් මිඳෙන්නේ නැහැ. සියලු දුක් දෙමිනසින් මිඳෙන්නේ නැහැ. යම් වෙලාවක අවිද්‍යාව දුරුවුණොත්, තණ්හාව දුරුවුණොත්, කමිය දුරුවුණොත් මේ පංචපාදනස්කන්ධය අපවයට යනවා. රැස්වෙන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ ඇස් ඉදිරිපිටට හම්බවෙන මේ රූපයේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ පෙන්නුවොත්, 'මෙබඳු රූපයක් ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට අනාත්ම සංඥාව පහළවෙනවා නේ ද', කියලා පෙන්නවා. මේ පෙනන හැඩය අරහයා යම් විදියකට හිතුවොත් ඒ හිතන ආකාරයට ම මේ හැඩය මනෝ විඤ්ඤාණයට අල්ලලා දෙනවා. ප්‍රපංච සංඥාව කියලායි මේ සංඥාවට කියන්නේ. තණ්හා-දිට්ඨි-මාන වශයෙන් ප්‍රමාද කරවනවා. ඒ හැඩය කෙනෙක් කියලා හිතුවොත් මේ හැඩය 'කෙනෙක්' කියන එක යි විඤ්ඤාණයට අල්ලා දෙන්නේ. හිතට අල්ලා දෙන්නේ. එතකොට හිතේ දෂ්ඨ නියෙන්ම මොකක් ද? පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා කියලා යි. ඉන්න පුද්ගලයා ගැන හිතනවා: පුද්ගලයා මෙහෙම කිව්වා නේ ද, මෙහෙම කළා නේ ද, මේ විදියට කළා නේ ද කියලා.

ඔය ඇත්තන් යම් වෙලාවක දී මේ පංචපාදනස්කන්ධයේ උදය-වැය දකිනවා කියලා කියන්නේ බාහිර ශ්‍රත්‍යතාවය දකිනවා. සතරමහාධාතුවත්, අවකාශධාතුවත්, පංචමහාභූත. පංචමහාභූත රූපය ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට හොඳට බලන්න අනාත්ම යි සංඥාව. ඒ සංඥාව අරහයා, මේ සත්ත්වයෙක්, මේ පුද්ගලයෙක්, කියලා තමන් හිතුවොත් - වෙනනාහං භික්ඛවෙ කම්මං වදම් - මහණෙනි මම වෙනතාව කමියයි කියලා වදාරනවා. මොකක් ද,

වෙනස්වූ කම්මං කරුණි කායෙන වාචය මනසා. හිතීන් හිතලා ම යි හිතන්නේ, හිතීන් හිතලා ම යි කියන්නේ, හිතීන් හිතලා ම යි කරන්නේ. මේ හැඩය අරහයා 'පුද්ගලයෙක්', 'ජනිඳු', 'මගේ දරුවා' කියලා හිතුවොත් ඒකට කියන්නේ වේතනාව කියලා යි. හිතපු ගමන් ම ඒ හැඩය 'ජනිඳු' කියන නිමිත්ත අත්දැකීම මනෝ විඤ්ඤාණයට පවරාගන්නවා. අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙලා.

ඔන්න දැන් අනාත්ම ස්කන්ධ තියෙන තැනක තමන්ගේ දෝසයෙන්, මේවා ඇතුළු පැත්තේ තියෙන්නේ. 'ජනිඳු' කියලා, 'පුද්ගලයෙක්' කියලා, 'දරුවා' කියලා, සංඥාව අරහයා හිතුවහම 'මේ හැඩය ජනිඳුගේ, මේ සංඥාව ජනිඳු'යි කියන අත්දැකීම තමයි මනෝ විඤ්ඤාණය භාරගන්නේ. තේරුණා නේ ද කියන එක?

ඔන්න දැන් ඒ වේතනාව කමියට මුල් වෙනවා කියලා කියන්නේ දැන් ජනිඳු ගැන බොහෝ හිතනවා. ජනිඳු ගැන වචනක් කතා කරනවා. 'ළමයා මෙහේ එන්ඩකෝ' කියනවා, මේ මනසේ තියෙන නිමිත්ත බලාගෙන. ජනිඳු වෙනුවෙන් මෙහෙම මෙහෙම කටයුතුයි කියලා කරනවා. ජනිඳු ගැන හිතන එක මනෝ සංවේතනාවක්. 'ජනිඳුට මෙහෙම මෙහෙම කියන්න ඕනෑ' කියලා වචන ගැන තියන සංස්කාරයට වඩි සංවේතනාව කියනවා. 'ජනිඳු වෙනුවෙන් මෙහෙම මෙහෙම කරන්න ඕනෑ' කියලා හිතේ ඇතිවෙන වේතනාව කාය සංවේතනාව යි. මේ තුන ම මනෝමය මට්ටමේ කමී යි.

සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං - ඒ කියන්නේ ජනිඳු ගැන හිතාපු දේ දැනගන්නවා, ජනිඳු ගැන කියාපු දේ දැනගන්නවා, ජනිඳු ගැන කරපු දේවල් දැනගන්නවා. විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං - දැනගත්තාට පස්සේ මොක ද වෙන්නේ? හිතන්න, කියන්න, කරන්න හිතෙන් නාමධම් අරමුණු කරලා හිත මේකට බැසගන්නවා. නාමරූප පච්චයා සළායනනං - හිත මේ රූපයට බැසගත්තහම ආපසු මේ ඇහැ-කන-දිව-නාසය-ශරීරය කියන මේ ආයතන ටික තමන්ට සම්පූර්ණ ඇති බවට පිහිටනවා. සළායනන පච්චයා එස්ස - සවිඤ්ඤාණක ඇහැට ආයෙත් අර රූපය ගැටෙනවා. ගැටෙන කොට අනාත්ම වූ රූප සංඥාවක් ආයෙත් පහළවෙනවා. ආයෙත් අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා - දැන් මේ සිද්ධිය දන්නේ නැහැ. ආයෙත් දැන්

‘ජනිඳු’ කියලා පෙනෙනවාත් එක්ක ම අර විස්තර ටික ඔක්කෝ ම එනවා. ‘ජනිඳුට මෙහෙම කියන්න ඕන, මෙහෙම කරන්න ඕන’ කියලා කරපු කාරණා ටික සිහිවෙන කොට ම දැන් ඒ විදියට හිතන්න ගන්නවා, කියන්න ගන්නවා, කරන්න ගන්නවා. ඒ සංඥාව අරභයා හිතන්න-කියන්න-කරන්න ගන්න එක මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් පවරාගන්නවා.

මම කියන එක තේරෙනවා ද බලන්න: බාහිර තියෙන්නේ සම්පූර්ණ ශූන්‍යතාවයක්. ශූන්‍යතාවයක් ඇති තැනක තමන් ම පුද්ගලයෙක් නිමාණය කරගෙන, පුද්ගලයා වෙනුවෙන් මෙහෙම මෙහෙම කටයුතුයි කියලා ඒ නිමිත්ත තුළ හැසිරීම නිසයි මේ තණ්හාවෙන් යුක්ත වෙලා තියෙන්නේ. ‘ඒ පුද්ගලයා මෙහෙම මෙහෙම කිව්වා’ කියලා ඒ නිමිත්ත තුළ හැසිරීම නිසයි ද්වේශයෙන් යුක්ත වෙන්නේ. මේ ඔක්කෝම මනෝමය මට්ටමේ කමී යි.

යම් වෙලාවක දී, ‘ජනිඳු දරුවා වෙනුවෙන් මෙහෙම කරන්න ඕන’ කියලා හිතන කොට ම මේ ‘මම ම කෙනෙක් උපදවාගෙන, මම ම දරුවා හදගෙන, මම ම හදගත්තු දරුවා අරභයා මේ සැලසුම් කරනවා නේ ද’, කියලා සිහිකරන්න. සිහිකරන කොට සිත පිළිගන්නේ නෑ. දරුවා ඉන්නවා නේ කියන එක තියෙනවා. එතකොට තමන් ම ඇයි එහෙම කියන්නේ? අරමුණේ මුලට යන්න. මේ විස්තර ඇතිවෙච්චි හැටි අල්ලලා දෙන්න. ‘ඇත්තට ම ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්’ ධාතුවට සමකරලා බලන්න - පඨවි කොටස් විස්සයි, පිත්-සෙම්-සැරව ආපෝ කොටස් දෙළහයි, ලිං, වැව්, පොකුණුවල ජලය වගේ. තේපෝ වායෝ. අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන තියෙන රූප මිටිය. ‘ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට අනාත්ම හැඩ සටහනක් පෙනුණේ. ඒ හැඩයට ‘මගේ දරුවා’ කියලා හිතන කොට වෙන්නේ මේ හැඩය දරුවාගේ කියන අත්දැකීම හිතට දීලා අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. මෙහෙම හදගෙන නේ ද මේ දරුවා ගැන හිතන්නේ’ කියලා බලන්න.

එතකොට මේ බොහෝ තණ්හාවෙන් මේ නිමිත්තට හරිත වෙන තාක් හිතන එක අඩුවෙනවා. දැන් මේක පෙනුනේ නැත්නම් මේ පින්වතුන් සිහිකරන කොට ම මේ පින්වතුන් හිතන්නේ,

‘සතරමහාධාතු පැත්තේ දරුවා ඉන්නවා’ කියලා යි. එතකොට ඕන තරම් හිතන්න පුළුවන්. ඇයි, දරුවා ඉන්නවා නේ. නමුත් දෑත් මේ විදියට බැලුවහම, ‘ඇත්තට ම බාහිර ශ්‍රත්‍යතාවයක් තියෙන තැනක තමන් ම දරුවා හදගෙන, තමන් ම දරුවෙකුට ආදරය කරලා නේ ද තියෙන්නේ. තමන් ම තමන්ව හදගෙන තමන්ට කැමැතිවෙලා නේද තියෙන්නේ’ කියලා එන්න එන්න එන්න එන්න පැහැදිලි වෙනවා.

යම් දවසක් තියෙනවා මේ සියලු සංස්කාරයන් කෙරෙහි කළකිරෙන දවසක්. මේ විදියට තමන් ම උපදවාගෙන දුක් විදින, මේ හදගත්තෙ දුක. අපි කියමු, දෑත් අවේතනික වස්තුවක් ගත්තොත් පට්ඨි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතරමහාධාතුව අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන රාශිවෙච්චි විදියට - (යමක් පෙන්වමින්) අපි කියමු මේක පෙනෙනවා කියලා - මේ හැඩ සටහන පෙනෙනවා. අනාත්ම සංඥාවක් පහළවෙනවා. මේ සංඥාවට, ‘මේ සුගත් මහත්මයාලාගේ ගෙදර’ කියලා හිතන කොට මේ හැඩය ‘සුගත් මහත්මයාලාගේ ගෙදර’ කියන අත්දැකීම විඤ්ඤාණයට පවරලා අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. එදා ඉඳන් මෙබඳු හැඩයක් තියෙනවා ගෙදර. ඔහොම ගම් පිටින්, නගර පිටින්, ඔය ඇත්තෝ කොළඹ කියලා ගත්තොත්, සතරමහාධාතුව නිසා අවකාශධාතුව අවුරාගෙන තියෙන, සතරමහාධාතු නිසා ඇස් ඉදිරිපිටට අනාත්ම සංඥාවක් එනකොට ඒ සංඥාවට ‘මේ කොළඹ’ කියලා හිතුවොත්, ඒ හැඩය එහෙම ම ‘කොළඹ’ කියන අත්දැකීමෙන් හිතට පවරාගන්නවා. දෑත් කොළඹ ගැන හිතන්න පුළුවන්, කියන්න පුළුවන්, කරන්න පුළුවන්.

ඊගාවට ධාතු නානකය නිසා මේ සංඥාව පහළවෙන කොට ම තමන් හිතපු ‘කොළඹ’ කියපු එක ආපහු සිහිවෙනවා. කවදාවත් සතරමහාධාතුවේ කොළඹක් නෑ. නමුත් මුලින් හදගත්ත ප්‍රපංච සංඥාව සිහිවෙනවා.

ඔය ඇත්තන්ට ඕන තරම් යන්න පුළුවන්. යන යන ගානේ ඔය පින්වතුන්ට පහළවෙන්නේ අනාත්ම සංඥාවක්. පහළවෙන්න පහළවෙන්න මේ ප්‍රපංච සංඥාවන් ඉදිරිපත් වෙනවා.

දැන් සතරමහාධාතුව නිසා උපන්න සංඥාව ඉපිද නිරුද්ධවුණාට මේ ඔක්කෝම රැස්වෙලා අම්මා-තාත්තා-අයියා-අක්කා ගෙවල්-දෙරවල්-යානවාහන-ඉඩකඩම් කියලා ඔය ඇත්තන්ට සිහිකරන්න පුළුවන් මෙන්න මේ ලෝකයට කියනවා පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකය කියලා. මේ පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකය හැදිලා තියෙන්නේ අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්. කම් ප්‍රත්‍යයෙන්, තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන්. ඒක ඇතුළේ තමන් ඉන්නවා. තමන්ගේ නැදැයිත් ඉන්නවා. ජරා-මරණ-ශෝක-පරිදේව-දුක්ඛ-දෝමනස්ස-උපායාස ඔක්කෝම දුක් ටික තියෙනවා.

මේ දුක ගෙවෙන්නේ, මේ දුක නිරුද්ධ වෙන්නේ මෙන්න මේ පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වැය බලන කෙනාට යි. මේ පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකය ඇතිවෙව්වී නැතිවෙව්වී හැටි බලන කෙනාටයි මේ පංචඋපාදනස්කන්ධය කෙරෙහි තියෙන ඡන්දරාගය අඩුවෙන්නේ. තණ්හාව අඩුවෙන්නේ. තමන්ට තණ්හාවෙන් හැසිරෙන වස්තුව බාහිර තියෙන දෙයක් වෙත තාක් තණ්හාව නවත්වන්න බැහැ. යම් කලෙක තමන් ම උපදවාගෙන, උපදවාගත්තු දේට තමන් ම දුක ඇතිවෙන තාක් හිතලා දුක් විඳිනවා නේ ද කියලා, දුක උපද්දවාගෙන දුක් විඳිනවා නේ ද කියන කාරණාව තේරුණ දවසට යි දුකේ කළකිරෙන්නේ.

මෙතැන දී, මම කිව්වේ ඒකයි මම මේ කතා කරණ දේ ඉතාමත්ම සියුම්. හැබැයි මේක තේරුණොත් ඒකාන්තයෙන් ම දුක් ගෙවීමට යනවා ම යි. සම්මා දුක්ඛක්ඛයගාමිනියා - මනාව දුක් ගෙවීමට යනවා. පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වැය. බුදුරජාණන්වහන්සේට තේරෙනවා මේ ටික තේරෙන කොට මේ කාමය වළඳන ලෝකයාට මම මේ කියන දේ තේරෙන්නේ නැති වෙයි කියලා. ඒ කියන්නේ අපේ මනසේ කෙලෙස් බලවත් වුණොත් මේක තේරෙන්නේ නැහැ.

හොඳට බලන්න මේ ඔක්කෝම සංයෝජන ටික තියෙද්දී මේ තමන්ට ගන්න. මේ රූප මිටිය අර මුලින් කිව්වා වගේ කෙස් ටික පැත්තකට දලා තිබුණොත් 'මම' කියලා හෝ 'පුද්ගලයෙක්' කියලා හෝ කියන්න පුළුවන් ද? බෑ. ලොම්-නිය-දත් - බලන්න මේ එකින් එක එකින් එක ගත්තොත් බාහිර තියෙන තද ස්වභාවය පට්ඨි ධාතුව යි, කෙස් ලොම් ටිකේ තද ස්වභාවය යි සමාන යි නේ ද? ඒවා

අවේනනික වස්තු, සිත් නැති වස්තු නේ ද? එබඳු කොටස් විස්සක් තමයි මේ තමන් කියන තැන ශරීරයේ තියෙන්නේ. පිත-සෙම-සැරව-ලේ එකක් එකක් අරගෙන බලන්න මේ 'මම' කියලා පනවන්න පුළුවන් ද කියලා. බෑ. බාහිර ලිං-වැව්-පොකුණුවල තියෙන ආපෝ ස්වභාවය යි, මේ පිත්-සෙමි-සැරව කියන ආපෝ ස්වභාවය යි සමාන යි. දවන-තවන-දිරවන ශරීරයේ පැවැත්ම ඇති කරන තේජෝධාතුවක් තියෙනවා. ලාෂ්ණයක් තියෙනවා. බාහිර ලාෂ්ණය යි, දෙක සමාන යි. අතපය හකුළුවන්න, දිග හරින්න, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්න වායුවක් තියෙනවා. බාහිර වාතය යි, මේ වාතය යි දෙක සමාන යි.

ඔන්න ඔය සතරමහාධාතුවෙන් හැදුණු මේ රූප මිටිය අවකාශධාතුව අවුරාගෙන රාශිවෙලා තියෙන්නේ. ඇහෙන් ඒ දිනා බැලුවොත්, ඒ රූපය ඇස් ඉදිරිපිටට ආවොත්, සතරමහාධාතූ රූපය අවකාශධාතුවේ රාශිවෙලා තියෙන ආකාරය හැඩයක් හිතට පෙනෙයි. කෙනෙක්ගේ නෙවෙයි, සතරමහාධාතූ රූප මිටිය අවකාශධාතුවේ පිහිටලා තියෙන ආකාරයට හැඩයක් පෙනෙයි. හිතට හැඩ සටහනක් පෙනෙයි. ඒ හිතට පෙනෙන හැඩ සටහනට කියනවා සංඥාව කියලා. කෙනෙක් ගේ පුද්ගලයෙක් ගේ නෙවෙයි. ඔය සංඥාවට අපි ම 'මම' කියලා හිතුවොත්, සිතන එක මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් දැනගන්නවා - එහෙම හිතුවොත් වෙන දෝෂය මොකක් ද? සංඥාව අරභයා යම් විදියකට ද හිතන්නේ, ඒ හිතන ආකාරය විඤ්ඤාණයෙන් දැනගන්නවා. මේ හැඩය 'මම' කියලා දැනගන්නවාත් එක්ක ම ඇහැට පෙනුණු අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. ඒක අතහැරෙනවා.

දැන් හිතේ මේ හැඩය තියෙන්නේ 'මම' කියලා. ඒ හිතේ තියෙන මේ හැඩය සිහිකරගෙන 'මාව' නිර්මාණය කරගන්නවා. 'මම' ගැන හිතනවා, 'මම' ගැන ම කියනවා, 'මම' ගැන ම කටයුතු කරනවා, සිතීම-කීම-කිරීම කරනවා. එතකොට හොඳට බලන්න කන්නාඩියක් ඉස්සරහට එහෙම ගියහම ඒ රූපයත් 'මම' කියලා මේ ඇත්තන්ට පෙනෙනවා නේ ද? ඒ මොක ද? දැන් මේ හදගත්ත හැඩයත් ඤාණිකවම අර සටහන දකින කොට ම සිහිවෙනවා. පත්තර කඩදසියක එහෙම මේ හැඩය දැක්කොත් මොකද වෙන්නේ?

අනාත්මයි හැඩය. අර හිතේ හදගත්ත පංචඋපාදනස්කන්ධය ඤාණිකව යෙදෙනවා. ප්‍රපංච සංඥාව සිහිවෙනවා.

ඔන්න ඔය හිතේ තියෙන නිමිත්තට තමයි, මේ 'මම මෙහෙම කෙනෙක්, මේ වගේ කෙනෙක්, මෙහෙම කරන්න ඕන, මම මෙහෙම ඉගෙනගත්ත කෙනෙක්' කියලා හිතලා, හිතලා, හිතලා, හිතලා ආඩම්බර කියන ගතියෙන් හිත පිරෙන තාක් තමන්ගේ නිමිත්තට හිතනවා. නැත්නම්, තරහව කියන ගතියෙන් හිත පිරෙන තාක් හිතනවා. දැන් මේ පංචඋපාදනස්කන්ධයට උපාදන වෙනවා කියලා දන්නේ නැහැ. තමන් ම තමන්ව හදගෙන, නිර්මාණය කරගන්නවා.

ඊට පස්සේ ඒ අපේ ශරීරය සම්පූර්ණ ඉතාමත් සිනිඳු ඉටි රෙද්දක්, හුළගේ වැනෙන ඉටි රෙද්දක් බඳුයි ඔය මනෝමය ආත්මභාවය අපේ. ඇහැ-කන-දිව-නාසය-ශරීරය තියෙන, අතපය තියෙන, මනෝමය ආත්මභාවයෙන් හිතේ තියෙන ඉතාමත්ම සියුම් රූපයක් මේ ශරීරය. ඉටි රෙද්දක වැනෙන එකක් වගෙයි මේ පංචඋපාදනස්කන්ධය.

ඒ ඉටි රෙද්ද ලාටු ටිකක් අරගෙන යකඩයක හරි, ලියක හරි ඇලෙව්වොත් අපි, දැන් වැනෙනවා ද? යකඩය වැනුනොත් වැනෙනවා මිසක, ලිය වැනුනොත් වැනෙනවා මිසක අර ශරීරය විතරක් වැනෙනවා ද? නෑ. ඒ වගේ ඔහොම තියෙන ඔය පංචඋපාදනස්කන්ධයට තණ්හාව නමැති ලාටු ටිකෙන් තමයි සතරමහාධාතු රූප මිටියේ 'මම' කියලා අලවලා තියෙන්නේ ඔය. මේ සතරමහාධාතු රූප මිටියේ තණ්හාව නමැති ලාටු ටිකෙන් අලවලා තියෙන්නේ. දැන් මේ සතරමහාධාතු රූප මිටිය හෙලෙව්වහම මම හෙලවෙනවා වගේ පෙනන්නවා. සතරමහාධාතු රූප මිටිය එහාට මෙහාට කරන කොට තමයි මගේ අතපය හෙලවෙනවා වගේ පෙනෙන්නේ.

ඔය ඇත්තන් මේ පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය වැය බලන්න බලන්න බාහිර සතරමහාධාතුවේ කෙනෙක් ඉන්නවා, පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා කියන ගතිය එන්න එන්න අඩුවෙනවා. සතරමහාධාතුවට හිත

නැමෙන ගතිය, හිත බැසගන්න ගතිය අඩුවෙනවා. මනෝමය මට්ටමෙන් ම විසඳෙනවා.

මෙහෙම තණ්හාව ගෙවෙන්න ගෙවෙන්න, ගෙවෙන්න ගෙවෙන්න අර ලී කැලිවල, යකඩයේ අලවලා තියෙන ලාටු ටික අයින් වුණොත් සම්පූර්ණ ලියෙන් යකඩෙන් අර ඉටි කොලය වෙන් වෙනවා වගේ මේ තමන් කියන ආත්මභාවය සතරමභාධාතු රූපයෙන් සම්පූර්ණ ගැලවෙනවා. එතකොට අතපය, ඇහැ, කන ඇති 'මම' මනෝමය මට්ටමට එනවා. මේ සතරමභාධාතු රූප මිටියට මොනවා වුණත් තමන්ට වුණා කියලා හිතෙන්නේ නැහැ. මේ කය කන බොන ආහාරයේ නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වෙනවා කියන නුවනක් පවතිනවා. කබලිංකාර ආහාරය නිරුද්ධ වෙනවා එතනදී.

දැන් ඒ ඉටි කොළේ කියන තැන ඇසුරු වෙනවා රූපරාග, අරුපරාග, මාන, උද්ධච්ච, අවිජ්ජා කියන ගති පහ. එතනදී ස්පර්ශය නිසා පහළවෙන සංඥාවට 'මම' කියලා හිතන කොට 'මම' කියපු අත්දැකීම විඤ්ඤාණයට තබලා අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධවෙනවා නේ ද කියලා මේ බලපු විදියට ම බල බලා, ඉන්නකොට ස්පර්ශ ආහාරයට කෙනා පුද්ගලයා කියල ධ්වටෙන අවිද්‍යා සහගත මානසික මට්ටමෙන් මිඳෙනවා. එතකොට මත්තේ කටයුත්තක් නෑ.

ඕරම්භාගීය සංයෝජන කියලා කියන්නේ අවිද්‍යා-කමී-තණ්හාවෙන් හටගන්නා මේ පංචඋපාද්‍යනස්කන්ධය රූපයක් මත පතිත කරල දකිනකොට ඇතිවන සංයෝජන ටිකට. තණ්හාවෙන් සතරමභාධාතුවේ ඇලිලා මේ තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ 'ජනිඳු' කියලා කිව්වේ සතරමභාධාතු රූපය නිසා පහළවෙන නිමිත්තයි. 'ජනිඳු මගේ දරුවා' කියලා සිහිකරලා මෙහෙම හැසිරෙන්න හැසිරෙන්න ඔය ඇත්තන්ට සතරමභාධාතු පැත්තට මනස බරවෙනවා. දරුවා ඉන්නේ මෙහේ, බාහිර කියලා. ඒ කියන්නේ තමන්ගේ මනස සතරමභාධාතුවට ඇලෙනවා. ඔය ගති ටික පෙනෙනවා සතරමභාධාතු රූප මිටිය මත. එතකොට සතරමභාධාතුවට උපස්ථාන කරනවා 'දරුවා' කියලා හිතාගෙන. මේ දරුවා කියන දේ සිහිකරගෙන සතරමභාධාතුව රකිනවා.

ඒ මට්ටමට මේ ටික සිහිවෙන කොට 'මම' කියන හැගීම මනෝමයෙන් තියෙන්නේ. 'මම' ගැන හිතන කොට හිතන කොට මේ සිත නැඹුරුවෙනවා. මේ කයට බැසගන්නවා. සතරමහාධාතුවෙන් හැදිලා තියෙන මේ කය 'මම' වගේ පෙනෙනවා.

මේ සිතේ තියෙන ගති ටිකට තණ්හාවෙන් යොමුකරගෙන, යටට බහින ගති ටිකට කියනවා ඕරම්භාගීය කියලා. ඕරම්භාගීය කියලා කියන්නේ යට දිසාවට යි. සතරමහාධාතුව ඇසුරු කරණ මට්ටමට කියනවා ඕරම්භාගීය සංයෝජන, යටට බහින සංයෝජන. සතරමහාධාතුව රූපය හා බැඳිවිසි සංයෝජන ටිකක් තියෙන්නේ. මේ පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වැය බලන්න බලන්න, බලන්න, බලන්න මේ නිමිත්තේ තියෙන තණ්හාව අඩුවෙන්න අඩුවෙන්න වෙන්නේ මොකක් ද? මේ විඤ්ඤාණය රූපයට බැසගන්න එක නෑ. මේ විඤ්ඤාණය රූපයට බැසගන්න බව නැතිවුණොත් මොකද වෙන්නේ? මේ සම්පූර්ණ ආත්මභාවය එනවා මනෝමය මට්ටමට.

එදට ඔය පින්වතුන්ට අනාගාමී කියලා කියනවා, මේ පංචායතනය නිරුද්ධ යි. සළායතන නිරෝධය කියලා කියන්නේ මොකක් ද? ඇහැ-කන-දිව-නාසය-ශරීරය, අතපය මේ මොකුත් නෑ. නැති තැනකට එනවා. ඔය පින්වතුන් දන්නවා ද, මේ 'මම' කියන අත්දැකීම සිහිකරලා මේ කයට බැසගත්තහම යි මේ තමන් ඉන්නේ. අතපය තියෙන්නේ. එයා රූප දකිනවා, ඇස් නෑ. ශබ්ද අහනවා, කන නෑ. ඒ කියන්නේ ඇහැ ගැන කිසිදු දැනුමක්, නිමිත්තක් නෑ.

උද්භරණයක් ගත්තොත්: තමන්ගේ කකුල හිරිවැටුණොත් ඇවිදින්න පුළුවන්. කකුල තියෙන බව තේරෙන්නේ නැහැ නේ ද? ඒ වාගේ සම්පූර්ණම, මේ 'මම' යි කියලා පනවන්න කාමධාතුවේ නිමිත්තක් නැහැ එයාට. විජ්ජමුත්තස්ස සබ්බධී කියලා කියන්නේ සියළු තැනින් මිඳෙනවා. හොඳට බලන්න, උඩ-යට-උතුර-දකුණ-නැගෙනහිර-බටහිර කියන දිසාවන් තියෙන්නේ තමන්ට සාපේක්ෂව නෙවෙයි ද කියලා. ඉදිරියක්-පිටිපස්සක්-උඩක්-යටක් තියෙන්නේ කාට සාපේක්ෂව ද? මේ කයෙන් මිදුණොත් ඔය පින්වතුන්ට දිසා පෙනෙයි ද? දිසා පෙනෙන්නේ නැහැ. අනාගාමී කෙනාට කාමධාතුවේ කිසිම

නැදැයෙක් නෑ. සතරමහාධාතුව එක්ක ගනුදෙනු නෑ. ඒ කියන්නේ සතරමහාධාතුව හොඳට පිරිසිදු දකිනවා. ඒ කියන්නේ ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ සතරමහාධාතු රූපය, තමන්ගේ අවිද්‍යාවේ පැවැත්ම නිසා, තණ්හාවේ පැවැත්ම නිසා, 'තමන්'ව හදගත්තා. 'පුතා'ව හදගත්තා. 'පුතාගේ අම්මා'ව හදගත්තා. මේ මේ විදියට ලෝකය හදගත්තා ම මේ ලෝකයට කියනවා පංචඋපාද්‍යනස්කන්ධ ලෝකය.

හැබැයි ඒ නිමිතිවල තණ්හාවෙන් යෙදෙන්න යෙදෙන්න තියෙන පාඩුව මොකක් ද? සතරමහාධාතුවේ බැඳෙනවා. හිතෙන්නේ මේ අපි හිතන දේවල් ඔක්කෝම බාහිර තියෙන දේවල් කියලා.

අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්, කම් ප්‍රත්‍යයෙන්, තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන්, ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් කියන්නේ මේ අවිද්‍යා-කම්-තණ්හාවෙන් හටගත්ත මේ ටික ආහාර ටික ප්‍රත්‍ය කරගෙන පවතිනවා. අවිද්‍යා-කම්-තණ්හා පංචඋපාද්‍යනස්කන්ධයට ජනක ප්‍රත්‍යයෙන්, ඒ කියන්නේ උපදවන්නත් ආහාරය උපස්ථම්භක ප්‍රත්‍යය යි. ඒ කියන්නේ උපකාරයි. උපන්න දේට පවතින්න උපකාර කරනවා කියන අර්ථයක් තියෙන්නේ.

ඒ කියන්නේ දැන් හොඳට ගන්න: සංඥව අරහයා 'ජනිදු' කියලා අපි නේ හිතෙන්නේ කියලා මනෝමය මට්ටමක් වුනොත්, ඔය පින්වතුන්ට කාම ලෝකයේ දරුවෙක් හම්බවෙයි ද? හම්බවෙන්නේ නැහැ. නමුත් මේ නිමිත්තට ඇතිකරගන්න තණ්හාව සතරමහාධාතුව මත නැමිලා පැවතුණොත් තමයි මේ පින්වතුන්ට දරුවෙක්ගේ රූපයක් ස්පඨ්ඨ කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ. දරුවෙක්ව අල්ලන්න පුළුවන් වෙන්නේ. කාමය තුළ දරුවෙක්ව විඳින්න පුළුවන් වෙන්නේ සතරමහාධාතුවට බැසගත්තොත් විතරයි.

එතකොට මේ සතරමහාධාතු මට්ටමට ලෝකය පවතින එකට තමයි කාමධාතුව කියලා කියන්නේ. තමන් හිතේ නිමිත්ත සතරමහාධාතුව ඇසුරු කරගෙන පවතින තාක්, තමන් කාමභූමියේ ඉන්නේ.

ඒකයි දැන් සම්පූර්ණයෙන්ම මේ මනසේ තියෙන ගති ටික මේ ඇත්තන් දකින්නේ සතරමහාධාතුවෙන්. දැන් මෙතැන මේ සතරමහාධාතු කියලා නෙවෙයි පෙනෙන්නේ 'මේ රූප මිටිය දරුවා'

කියලා යි. නමුත් මේ ස්කන්ධයන්ගේ උදය-වැය බලන්න බලන්න, බලන්න බලන්න තමන්ට හොඳට අවබෝධ වෙනවා, මොකක් ද? පංචඋපාද්‍යාස්කන්ධය මනෝම ම යි. මම ම දරුවා උපද්දනවා කියලා දරුවා ගැන හිතනවා නේ ද කියලා හිතෙනවා. ඇයි එහෙම කියන්නේ කියලා තමන් ම ප්‍රශ්න කරලා විමසනවා. එතකොට තමන් අරමුණ මුලට අරගෙන යනවා. ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු රූප මිටියේ තියෙන අන්තර්ගතය පෙන්නනවා. අවකාශධාතුව අවුරාගෙන රාශි වෙලා තියෙන්නේ කියලාත් පෙන්නනවා. එබඳු රූපයක් ඇස් ඉදිරිපිට එතකොට පහළවුනේ අනාත්ම වූ, පුද්ගල නො වන හැඩ සටහනක් පෙනුනේ. ඔය හැඩ සටහනට දරුවා කියලා හිතුවේ තමන් ම යි. තමන් මේ හැඩය දරුවා කියලා හිතපු විදියට විඤ්ඤාණයෙන් දැනගත්තා. තමන් තුළ දරුවා ගැන දැනුමක් ඇතිවුනේ මෙහෙම නේද කියලා බලන්න බලන්න, සතරමභාධාතුවට දරුවා කියලා නැමෙන ගතිය අඩුවෙනවා.

ඔහොම නො බලන කොට මේ දරුවා කියන නිමිත්ත හදගත්ත මුල් නිමිත්තට මනස නැමිලා පවතින්නේ. ඒකයි මේ වෙන්නේ. ඒකයි මේ සතරමභාධාතූ රූප මිටිය ම දරුවා වගේ පෙනෙන්නේ, දැන් එතැන සතරමභාධාතූවෙන් ආපු රූප මිටියක් තියන තැනට ආපු අනාත්ම සංඥාව අවබෝධ නො වුණුකම නිසා ඒ අනාත්ම සංඥාවට නේ ආත්ම වශයෙන් හිතලා දැනගත්තේ. මේ ආත්ම වශයෙන් හිතලා දැනගත්ත සිද්ධිය හැදූන හැටි නො දන්න කොට මේ මනසේ හදගත්තු ගති ටික අර අරමුණේ මුල් ම අවස්ථාවට නැමිලා පවතිනවා. ඒකයි මේ වෙන්නේ. තේරුණා ද කියන එක?

උද්‍යතරණයක් හැටියට: පඨවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතරමභාධාතූව අවකාශධාතුව අවුරාගෙන රාශිවෙච්චි රූප මිටියක් මේ. ඔය හැඩය දකින කොට අනාත්ම වූ රූප සංඥාවක් පහළවෙනවා. හැඩ සටහනක් ඇහැට පෙනෙනවා. මේ හැඩයට 'වටාපත' කියලා මම මේ බලාගෙන හිතන්නේ. 'වටාපත' කියලා හිතන කොට මොකද වෙන්නේ? මේ හැඩය වටාපත යි කියන අත්දැකීම මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් ගන්නවා. ඇහැ හෝ අහකට යනකොට, හිත හෝ අහකට යනකොට, රූපය හෝ අහකට

යනකොට මේ අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. රූප සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. වටාපත් සංඥාවක් මට හිටිනවා. දැන් ඔය ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ රූප සංඥාවක්. සතරමහාධාතු රූපය නිසා රූපයක හැඩසටහනක් පෙනෙනවා. රූප සංඥාවක්. රූප සංඥාවට මම වටාපත කියලා හිතුවොත් මේ හැඩය වටාපත යි කියන අත්දැකීම මනෝ විඤ්ඤාණයට තබලා රූප සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා.

දැන් මගේ ලෝකයේ වටාපතක් තියෙයි. 'මේ වටාපත හඳලා තියෙන්නේ මේ විදියට නේ ද, තල්කොල වලින් නේ ද, මෙහෙම යි මෙහෙම යි මේක මෙව්වර වටිනවා නේ ද' කියලා හිතන කොට මේ නිමිත්තේ ඔන්න වටිනාකම තේරෙනවා. මෙව්වර වටිනවා කියලා තේරෙනවා. මෙව්වර හොඳයි කියලා තේරෙනවා. දැන් හැබැයි තමන් මේක හිතෙන් සිහි කරන කොට දන්නේ නැහැ පෙනෙන වෙලාවේ තිබුණ නිමිත්තට සිහි කළ අත්දැකීමයි මේ හිතෙන් සිහිකරන්නේ කියලා දන්නේ නැහැ. එයාට අවිද්‍යාව මුල් වෙනවා මේ පැවැත්මට. එයා දැන් මේ හිතන්නේ පෙනෙන දේට හිතෙනවා කියලා හිතාගෙන යි. ඒකයි මේ අරමුණේ මුලට යනවා කියලා කියන්නේ ඉස්සෙල්ලා ම ආවේ සතරමහාධාතුවේ රූප සංඥාවක්. රූප සංඥාව අරහයා 'වටාපත' කියලා හිතන කොට ම මේ හැඩය වටාපතයි කියපු අත්දැකීම මනෝ විඤ්ඤාණයට ගන්නවා. ඒක මෙයා දන්නේ නැහැ. අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං වෙලා. නමුත් ඒක දන්නේ නැහැ.

දැන් ඒ දෑනගත්ත දේ අරහයා හිතෙන් හිතනවා. දෑනගත්ත දේ අරහයා හිතෙන් හිතුවාට මෙයා හිතාගෙන ඉන්නේ දෑනගත්තේ බාහිර දෙයින් කියලා. මෙහෙම සිද්ධියක් කියන සිද්ධිය දන්නේ නැහැ මෙතැන. ඒකයි මේ අවිද්‍යාව මුල්වෙනවා කියලා කියන්නේ වටාපත කියන එක තණහාව ඇතිවෙන තාක්, වටිනාකම ඇතිවෙන තාක් ම හිතනවා. හිතන්න හිතන්න පෙන්නන්නේ මේ හිතන දේ අයිති බාහිර සතරමහාධාතු රූපයට යි කියලා යි. මෙයාගේ මනසේ වටිනාකම යෙදෙන්නේ, යන්නේ සිත රූපයට නැඹුරු කරවන පැත්තට ම යි.

ඒ හින්ද ආයෙත් හොයන්න යනවා. ඇහැ හැදිලා හොයන්න ගියහම ආයෙත් පඨවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතරමහාධාතුවෙන් හැදුණු රූප සංඥාවක් ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට ම වටාපත යි, වටාපත මෙව්වර වටිනවා කියන ගති ටික වේගයෙන් යෙදෙනවා. යෙදෙන කොට මෙයාට හිතෙන්නේ, 'ඇත්ත නේන්නම්, මේ වටාපත තියෙනවා. මෙන්න මේක මෙව්වර වටිනවා' කියලා සතරමහාධාතුව ආරක්‍ෂා කරනවා. සතරමහාධාතුව රකිනවා. සතරමහාධාතුවේ ඇලිලා, බැදිලා ආරක්‍ෂා කරමින් ඉන්නවා.

එතකොට අවි ආයුධ ගන්න වෙනවා. දඬු මුගුරු ගන්න වෙනවා. කල කෝලාහල ඇතිවෙනවා මේ සතරමහාධාතුව රකින්න. එයා මේ සතරමහාධාතුව එක්ක ජීවත් වෙන්නෙක් වෙලා.

ඒකයි එයාට 'වටාපත' කියන කොට ඒක මනෝමය දෙයක් වුණොත් මේ ලෝකයේ එහෙම ජීවත්වෙන්න බැහැ. කාමලෝකයක් නෑ එහෙම වුනොත්. නමුත් සංයෝජනයකින් මෙයා ජීවත් වෙන්නේ තණ්හාවෙන්. 'වටාපත' කියන කොට ඒ එක්කම සතරමහාධාතුව පෙන්නනවා. මේ අරමුණ ඇතිකරගත්ත, මේ ප්‍රපංච සංඥාව ඇතිකර ගත්ත අරමුණේ මුල් තැන හිතෙන් පෙන්නනවා. ඒ කියන්නේ 'වටාපත' කියලා හිතන ටික අයිති මේ පෙනෙන රූපයටයි කියලායි හිතන්නේ.

ඔන්න ඔය විදියට යම් වෙලාවක දී මේ වස්තූන්ගේ වටිනාකම මේ පින්වතුන්ට අඩුවෙනවා. ඕනෑම දෙයක දී පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වැය බලන්න. පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වැය බලන්නේ කොහොම ද? 'දරුවා' කියලා සිහිවුණොත්, වටිනාකමෙන් යුක්ත කමක්, නැත්නම් ආදරයක් සිහිවුණොත්, 'මේ නිමිත්තේ දුක නේ ද' කියලා බලනවා. ඇයි දුක කියන්නේ? දරුවා ලෙඩ වෙලා, මහළු වෙලා, මැරිලා - ඔය එන්න තියෙන දුක් ටික එනවා නේ කියලා බලන්න. මේ දුක ඇතිවුනේ කොහොම ද? කියලා දුක්බ සමුදයට යන්න. එතැන 'දරුවා' කියලා දුක ගෙනැත් දෙන මේ නිමිත්ත, කවද හරි දවසක දුක ගෙනැත් දෙනවා. අද නැති වුණත් කවද හරි දවසක දුක ගෙනැත් දෙන්න පුළුවන් මේ නිමිත්තෙන්.

ඒ නිමිත්ත ඇතිවෙව්වි හැටි - දුක්ඛ සමුදයට යන්න. මූලට යන්න. කොහොම ද? මේ අරමුණ ඇතිවෙන්න ඉස්සෙල්ලා ම තියෙන ප්‍රකෘති ම, සැබෑම තත්ත්වයට ගිහිල්ලා අර වගේ, රූපයේ පඨවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ, අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන තියෙන්නේ, අනාත්ම බව සිතට හොඳට තහවුරු කරවන්න. බාහිර සතරමහාධාතුවයි, මේ සතරමහාධාතුවයි සමානයි කියලා තහවුරු කර ගන්න. එබඳු රූපයක් නිසා රූප සංඥාවක්, රූප සංඥාවක් කියන්නේ හැඩතල පෙනෙන කමක් තමයි ඇතිවුනේ. එතැනට එනකම් පිරිසිදු යි.

ඒ හැඩයට මම 'දරුවා' කියලා හිතුවහම මේ හැඩය දරුවාගේ කියන අත්දැකීම විඤ්ඤාණයට අරගෙන අනාත්ම රූප සංඥා නිරුද්ධ වෙනවා. 'එහෙම නේ ද මේ 'දරුවා' කියන නිමිත්ත මා තුළ ඇතිවුනේ' කියලා හොඳට හිතන්න. එහෙම හිතන්න හිතන්න පෙනුන පැත්තේ, සතරමහාධාතුව පැත්තේ දරුවා ඉන්නවා කියලා පෙන්නනකම අඩුවෙනවා. තේරුණා ද? ඇයි අරමුණේ මූලට ගිහිල්ලා ඉස්සෙල්ලාම ඇතිවෙව්වි හැටි පෙන්නලා ඉවරවෙලා නේ එයා බලන්නේ. පෙන්නලා, එබඳු සංඥාවක් පහළවෙන තැනක 'දරුවා' කියලා හිතන කොට මම හිතපු දෙයෙයි, පෙනුන හැඩෙයි දෙකේ ම අත්දැකීම් දෙක ම එකතු කරලා මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් ගත්තේ. රූප සංඥා නිරුද්ධ වුනා. දරුවෙක් හදගත්තේ, දරුවා හැදුණේ මෙහෙම නේ ද, කියලා බලන කොට අනිත් පැත්තට බැසගන්නකම නෑ. ඒ කියන්නේ 'ආ මගින් ම යනවා' කියලා කියන්නේ මේ දරුවා කියන හැඟීම එනකොට, මේ හැඟීම ඇතිවෙව්වි පැත්තට යන්න. දරුවා කියලා හොයන්න යන්න එපා. දරුවා කියන හැඟීමක්, දැනුමක් අප තුළ ඇතිවුනා නම්, ඇතිවෙව්වි ක්‍රමයක් තියෙන්න ඕන නේ. ඒ ක්‍රමය හොයාගත්තහම මේකට තණ්හාව යෙදෙන එක නැතිවෙනවා.

දැන් මේ ඇත්තන්ට පැත්තකට ගියොත්, වැඩපොලට ගියොත් 'දරුවා' කියලා සිහිවෙන්න පුළුවන් නේ. හරි. දැන් 'දරුවා' කියලා තමන් තුළ සිහිවීමක් වෙනවා නම් මේ සිහිවීම ඇතිවෙව්වි ක්‍රමයක් තියෙන්න එපා යැ. අහේතුක වෙන්න බැහැ නේ. අප්‍රත්‍යක් වෙන්න

බැහැ නේ. ඒ 'දරුවා' කියලා ඇතිවෙච්චි ක්‍රමය භොයන්න යන්න. සමුදය ධම්මානුපස්සිවා - ඇතිවීම හෝ බලන්න. වය ධම්මානුපස්සිවා - නැතිවෙන හැටි. ඇස් ඉදිරිපිටට එන මේ අනාත්ම සංඥාව අනුව 'දරුවා' කියලා හිතුවේ නැත්නම් මම, මෙහෙම නිමිත්තක් එන්නේ නැහැ නේ ද. වය ධම්මානුපස්සිවා. සමුදය වය ධම්මානුපස්සිවා - ඇතිවෙච්චි හැටි. මෙහෙම නේ ද නිමිත්ත ඇති වුණේ. මෙහෙම නො හිතුවා නම් මෙහෙම ඇතිවෙන්නේ නැහැ නේ ද කියලා බලන්න. සමුදය ධම්මානුපස්සිවා කායස්මිං විහරති, වය ධම්මානුපස්සිවා කායස්මිං විහරති, සමුදය වය ධම්මානුපස්සිවා කායස්මිං විහරති - එහෙම බැලුවොත් කායථාලයේ ඉන්න ඔය ඇත්තන්ට දරුවා සිහිකරලා බොහෝ සෙයින් තණ්හාව ඇතිවෙන විදියට හිත යන්නේ නැහැ. තේරුණා ද මම කියපු එක?

'අතේ දරුවාට මොනවා වෙලා ද දන්නේ නැහැ, පරෙස්සමින් ගෙදර ආවාද දන්නේ නැහැ, අනතුරක් වුණාද දන්නේ නැහැ' කියලා සිහි කරලා පිච්චෙන්න තියෙන දුක නෑ. ජීවිතය ජීවත් කරනවා. චතුරායථී සත්යය ටිකෙන් ටික අවබෝධ වෙද්දී දුකත් විදිනවා. යුතුකම් ටිකත් කරනවා. එතෙන්නටත් කවද හරි දවසක ගිහිල්ලා චතුරායථී සත්‍යය අවබෝධ කරවනවා. මේ වටිනාකම ඔය ඇත්තන් නො දනුවත්ව ම ගෙවෙනවා.

සැරියුත් මුගලන් මහරහතන් වහන්සේලා දවසක් දක්බිණගිරි විහඪගයට වඩින කොට ගමට ඇතුල්වෙන කොට ස්වාමීන් වහන්සේලා සියළු දෙනාටම දන් පැන් සුදනම් කරලා, දන් පිළියෙළ කරලා, දන් පිඩවල් පනවලා, පැන් තබලා, පා දෝවන, මුව දෝවන චතුර ඔක්කෝම ලැහැස්ති කරලා. ඉතින් සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ අහනවා, 'ස්වාමීන් වහන්සේලා මෙහෙම වඩිද්දින් මේ ඔක්කෝම ලැහැස්ති කළේ කොහොම ද?' 'ස්වාමීනි, ඔබ වහන්සේලා මහා සඞ්ඝරත්නය වඩිනවා කියලා සතර වරම් දෙව්වරු ඇවිල්ලා මට කිව්වා' කියලා. 'වෙසමුනි රජ්ජුරුවෝ ඇවිල්ලා කිව්වා' කියනවා. 'ඒකාන්තයෙන් අද්භූත යි, ආශ්චෝයයී යි, උපාසිකාවෙනි, දෙවියොත් ඔබ එක්ක කතා කරනවා ද?' 'නෑ ස්වාමීනි, ඒක නෙවෙයි අද්භූත ආශ්චෝයයීය, මට හිටියේ එක ම එක දරුව යි.

අභූත චෝදනාවක් නිසා මගේ ඇස් ඉදිරිපිට ම රාජපුරුෂයෝ ඒ දරුවා කැලි කැලිවලට කපලා මැරුවා. ඒත් මගේ හිත දශමයක්වත් වෙනස් වුනේ නෑ ස්වාමීනි. ඒකයි අද්භූත ඒකයි ආශ්චේය්‍යයමත්' කියනවා.

ඒ වාගේ ඔය ඇත්තත් මේ සතරමහාධාතුව පිරිසිදු දැක්කා නම් කවදවත් සතරමහාධාතුවට මොනවා හරි වුනාට තමන්ගේ සිත වෙනස් වෙන්නේ නැහැ. නමුත් සතරමහාධාතුව 'දරුවා' කියලා ඉන්න තාක් ඔය ඇත්තන්ට දුක එනවා. මෙව්වර බණ ඇහුවත් තණ්හාව ගෙවෙන්නේ නැත්තේ මේ අවබෝධය නැති කම නිසා යි. ඒ කියන්නේ තණ්හාව ඇතිවෙන නිමිත්ත ගැන තණ්හාව ඇතිවෙන ධර්මතාවයේ ඇතිවෙව්වි හැටි හා නැතිවෙන හැටි ඔය ඇත්තන් නො දැක්ක නිසා යි. තේරෙනවා ද මම මේ කියන එක?

මේක හරි ම ස්වාක්ඛාත යි. එසේ මෙසේ නෙවෙයි, එක ම එක වතාවක් හොඳට ම දුක එන අරමුණක් අරගන්න. පර්යේෂණය කරලා බලන්න. අම්මා හරි, තාත්තා හරි කවුරු හරි මැරුණ කෙනෙක් සිහිකරලා දුක ආවොත්, මම කිව්වාට, හිතෙන් සිහිකරලා දුක එන කොට ම ඔය ඇත්තන් අරමුණේ මුලට යන්න. මේ දුක ඇතිවුණේ කොහොම ද කියලා දුක්බ සමුදය සත්‍යයට යන්න. දුක්බ සමුදය තේරුම්ගන්න. ඒ එතකොට පටන්ගන්නේ අනාත්මයෙන්.

ඒ කියන්නේ, අපි කියමු, තාත්තා සිහිකරලා දුක එනකොට ම, තාත්තා මැරිලා, තාත්තා සිහිකරලා මට, 'අනේ තාත්තා මෙහෙම හිටියා නම්, කන්න දුන්නා, බොන්න දුන්නා', කියලා සිහි කරලා දුක එන කොට ම මේ දුක ඇතිවුනේ මට තාත්තා කියන කම හින්දා. කොහොමද මේක ඇතිවුනේ? හොඳට සිහිකරලා අරමුණේ මුලට යන්න ඒ ශරීරයේ. මැරුණාට කමක් නැහැ. ඒ රූපය. ඒ කෙස්-ලොම්-නිය-දත් හොඳට බලන්න ඕන. ප්‍රපංච නොකොට. පය්වි කොටස් විස්ස පය්වි ධාතුවට සම කරලා, ආපෝ කොටස් දෙළහ ආපෝ ධාතුවට සම කරලා, තේපෝ කොටස් හතර තේපෝ ධාතුවට සම කරලා, වායෝ කොටස් හය වායෝ ධාතුවට සම කරලා, එබඳු වූ සතරමහාධාතු රූප මිටිය අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන තියෙන තැනක මේ ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට අනාත්ම රූප සංඥාවක්

පහළවුණා. වූ පරිදි පෙන්නනවා. ඒ සංඥාවට 'තාත්තා' කියලා මම හිතන කොට මේ හැඩය තාත්තා කියලා දැනුමක් මා තුළ ඇතිවුණා. ඒ මම තුළ ඇතිවෙව්වි දැනුම උදවු කරගෙන මම තාත්තා ගැන හිතනවා. නමුත් බාහිරය අනාත්ම යි නේ ද කියලා හොඳට බලන්න. දැන් 'තාත්තා' කියන අදහසට පිහිටලා හිටින්න තැනක් නැහැ. තමන් ම තාත්තාව හදගෙන තාත්තාගෙන් දුක් විඳිනවා කියලා තමන්ට තේරේවි. දුකේ කළකිරේවි. ඒ කියන්නේ අපි දුක් විඳිනවා නම් තාත්තා කෙනෙක් ගැන, එයාට මේ ලෝකයේ පිහිටි තැනක් තියෙන්න එපා යැ. පිහිටි භූමියක් තියෙන්න එපා යැ.

දැන් අපි අඬන්නේ සමහර විට මේ හිටිය තාත්තා කෙනෙක් ගැන නේ. හිටියා නම් පයව් ධාතුවේ ද? ආපෝ ධාතුවේ ද? තේජෝ ධාතුවේ ද? වායෝ ධාතුවේ ද? ආකාශ ධාතුවේ ද? ඒ නිසා පහවෙව්වි සංඥාවක් පහළවුණා. *අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා* - මේ පටිච්චසමුප්පාදය හම්බවෙනවා. මේ අනාත්ම සිද්ධිය මේ අවිද්‍යාව නිසා, තණ්හාව නිසා, කමිය නිසා, තාත්තා හදගෙන දුක්වෙනවා නේ ද කියන නුවණක් තියෙයි. තමන්ගේ කෙලෙස් ටික නිසා තමන් දුක් විඳිනවා කියන නුවණක් පහළවෙයි. දුක උපද්දවාගෙන දුක් විඳිනවා කියන අදහසක් පහළවෙයි. එයා මේ දුකේ කළකිරෙන දවසක් එනවා.

නමුත් මේ දුක 'තාත්තා' කියලා සිහි කරලා, 'අනේ කන්න දුන්නා, බොන්න දුන්නා' කියලා හිතද්දී, මේ දුකේ ඇතිවීම පෙන්නන්නේ නැතුව, දුක්බ සමුදය සත්‍යය බලන්නේ නැත්නම් ඔය ඇත්තත්, සම්පූර්ණ දුක පිහිටි අර්ථයක් වෙනවා, තියෙන දෙයක් වෙනවා ඔය ඇත්තන්ට. ඇත්තට ම හිටි කෙනෙකුට යි මේ දුක් වෙන්නේ. එහෙම කෙනෙක් හිටියා. ඉන්නවා. ඉඳියි වෙනවා. මේ විදියට බැලුවොත් හිටියෙක් නෑ, ඉන්නවත් නෙවෙයි, ඉන්නේ ද නැහැ. තුන් කාලයෙන් ම මනස මිඳෙනවා.

මම මේ කියන දේ වෙනදට වඩා බොහෝම සහේතුක යි. ඒ හින්දා ඔහුම කෙනෙක් බලන්න නෙළුම් පතක දිය බිඳක් වැටුනහම නො රැඳෙනවා වගේ මේ දර්ශණය තියෙන කෙනාට දුක රැඳෙන්නේ නැහැ.

හැබැයි එයා ප්‍රයෝග කළ යුතුයි. ඒ කියන්නේ දුක ඇතිවෙන ගානේ අරමුණේ මුලට යා යුතුයි. ගිහිල්ලා පෙන්විය යුතුයි.

එහෙම නැතුව හිත හිතා හිටිය හැකියි: ඔන තරම් දරුවා ගැන හිත හිතා හිටිය හැකි යි. ඉන්න තාක් එයාට දුක තියෙනවා. නමුත් නොබෝ දිනක් කළොත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වත් කිව්වාට නෙවෙයි. පඤ්චුපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා - කියන නුවණ තමන්ට පහළවෙනවා. මේ දුකට හේතුව අවිද්‍යා-තණ්හා කියන හේතුව යි. අවිද්‍යා-තණ්හා කියන හේතුව නැතිවුණොත් දුක නැතිවෙනවා නේ ද කියන නුවණ එනවා. දුක්ඛනිරෝධගාමිණීපටිපදා කියන්නේ මේ දුකත්, දුක ඇතිවෙන එකත්, නැතිවෙන එකත් නැවත නැවත බැලීම ම යි කළ යුත්තේ දුක නැතිවෙන්න, ප්‍රතිපදාව උපදිනවා. ස්කන්ධයන්ගේ උදය-වැය බලන එක ම යි තියෙන්නේ දුක නැතිවෙන්න. 'තාත්තා' කියලා සිහිවෙව්වි එක පංචඋපාදනස්කන්ධය යි. ඒකේ ඇතිවීම බලන එක තමයි උදය කියලා කියන්නේ. ස්කන්ධයන්ගේ උදය-වැය කියන්නේ.

අනාත්ම වූ පංචමහාභූත රූපයක් ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට අනාත්ම සංඥාව පහළවෙනවා. ඒ සංඥාව අරභයා 'තාත්තා' කියලා හිතුවහම, ඇත්ත නො දන්නාකමින් 'තාත්තා' කියලා හිතන කොට මේ තාත්තා ගැන දැනුමක් ඇතිවෙනවා නේ ද, මේ ඇතිවෙව්වි නිමිත්ත, මේ දැනුම අවිද්‍යාව නිසා හටගත්ත එකක් නේ ද? මොකද, ඇහැට ඔබ්බෙන් එහෙම කෙනෙක් නෑ. ඇහෙන් ඇතුල් පැත්තෙයි මේ ලෝකය තියෙන්නේ. අවිද්‍යාවෙන් හටගත්ත එකක්, තණ්හාවෙන් හටගත්ත එකක්. හිතන වැරද්දෙන් හටගත්ත එකක්. මේ විෂම හැසිරීම නිසා හටගත්ත එකක් නේ ද කියන එක තේරෙනවා. එහෙම බලන්න බලන්න, බලන්න බලන්න මේ දුකට පිහිටා හිටින්න තැනක් නැහැ.

ඔය විදියට කරන කොට, කරන කොට තමයි ඕරම්භාගීය සංයෝජන නැතිවෙනවා කියලා කියන්නේ මේ නිමිත්තේ තණ්හාවකින් හැසිරෙන්න තියෙන ඉඩ නෑ. ඉඩ අඩු යි. ඇයි වෙනද වගේ ඒ නිමිත්තේ දිගට වැල් යන්න බැහැ. මේ ඇත්ත පෙන්නවා නේ අරමුණේ මුලට ගිහිල්ලා. ඒ කියන්නේ ඇහැට ඔබ්බෙන් තිබුණ දේ

බොහෝ ම පිරිසිදු යි. ඒ නිසයි තමන් තුළ වැරද්ද ඇතිවුණේ කියලා බලන කොට හිටිය කෙනෙක් බලන්න හම්බවෙන්නේ නැහැ. ඇති කෙනෙක් හම්බවෙන්නේ නැහැ. ඉන්න කෙනෙක් හම්බවෙන්නේ නැහැ. ඔහොම කරන්න කරන්න, කරන්න කරන්න ඔරම්භාගීය සංයෝජන දුරුවෙනවා කියලා කියන්නේ මේ 'මම' කියන ආත්මභාවය, මේ කයට බැසගෙන තියෙන ටික එහෙම ම ඇකිලිලා, ගැලවිලා එනවා උඩට. එතකොට මේ ඇහැ-කන-දිව-නාසය-අතපය මේවා තමන් දන්නේ නැහැ. ආත්ම භාවය තියෙනවා, නමුත් මේ ඇහැ තියෙනවා කියලා නැහැ. දන්නේ නැහැ. දුන් මේ වෙන්නේ ඔය ඇත්තන්ගේ සිත විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං වෙලා නිසයි. නාමරූප පච්චයා සළායනනං වෙලා නිසයි. ආයතන ටික පිහිටියා කියන්නේ ඔය ඇත්තන් අතපය විඳිමින් මේ ඉන්නේ.

කකුල අත හිරි වැටුණොත්, ඔය ඇත්තන් දන්නවා මේ කකුල, අත පය නැති බව තේරෙනවා නේ. එහෙනම් ඊට සාපේක්ෂව හිතන්න අපි අත පය දැනුම් සහිතවයි එහෙනම් ඉන්නේ නේ ද? තේරෙනවා ද? අද කකුල අත පය හිරිවැටුණහම මොකුත් නිමිති නෑ නේ. ඒ විදියට ම පත්වෙනවා අනාගාමී කෙනා. මේක සතරමහාධාතු රූපයක් මිසක, මේ සතරමහාධාතු රූපය මම නොවේ ම යි.

සතරමහාධාතුවේ ඔන්න ඔය සිද්ධිය ම යි කියන්නේ මූලපරියාය සූත්‍රයේ. අග්‍රාතවත් පෘතග්ජනයා පඨවිය පිරිසිදු දකින්නේ නැහැ. පඨවියේ මනුෂ්‍යයින් ඉන්නවා, දෙවියන් ඉන්නවා, බ්‍රහ්මයින් ඉන්නවා, මම ඉන්නවා කියලා හිතනවා. මේ දර්ශණය අහලා නැති කෙනා හිතාගෙන ඉන්නේ දරුවෝ, ගෙවල් දෙරවල්, මිනිස්සු, පුද්ගලයෝ, මම සතරමහාධාතුවේ ඉන්නවා කියලා නේ. නමුත් ග්‍රාතවත් ආයතී ග්‍රාවකයා, 'ග්‍රාතවත්' කියන්නේ මේ සිද්ධිය අහපු කෙනා යි. එයා දන්නවා මේක හැදුණු හැටි. සතරමහාධාතු රූප මිටිය ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට අනාත්ම සංඥව අරභයා 'මම' කියලා හිතපුවහම මේ හැඩය 'මම' කියන අත්දැකීම විඤ්ඤාණයට භාර දීලා අනාත්ම සංඥව නිරුද්ධ වෙනවා. එද ඉඳලා 'මම' කියන දැනුමක් ඇතිවුණහම, මෙන්න මෙහෙම යි මම හැදුණේ, මේක නො දන්න කොට මේ 'මම' කියන හැඟීම සතරමහාධාතුව

ඇසුරුකරගෙන පවතිනවා. අරමුණේ මූලට ගියහම හොඳට තේරෙනවා මේ 'මම' කියන කෙනාට සතරමහාධාතුව ඇසුරුකරන්න බැහැ.

හැම වෙලාවේම ආ මගින් යනවා කියලා කියන්නේ එක දෙයක්. හොඳට මතක තබාගන්න ඕන: 'මම' කියන හැඟීම ඇතිවුණහම 'මාව' බලන්න යන්න එපා. 'මම' කියන හැඟීම ඇතිවුණේ කොහොම ද කියලා බලන්න ආපු පැත්තට යන්න ආපහු. අපි පාරක ගමනක් ගිහිල්ලා මොනවා හරි සිහිවුණොත්, කොතැනක හරි අමතක වෙච්චි එකක් සිහිවුණොත් ආපහු යන්නේ. දැන් ගමනක් යන්න ගෙදරින් පාරට බැස්සා. දුරකථනය ගන්න අමතක වුණොත් මොකද වෙන්නේ? ආපහු එනවා නේ ද? ඉස්සරහට යන්නේ නෑ. ආපහු එනවා නේ.

ඒ වගේ 'දරුවා' කියලා සිහිවුණොත් ආපහු එන්න. 'අම්මා' කියලා සිහිවුණොත් ආපහු එන්න. ආපහු එනවා කියලා කියන්නේ මොකක් ද? ආපු පැත්තට, මේ දැනුම ඇතිවුණේ කොහොම ද කියන තැනට ගිහිල්ලා ඇත්ත අල්ලලා දීලා එතැන ඉඳන් යන්න. 'දරුවා' කියලා සිහිවුණොත් ආ මගින් යන්නේ නැතුව අනිත් පැත්තෙන් යනවා වගේ තමයි 'දරුවා' කියන එක ඇත්ත වෙලා.

ඒ නිසා මට ඉතින් මතක් කරන්න තියෙන්නේ මීට වඩා මේ අරමුණ තව ඉදිරියට පැහැදිලි වෙයි. නමුත් මෙයට වඩා චතුරායඝී සත්‍යයක් නම් භොයන්න එපා. වෙන වෙන බණ - දැන් අපට එකක් තියෙනවා නේ තැනකින් සැහීමකට පත් නො වෙන. නමුත් ඇත්ත ඒක සාධාරණයි මොකද මේ දර්ශණයේ මේ ටික නැතිකම ලොකු අඩුවක් වෙලා තිබ්ලා තියෙනවා. ඒ කියන්නේ බණ අහන්න අහන්න විස්තර එකතු වෙනවා. ආශ්‍රවක්‍ෂය වෙන්නේ නැහැ.

නමුත් මේ දර්ශණය හිතන්න, මේ ක්‍රමය: විස්තර එකතු වෙන්නේ නැහැ. ආශ්‍රවක්‍ෂය වෙනවා. මේ විදියට හිතුවොත් ඔය ඇත්තන්ට මේ වටිනාකම, මේ 'දරුවා' කියලා දකින අරමුණේ තියෙන වටිනාකම, 'මුදල' කියලා දකිනා තැන හිතේ තියෙන වටිනාකම අඩුවෙනවා ටික ටික, ටික ටික. සතරමහාධාතුවට මනස නැමිලා තියෙන ගතිය

අඩුවෙනවා. ඒ වෙන්තෙන් මේකේ ඇත්ත පෙනුණහම යි. අර විදියට ම හැබැයි පෙන්විය යුතුයි. අනාත්ම රූපයේ ඇත්ත ඉස්සෙල්ලා විස්තර කරලා එබඳු රූප නිමිත්තක්, අනාත්ම නිමිත්තක් ඇස් ඉදිරිපිටට එද්දී ඒක අරහයා මෙහෙම හිතපුකම හින්ද, හිතන කොට, ඒ හැඩය අරහයා හිතපු අත්දැකීම විඤ්ඤාණයට පවරාගන්නවා.

උදහරණයක් හැටියට: ඉදිරියෙන් තියෙන්නේ පංචමහාභූත රූපය යි. ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ රූප සංඥාව යි. මේ හැඩයට මම 'රූපසිංහ මහත්මයා' කියලා හිතුවොත් මේ හැඩය රූපසිංහ මහත්මයා යි කියන දැනුම මා තුළ ඇතිකරලා රූප සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. එද ඉඳන් මම රූපසිංහ මහත්මයා කියලා සිහිකරනවා. නමුත් මේක ඇතිවෙව්වි හැටි නො දන්න කොට ඇතිවෙව්වි මුල් අරමුණට හිත නැමිලා පවතිනවා. සතරමහාධාතුවට.

ඊගාව දවසෙන් අනාත්ම පංචමහාභූත රූපය ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට ම අර මම හිතපු විස්තර ටික ඔක්කෝම ආපහු යෙදෙනවා මනසේ. ඒකයි දුක, දුක ඇතිවීම කියලා මේ 'රූපසිංහ මහත්මයා' කියලා මම තුළ ඇතිවෙව්වි නිමිත්තට තමයි 'දුක' කියලා කියන්නේ. ඇයි එයා ලෙඩවෙව්වි, මහලුවෙව්වි, මැරිව්වි දුක හෝ එයා බැනපු, මට බැන්නා, මට ගැහුවා, මට දෙස් කියපු ටික හෝ ඕන දුකක් එන්න පුළුවන්. එබඳු බණින්න කෙනෙක් හදගෙන මේ තියෙන්නේ. ඒ හින්ද මේ නිමිත්ත පැවැත්ම දුක යි. දන්නවා මේ නිමිත්ත දුක යි. එයා දුක ඇතිවෙව්වි හේතුව හොයනවා. දුක්බ සමුදය සත්‍යය හොයනවා. ආපහු යනවා. මෙහෙම සිද්ධියක් ඇති තැනක මෙන්න මේ නිසයි. මේ දුක ඇතිවුණේ අවිද්‍යා, කමී, තණ්හා කියන ටිකෙන්. ඒකයි සමුදය ධම්මානුපස්සී වා වය ධම්මානුපස්සී වා සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා කියන විදියට හිතනවා.

ඔය විදියට හැම එකක් ගානේ ම හිතන්න. හැබැයි මේකට තමන් දක්‍ෂ වෙන්න ඕන. දක්‍ෂවන කෙනා හිතුවොත් නොබෝ දවසකින් තමන්ට ඒකාන්තයෙන් පෙනෙන මට්ටමට ම මේ සසර ගෙවා ගන්න පුළුවන්. අජරාමර නිවන පෙනෙන මට්ටමට ම ලැබෙනවා සලායතන නිරෝධයෙන්. ඒ කියන්නේ ස්පඨි නිරෝධයෙන් දෑකපු දේ නිරුද්ධ යි කියලා අනාත්ම සංඥාවේ නිරෝධය එළඹ සිටිනවා. තමන්

මේ පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වැය බලන්න බලන්න කෙලෙස් අඩුවෙනවා කියලා කියන්නේ ඇස් ඉදිරිපිටට එන අනාත්ම සතරමහාධාතුව නිසා එන අනාත්ම සංඥාව ඇහැ අහකට ගන්නාකොට ම දෑකපු දේ නිරුද්ධ යි කියන නුවණ එළඹ සිටිනවා. එතනදී වූ පරිදි වචනය නගර හිමියාට අල්ලලා දෙන්න පුළුවන්. ඇයි මේ කෙනෙක් සිහි කරගන්න හැසිරෙන්නේ නැහැ නේ. සළායතන නිරෝධයට හිත බැසගන්නවා.

ඉතින් ඔය ටික තමයි මට පොඩ්ඩක් මතක් කරන්න තියෙන්නේ. හැබැයි බොහොම සියුම්. බොහොම ගැඹුරුයි. නැවත මෙනෙහි කරන්න කොච්චර ස්වාක්ඛාත ද කියලා බලන්න. තමන්ට දුක ආපු අරමුණක් අරගෙන සිහි ඇතුළු දුක ඇතිවෙච්ච හේතුව තියෙන තැනට යන්න ඔය විදියට ම.

මුළින් ම අනාත්ම බව පෙන්නලා, අනාත්ම රූප සංඥාවක් පෙන්නලා, අනාත්ම සංඥාව අරහයා තමන් හිතපුවාම මේ සංඥාවට හිතපු අත්දැකීම විඤ්ඤාණය භාරගන්නවා. අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධවෙනවා. මෙන්න දුකේ ආරම්භය. කෙනෙක් හදගෙන දුක් විඳිනවා නේ ද. ජරා මරණ හදගෙන විඳිනවා නේ ද කියන උත්තරය එයි.

ලෝකයම, තමන් ඇතුළු හැම දෙයක් ම, මේ සිද්ධිය නො දන්න තාක් සතරමහාධාතුවෙන් මිදෙන්නේ නැහැ. වටිනාකම ගෙවෙන්නේ නැහැ. ඒ සිද්ධිය දෑකපු දවසට යි සතරමහාධාතුවෙන් මිදෙන්නේ. හොඳට තේරෙන කෙනෙකුට මෙහෙම සිහිකරන කොට එයාට මේ ඥාන දර්ශණය එළඹ සිටිනවා.

හොඳයි එහෙනම් තෙරුවන් සරණ යි.

ඔය ටික තමයි මට කියන්න තියෙන්නේ. ඔය ටික බලන්න. ටිකක් මේක ගැඹුරුයි. තව ඉස්සරහට යන කොට මෙයිට වඩා සරල කරන්න පුළුවන් වෙයි ද දන්නේ නැහැ. බලමු. නමුත් සත්‍යය නම් මීට වඩා වෙනස් වෙන්නේ නැහැ. සත්‍යාවබෝධයක් නේ තියෙන්නේ. මීට වඩා මේ කාරණාව පැහැදිලි වෙයි. චතුරාර්ය

සත්‍යයේ මීට වඩා වෙනස් වූ සත්‍යයක් හමුවූ වෙන්වීම නැත. එවිටම යි තියෙන්නේ කියන එක මතක් කළ හැකියි.

හැම දෙනාට ම මේ කුසලය උතුම් නිවන් පිණිස ම පාරමිතාවක් ම වේවා කියලා අපි මතක් කරනවා. මේ තුළින් රැස්වෙච්ච සියලු කුසලයන් ලෝකයත් සම්බුද්ධ සාසනයත් ආරක්ෂා කරන්නා වූ ඉෂ්ටකාරක සියලු දෙවියන් මේ පින් අනුමෝදන් ව දෙවියන්ගේ දිව ඉසුරු වඩා වර්ධනය කර ගනිත්වා. දෙවියන් පතන බෝධියකින් උතුම් නිවනෙන් සැනසෙත්වා කියලා සාදු කියලා පින් අනුමෝදන් කරන්න.

සටහන්

2017-03-08 දින හික්ෂුන් වහන්සේලා වෙනුවෙන් පැවැත් වූ
ධර්ම දේශනාව

පංච උපාදන ස්කන්ධයේ උදය වැය

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා අනම්මග්ගොයං හික්ඛවෙ සංසාරො පුබ්බා කොටි න පඤ්ඤායති අවිජ්ජානිවරණානං තණ්හාසංයෝජනානං සන්ධාවනං සංසරනං කියලා. මහණෙනි, මේ සසරේ මුල් කෙළවරක් පෙනෙන්නේ නැහැ, මුල් කෙළවරක් පනවන්න පුළුවන්කමකුත් නැහැ, අවිද්‍යාව නමැති නිවරණයෙන් වැහිලා, තණ්හාව නමැති සංයෝජනයෙන් බැඳිලා මේ සසර දුවනවා, සැරිසරනවා කියලා පෙන්නුවා.

එතකොට සසර ඒ මේ අත දුවන්න, සැරිසරන්න හේතු වෙන්නේ තණ්හාව නමැති සංයෝජනය යි, තණ්හාව නමැති බැඳුම යි. තණ්හාව නමැති වඩුවා තමයි මේ ගෙය හදන්නේ. ඒ තණ්හාව ඇතිවෙලා තියෙන්නේ අවිද්‍යාව නමැති වැස්මෙන්. ඉතින් මේ තණ්හාව කවදවත් ම නැති කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ, තණ්හාව ඇතිවෙන තැන හොයා නො ගෙන. නැත්නම් තණ්හාවට මුල් වෙච්ච අවිද්‍යාව හොයාගන්නේ නැතුව. ඒකයි අවිද්‍යාව නිවරණයක් කොට පැනෙච්චේ බුදුරජාණන් වහන්සේ. ආවරණීය ධර්මයක් හැටියට අවිද්‍යාව පැනෙච්චේ ඒ නිසා යි.

එතකොට චතුරායථී සත්‍යයේදීත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දුක පෙන්නලා, දුකට හේතුව තණ්හාවයි කියලා පෙන්නලා, තණ්හාව නැති වුණොත් දුක නැතිවෙනවා කියලාත් පෙන්නලා, ඒ දුක ඇතිවෙන, නැතිවෙන ධර්මතා ටික පෙන්නලා, නමුත් ඒ දුක් නැති කරන ප්‍රතිපදාවට සම්මා දිට්ඨි කියලා ආපහු වෙන පැත්තකින් පෙන්නුවේ ඒ නිසා යි. සම්මාදිට්ඨි සා විජ්ජා, විජ්ජා උප්පාදෙ අවිජ්ජා නිරොධා - සම්මා දිට්ඨිය කියලා කියන්නේ විද්‍යාවක්, විද්‍යාව උපන් කල්හි අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වෙනවා. අවිජ්ජා නිරොධො

සංඛාර නිරොධා, සංඛාර නිරොධො විඤ්ඤාණ නිරොධා කියලා පටිච්ච සමුප්පාදය අනිත් පැත්තට හැරෙනවා එතකොට.

ඒ නිසා මම මේ පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය වැය තව ටිකක් කියලා දුන්නොත් හොඳයි කියලා හිතුවා. මේක බොහෝම උවමනාවෙන්, ආදරයෙන් අහන්නට ඕනේ. අහලා ඒක ඒ විදියට මෙනෙහි කරන්න ඕනේ.

ද්වෙ හෙතු ද්වෙ පච්චයො සාවකානං සම්මාදිට්ඨි හොති - සම්මා දිට්ඨිය පිණිස හේතු දෙකක් තියෙනවා, ප්‍රත්‍ය දෙකක් තියෙනවා. මොනවාද හේතු දෙක, මොනවාද ප්‍රත්‍ය දෙක? සච්චානුසන්ධි පරතොෂොසො ච යොනිසොමනසිකාරො - චතුරායථ සත්‍යය සට්ඨ වූ දේශනාවන් අනිත් අයගෙන්, මෙරමාගෙන් අහගන්න ඕනේ. අහගත්ත දෙය විපරිත නො කොට, ඒ අයුරින්ම මෙනෙහි කරන්න ඕනේ. එතකොට වෙන උපායක් නැහැ. අහගත්ත දෙය ඒ විදියටම මෙනෙහි කරන එකට කියනවා යොනිසොමනසිකාරය කියලා. බණ අහන වෙලාවේදීත්, බාහිර ආරම්භණයන්ගේ හිත විසුරුවන්නේ නැතුව, හොඳට මෙනෙහි කරමින් අහන කොට ඒත් යොනිසොමනසිකාරය යි, අහන වෙලාවේ දී. ධර්ම දේශනාවක් ශ්‍රවණය කරන කල්හි හිත බාහිරයට නො යවා, හොඳ උවමනාවෙන් මෙනෙහි කරන කොට ඒකත් යොනිසොමනසිකාරයක්.

එතකොට පරතොෂොසය නිසා, නැත්නම් අනුන්ගෙන් ඇසීම නිසා යම් නුවණක් තමන්ට පහළ වෙයි නම්, ඒකට කියනවා ශ්‍රැතමය ඥානය කියලා. අහගත්ත දෙයට අනුව නුවණින් හිතන එකට කියනවා චින්තාමය ප්‍රඥා කියලා. අනුන්ගෙන් අහන එකයි, හිතන එකයි සම්මා දිට්ඨියට ප්‍රත්‍යය. සුතමය ඥානය, චින්තාමය ඥානය හේතු යි. මේ හේතු, මේ ප්‍රත්‍යය නිසා තමයි සම්මා දිට්ඨිය ඇති වෙන්නේ. එතකොට පරතොෂොසය, නැත්නම් කල්‍යාණ මිත්‍ර ඇසුරෙන් මේ ධර්මය අහලා, නුවණින් හිතනවා කියන කාරණා දෙක බාහිර යි. ඒක තමයි සම්මා දිට්ඨියට ප්‍රත්‍යය.

එතකොට තමන් තුළ උපදිනවා ඔය දෙයාකාර ධර්මයන්ගෙන් දෙයාකාර ඥානයක්. ඇහුවහම ශ්‍රැතමය ඥානය, අහන දෙයට අනුව

හිතන කොට වින්තාමය ශ්‍රේණිය. ඒක හේතු. ද්වේ හෙතු ද්වේ පච්චයෝ සාවකානං සම්මාදිට්ඨි හොති - හේතු දෙකක් තියෙනවා, ප්‍රත්‍යය දෙකක් තියෙනවා ශ්‍රාවකයන්ගේ සම්මා දිට්ඨිය ඇති වීම පිණිස. හේතු කියන්නේ සම්මා දිට්ඨියට ආසන්නම කාරණාව. හේතු වලට උපකාර වන ධර්මයෝ තමයි ප්‍රත්‍යය.

එතකොට වෙන උපායක් නැහැ. ඒ නිසා හොඳට මේ කියන දෙය ඉස්සෙල්ලා අහන්න ඕනේ. ඒක පළවෙනි ප්‍රත්‍යය යි. අහන දෙයට අනුව හිතන්න ඕනේ. ඒ දෙවෙනි ප්‍රත්‍යය යි. එතකොට තමා තුළ ඇසීම නිසාත්, හිතීම නිසාත් ඇතිවෙන නුවණක් තියෙයි. ඒ හේතුවෙන් තමයි තමන්ට සම්මා දිට්ඨි කියන ධර්මතාවය ඇතිවෙන්නේ. තේරුණා නේද? ද්වේ හෙතු ද්වේ පච්චයෝ - හේතු ප්‍රත්‍යයයි කියලා කියන්නේ.

එතකොට එතන දී හැම වෙලාවේ ම මේ හිතේ ස්වභාවය තමයි බොහෝ කල් සිට කිව්වා වූ, කළා වූ දේවල් හිත හිතා, හිත හිතා, තලු මර මරා, තලු මර මරා ඉන්න එක තමයි හිතේ ස්වභාවය. හරකෙක්, මීහරකෙක් දවස පුරාවටම ගිහිල්ලා තණ කොළ කාලා කාලා ඇවිල්ලා හවසට ඒක වමාර වමාර ආපහු හපනවා වගේ, මේ ආයතන ටික අරගෙන හැම තැනම ඇවිදලා ඇවිදලා ජීවිතයේ එක තැනකට වුණහම ඒවා ටික වමාර වමාර ආපහු හප කරන එක තමයි මේ හිතේ ස්වභාවය. ඒ වමාර වමාර නැවත හපන අරමුණක් ගානේ සිහි නුවණ යෙදුනොත් තමයි තණ්හාව ගෙවෙන්නේ.

ඒකයි සති සම්බොජ්ඣංගය කියන්නේ මොකක් ද? චිර කතම්පි චිර භාසිතම්පි සරිතා අනුස්සරිතා - බොහෝ කල් සිට කිව්වා වූ, කළා වූ දේවල් වලට සිහිය තබන්න, මනාව සිහිය තබන්න. තමන් පැත්තකට වෙලා ඉඳගෙන ඉන්න කොට බොහෝ කල් සිට කියපු කරපු දේවල් සිහි වෙනවා. අන්න ඒ සිහිවෙන ධර්මයන්ට හොඳින් නුවණ තබන්න ඕනේ. ඒ සිහිවෙන ධර්මයන් බැලුවහම ඇලීමට හේතුවෙන අරමුණු තියෙනවා, අප්පි අමනාප ස්වභාවයෙන් යුක්ත ගැටීමට හේතු වූ අරමුණු සිහි වෙනවා. ඒ දෙකටම අමතරව දේවල්, පුද්ගලයින් ඇති බවට මෝහ ස්වභාවයෙන් යුක්ත අරමුණු උපදිනවා.

ඔය සිහි කරන අරමුණු ගොඩවල් වල තියෙන්නේ ප්‍රිය වඩන, මන වඩන, කැමතිවෙන, ඇලීමට කාරණා වූ අරමුණු හෝ අප්‍රිය අමනාප ස්වභාවයෙන් යුක්ත ගැටීමට අරමුණු වූ කාරණා හෝ, නැත්නම් ද්‍රව්‍ය වස්තු පුද්ගලයින් හැටියට රැවටීමට කාරණා හෝ කියන මෙන්න මේ ධර්මතා තුන යි.

එතන දී ඇලෙන අරමුණේ ඇලෙන්නේ නැතුව, ගැටෙන අරමුණේ ගැටෙන්නේ නැතුව, රැවටෙන අරමුණේ රැවටෙන්නේ නැතුව, ඒ අරමුණු මෙනෙහි කටයුතු යි. භද්දෙකරන්න සූත්‍රයේ පෙන්නනවා

*අතීතං නාන්‍යාගමෙය්‍ය නප්පටිකඛ්ඛෙ අනාගතං,
යදතීතං පතීතං තං අප්පන්නඤ්ච අනාගතං.
පච්චුප්පන්නඤ්ච යො ධම්මං තඤ්ඤා විපස්සති,
අසංහිරං අසඛිකුප්පං තං විද්වා මනුබ්බහයෙ-*

අතීතය අනුව යන්න එපා, අනාගතය ප්‍රාර්ථනා කරන්න එපා. ඇයි? යම් අතීතයක් තියෙනවා නම් ඒක නිරුද්ධයි, අනාගතය පැමිණිලා නැහැ. *පච්චුප්පන්නඤ්ච යො ධම්මං* - වර්තමානයේ යම් ධර්මයෝ වෙයි නම් උපන් උපන් තැන රාග, ද්වේෂ වශයෙන් කුපිත කිරීමක් නො කොට විදර්ශනා කරන්න කියලා මතක් කරනවා.

ඒ නිසා මම මේ කියන, පෙන්නන ටික ඔය ඇත්තන්ට දර්ශනයට හේතු වෙනවා. ඒ දර්ශනයට, ඒ විදියට තමන් මෙනෙහි කටයුතුයි. තව උපායවලක් තියෙනවා ඒවාත් මම කියලා දෙන්නම්. එතකොට මෙන්න මේ ටික හොඳට අහගන්න ඕනේ.

අපි කියමු තමන්ට ඇලීමට නිසි අරමුණක් සිහි වුණා කියන්න කො. හොඳයි ලස්සණ ගැහැනු ළමයෙක් හෝ ප්‍රියමනාප හිතෙන අරමුණක් සිහි වුණහම ඇලෙන්න නිසි අරමුණේ තමන් ඇලෙන්නේ නැතුව, තමන් විමසිය යුතුයි - මොනවාම හරි දෙයක්, බඩුමුට්ටුවක් හරි ගන්න ගියහම අපි ගන්න යන බඩුමුට්ටුව පරීක්ෂා කරලා බලනවා නේ නේද? ඒ වගේ ඇලෙන්න සුදුසු අරමුණක් ආව ගමන් ඒකේ ඇලෙන්නේ නැතුව, 'මම මේ ඇලෙන්නේ කැමති වෙන අරමුණේ ස්වභාවය, ඇත්ත මොකක්ද' කියලා ඒක විමසන්න.

විමසලා හොඳයි නම් ඒකේ ඇලෙන්න. කමක් නැහැ. නමුත් ඒක විමසන්න. නමුත් පරීක්ෂා නො කර ඒක පිළිගැනීම සුදුසු නැහැ. ගැටෙන්න නිසි අරමුණේ ඒක පරීක්ෂා නො කොට ගැටීම සුදුසු නැහැ. අපි ඇලෙනවා නම් ඇලෙන්නේ, ගැටෙනවා නම් ගැටෙන්නේ කුමකටද කියන දැනුම අපට තියෙන්න ඕනේ. අපි දන්නවා ද උඩින් වහලා තිබුණාට මේකේ යට තියෙන්නේ මහා විස ගොඩක් ද කියලා? අපි එක පාරටම ගන්නවා ද?

ඒ වගේ ඇලෙන්න නිසි අරමුණක් ආවොත්, එකල්හි ඇලෙන්නේ නැතුව තමන් ඉස්සර වෙලාම විමසන්න. මෙහෙම දැනුමක් මට ආවේ කොහොමද? ඉස්සෙල්ලා ම බලනවා අපි කියමු ලස්සණ ප්‍රියමනාප ගැහැනු ළමයෙක්, නැත්නම් කාන්තාවක්. නැත්නම් ඇලෙන්න නිසි ප්‍රියමනාප මොනවා හෝ වස්තුවක් සිහි වුණොත්, 'ඉස්සෙල්ලාම බලනවා 'මෙහෙම දැනුමක් මට ඇති වුණේ කොහොමද' කියලා. එතකොට එහෙම සිහි කරලා, අරමුණේ ප්‍රකෘතියටම යනවා. ඒ කියන්නේ අරමුණේ මූලට ආපහු යනවා. ඇලෙන්න නිසි අරමුණ, නමුත් 'මෙහෙම දැනුමක්, කෙනෙක් පුද්ගලයෙක් ගැන දැනුමක් මට ඇති වුණේ කොහොමද' කියලා අරමුණේ මූලට යනවා. කොහොමද මූලට යන්නේ?

අපි හිතමු කාන්තා රුවක් නම්, ඒකෙ ද ඉස්සෙල්ලාම 'දැන් මෙහෙම දැනුමක් මා තුළ ඇති වුණේ කොහොමද' කියන පර්යේෂණය කරන්න. එතකොට ඒ අරමුණේ මූලට ගිහිල්ලා, මුලින්ම ඇස් ඉදිරිපිටට ඒ අරමුණ හම්බවෙව්ව අවස්ථාවට යනවා. ඒ අරමුණේ හොඳට බලනවා - කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, හම්, මස්, නහර - තමන්ට ප්‍රකට ප්‍රකට වශයෙන් බලලා, පය්වි කොටස් විස්සක් තියෙයි, ඒක අරගෙන බාහිර ගස්වැල් වල තියෙන තද ස්වභාවයත්, කෙස්, ලොම්, නිය, දත් කියන තද ස්වභාවයත් දෙකම සමානයි කියලා සම කොට බලනවා.

ඒ වගේම මට ඒ කාන්තාව කියලා හම්බවෙව්ව තැන පිත, සෙම, සැරව, ලේ, දහඩිය, කියලා ගලන, වැගිරෙන ස්වභාව කොටස් දෙළහක් තියෙනවා. පුළුවන් පුළුවන් ප්‍රකට ප්‍රකට දේවල් සිහි කරලා බාහිර ලිං, වැව්, පොකුණුවල තියෙන ආපෝ ස්වභාවයි, මේ

ස්වභාවයි සමානයි. ඊට පස්සේ බලනවා ඒ ශරීරයේ තියෙනවා දවන, තවන, දිරවන, පැසවන ස්වභාව හතරක්. බාහිර හිරු රශ්මිය හෝ ගිනි ගොඩක තියෙන උෂ්ණයයි, මේ උෂ්ණයයි සමානයි. ඒ ශරීරයේ තියෙනවා හමන, පිම්බෙන, හැකිලෙන ස්වභාව හයක්. බාහිර ගස්වැල් සෙලවීමට හමන වාතයයි, මේ වායෝ ස්වභාවයයි සමානයි.

ඔන්න අපි ස්ත්‍රියයි කියලා දෑකපු තැන කොච්චර ලස්සණ වුණත් එතන අන්තර්ගතය පෙනුනා රූපය පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන සතරමහා ධාතු මිසක ඒ ශරීරය විභජනය කළහම, බෙදුවහම සතරමහා ධාතු අවකාශ ධාතුව අනුරාගෙන රාශි වෙච්ච රූප මිටියක්. ඔන්න ඔය රූපය ඇස් ඉදිරිපිටට ආවහම අනාත්ම වූ රූප සංඥාවක් අපට හම්බවෙනවා. වර්ණ ස්වභාවය, හැඩ සටහන පෙනෙන එකට සංඥාව කියලා කියන්නේ. ඔන්න අනාත්ම වූ රූප සංඥාවක් තමයි ආවේ. දැන් මේ අරමුණේ තමන්ට දැනුම ඇතිවෙච්ච හැටියි හොයන්නේ මේ. ඒ සංඥාව අරහයා, නැත්නම් ඒ හැඩය අරහයා මේ බොහොම ලස්සණ ගැහැනු ළමයෙක් නේද කියලා අපි අර හැඩයට හිතන කොට වෙන්නේ, 'ඒ හැඩය ලස්සණ ගැහැනු ළමයෙක්ගේ' කියන අත්දැකීම සිතට දීලා අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා.

ඔන්න දැන් ඇහෙන්න එහා පැත්තේ තියෙන්නේ සතරමහා ධාතුව, අවකාශය, පංචමහා භූත, ඒ නිසා පහළ වෙච්ච හැඩ සටහනක්, සංඥාවක්. සත්ත්ව පුද්ගල නො වන ධර්මතාවයක්, හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත. ඒක ශූන්‍යතාවයක්, සත්ත්ව පුද්ගල ආත්මභාවයෙන් ශූන්‍යයි, ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත දෙයක්, ප්‍රත්‍ය නැතිවෙන කොට නැතිවෙන එකක්. ආහාරයෙන් හටගත්ත එකක්, ආහාරය නිරුද්ධ වෙන කොට නිරුද්ධ වෙන ස්කන්ධ මාත්‍රයක්. ඒ සංඥාව අරහයා, ඒ පෙනෙන හැඩය අරහයා මේ ගැහැනු ළමයෙක්, හරි ලස්සණයි නේද කියලා අපි හිතුවහම ඒ හැඩයට අපි හිතපු දෙයත් එකතු කරලා මේ සංඥාවේ අත්දැකීම ගන්නවා විඤ්ඤාණය. අර අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. දැන් හිතට ලස්සණ ගැහැණු ළමයෙක්ව සිහි කරන්න පුළුවන් දැනුමක් ඇවිල්ලා.

ඔන්න දැන් අපි අර ගැහැනු ළමයා ලස්සණයි කියලා මේ ඇලෙන්තේ කෙනෙක්ව හදගෙන, හදගත්ත දෙයටයි මේ ඇලෙන්තේ. මෙන්න මේ ස්වභාවයෙන් මම ම කෙනෙක්ව උපදවාගෙන, උපදවා ගත්ත කෙනාට තමන්ම ඇලෙන්ත තරම් තමන් මෝඩ ද? කියලා මෙනෙහි කරන කොට මේ විදියට ඔය ඇත්තෝ මේ ඇලෙන අරමුණේ පර්යේෂණයට ගියහම කරුණු දෙකක් වෙනවා. දෙපැත්තක ලාභයක් වෙනවා. එකක් තමයි මේ ඇලෙන අරමුණ ඇතිවෙව්ව, හදපු මෝඩකම දියවෙනවා එතන ඇත්ත පෙනෙනවා. අවිද්‍යාව දුරු වෙනවා. ඒ අරමුණේ මුලට හොයන්න ගියහම අරමුණේ තණ්හා වශයෙන් හැසිරෙන්න ඉඩදීලාත් නැහැ. අවිද්‍යා තණ්හා කියන දෙක ගෙවෙනවා. එතකොට ඔන්න එයා දන්නවා මම ආපහු බලන්න කියලා ගියහම වෙන්තෙන් අවකාශ ධාතුව අනුරාගෙන රාශිවෙව්ව සතරමහා ධාතු රූප මිටිය ඇස් ඉදිරිපිටට එතකොට අනාත්ම සංඥාවක් පහළවෙයි. පහළවෙන කොටම මම දැන් මේ හිතෙන් හදගත්ත 'ලස්සණ ගැහැනු ළමයෙක්' කියන ප්‍රපඤ්ච අත්දැකීම ආයෙත් මගේ මනසේ ම යෙදෙයි නේද? මම මගේ මනස ම තලු මරනවා නේද? කියලා තමන්ට තේරෙයි හටගත්ත පැත්තෙන්, තමන්ගේ වරදින් ඇතුල් පැත්තෙ යි ලස්සණ ගැනු ළමයෙක්, නැත්නම් පුද්ගලයෙක් ඉන්නෙත්. බලන්න ගියහමත් හම්බවෙන දෙයින් ඇතුල් පැත්තෙ යි තමන්ට පුද්ගලයා ඉන්නේ.

කිසිම වෙලාවක එයාට සිහි ඇතුව - වෙනදට අපිට බාහිර ඉන්න කෙනෙක් - අපි සිහි කරන කෙනා බාහිර ඉන්න නිසා හොඳට හිතන්න පුළුවන්කම තිබුණා. දැන් එහෙම හිතන්න බාහිර කෙනෙක් නැහැ. එයා සිහි කරන්න හදන කොට බාහිර ශුන්‍යතාවයක් ඇති තැනක කෙනෙක්ව උපද්දවාගෙන රාග වශයෙන් හැසිරෙනවා නේද? මේ හිතම සරාග කරගන්නවා නේද? කියන කාරණාවක් තේරෙනවා.

උද්‍යෝගයක් හැටියට අපි ගත්තොත්: දැන් මම බණ කතා කරනවා පෙනෙනවා. මේ රූප මිටිය ගත්තහම කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, මේ කොටස් ටික පයව් ධාතුව යි. බාහිර ඔය ගස් ගල් වල තියෙන පයව් ධාතුවට සමාන යි. මෙතන තියෙන පිත්, සෙම්, සැරව, ලේ, දහඩිය බාහිර ආපෝ ස්වභාවයට සමාන යි. මේ ශරීරයේ තියෙන තේජෝ

ස්වභාවය බාහිර උෂ්ණයට සමානයි. එහෙම සම කරලා බලන්න කියන්නේ ඒවා පුද්ගලයෙක් නො වෙන කොට, මේවා පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි කියන එක හොඳට එයාට එළඹ සිටිනවා. මෙතන තියෙන වායෝ ස්වභාවය බාහිර වායෝ ස්වභාවයට සමානයි. අවකාශ ධාතුව අහුරාගෙන රාශිවෙච්ච මේ රූප මිටිය තමන්ගේ ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොට අනාත්ම සංඥාවක් පහළ වෙනවා. තමන්ගේ හිතේ මේ සතරමහාධාතු රූපයේ හැඩයක් පෙනෙනවා ඔය පින්වතුන්ට. රූපය අනාත්ම නිසා, සංඥාවක් අනාත්ම යි. ඒ තමන්ට පෙනෙන හැඩයට 'සුදස්සන භාමුදුරුවෝ බණ කියනවා' කියලා තමන් හිතුවොත්, ඇහැ අහකට ගන්න කොටම මේ හැඩය 'සුදස්සන භාමුදුරුවෝ' කියන අත්දැකීම තමන්ට ඉතුරු කරලා රූප සංඥා නිරුද්ධ වෙනවා. මෙහේ ශුන්‍යතාවයක්. එද ඉඳත් තමන්ට සිහි කරන්න පුළුවන් කෙනෙක් ඉන්නවා. 'ඒ භාමුදුරුවෝ මෙහෙම කෙනෙක්, මෙහෙම කෙනෙක්, මෙහෙම බණ කිව්වා' කියලා හිත හිතා, හිත හිතා ඉන්න පුද්ගලයෙක් නිර්මාණය වෙලා මනස තුළ.

දැන් ඔන්න පංචඋපාදනස්කන්ධයක් නිර්මාණය වුණා කියලා කියන්නේ, දැන් ඕකට තමයි ඔය ඇත්තෝ 'හොඳයි' කියලා ඇලෙන්නේ, 'සුදස්සන භාමුදුරුවෝ හොඳ නැහැ' කියලා ගැටෙන්නේ, හොඳයි කියලා ඇලුනොත් ලෝභය, හොඳ නැහැ කියලා ගැටුනොත් ද්වේශය. ඒ නැතත්, ඇලුනෙත් නැහැ, ගැටුනෙත් නැහැ, නමුත් 'මේ සුදස්සන භාමුදුරුවෝ' කිව්වොත් මෝහය. ඔය ඔක්කෝම අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා. අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත ධර්මතා තමන් තුළ.

එතකොට මේ ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ කවදවත්ම නැති කරන්න බැහැ, අවිද්‍යාව නමැති වැස්ම හොයාගන්නේ නැතුව. අපි අනන්ත සංසාරයේ ඉඳලා මේ ස්වභාවය දන්නේ නැහැ. අපි හිතාගෙන ඉන්නේ ම මේ පෙනෙන දෙයට 'සුදස්සන භාමුදුරුවෝ' කියලා හිතන කොට ම මේ හැඩයට හිතපු අත්දැකීම විඤ්ඤාණයට පවරා ගන්නවා. ඒ කියන්නේ වේදනා, සංඥා චිත්ත සංඛාරයි කියලා කියන්නේ ඊශාවට උපදින මනෝ විඤ්ඤාණය මේ සංඥාව අරගෙනයි උපදින්නේ. එතකොට ඔය ඇත්තෝ 'සුදස්සන භාමුදුරුවෝ' කියපු

විස්තරයයි, හැඩයයි දෙකම අල්ලගෙන විඤ්ඤාණය උපදිනවා, අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. තමන් සිහිකරන කොටත් ඒ සතරමහා ධාතු රූපය ස්පර්ශය නිසා පහළවෙච්ච රූප සංඥාව නිරුද්ධ වෙලා. සංඥා නිරෝධය ඔය ඇත්තන්ට හම්බවෙන්නේ නැහැ. ඒ වෙනුවට අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා කියලා සසර පටන් ගන්නවා ආපහු.

එතකොට ඔන්න ඔය ඇත්තන්ට ඒ විදියටම ඇලෙන්න නිසි අරමුණක අපට ගැනුළුමයෙක් හරි කවුරු හරි කියලා පුද්ගලයෙක් සිහි කරන්න පුළුවන් නම් 'එහෙම කෙනෙක් ගැන සිහි කරන්න පුළුවන් දැනුම අපට ඇති වුණේ මෙන්න මෙහෙම නේ ද' කියලා අරමුණේ මූලට යනවා. එතකොට තමන් දන්නවා මේ පුද්ගලයා අවිද්‍යාවෙන් හදගත්ත, තණ්හාවෙන් හදගත්ත, කර්මයෙන් හදගත්ත - ඒ කියන්නේ කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක්, සත්ත්වයෙක් කියලා සිතීම, කීම, කිරීම නිසා හදගත්ත රූපයකටයි මේ ඇලෙන්තේ කියලා දන්නවා හොඳට.

ඔන්න දැන් එහෙම මෙනෙහි කරලා ඊට පස්සේ සිහි වුණා මට මේ විදියට බැන්නා, මෙහෙම කිව්වා කියලා ඔන්න අමනාප, තමන්ට බැන්න, ගැහුව, හිංසා කළ කෙනෙක්ව සිහිවෙලා තරහවක් ඇති වෙනවා. තරහව ඇතිවෙන අරමුණේ ගැටෙන්නේ නැතුව මෙහෙම දැනුමක් මා තුළ ඇති වුණේ කොහොමද කියලා ඒ අරමුණේ මූලට යනවා. ගියහම එතනත් ඒ රූප මිටියේ කෙස්, ලොම්, නිය, දත් ඒ කොටස් විස්ස පයව් ධාතුව, බාහිර පයව් ධාතුවට සම කරලා බලනවා. ඒ රූප මිටියේ තියෙන පිත්, සෙම්, සැරව, ලේ, දහඩිය කියන ආපෝ ස්වභාවය බාහිර ආපෝ ස්වභාවයට සම කරලා බලන්න ඕනේ නුවණින්. "යා ච රාහුල අජ්ඣන්තිකා පට්ඨිධාතු යා ච බාහිරා පට්ඨිධාතු, පට්ඨිධාතුරෙවෙසා. තං "නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා'ති, එවමෙනං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං. එවමෙනං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දිස්වා පට්ඨිධාතුයා නිබ්බිජුති. පට්ඨිධාතුයා චිත්තං විරාජෙති." ¹

¹ අභිගුත්තර නිකාය 2 - චතුක්ඛ නිපාතය - 320 පිටුව - 4.4.3.7. රාහුල සූත්‍රය.

කියලා සම කරලා බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්න්නේ රාහුලොවාද සූත්‍රයේ - ඒ වගේ.

ඒ රූපයේ තියෙන ගලන, වැගිරෙන, බැඳෙන ස්වභාවය බාහිර ගලන, වැගිරෙන, බැඳෙන ස්වභාවය ආපෝ ස්වභාවයට සම කරලා බලලා, ඒ රූපයේ තියෙන තේජෝ ස්වභාවය බාහිර තේජෝ ස්වභාවයට සම කරලා, ඒ රූපයේ තියෙන වායෝ ස්වභාවය බාහිර වායෝධාතුවට සම කළහම අවකාශධාතුව අනුරාගෙන රාශිවෙච්ච සතරමහාධාතූ රූප මිටියක් හම්බවෙයි. අවකාශධාතුව අනුරාගෙන රාශිවෙච්ච මේ කොටස් හතළිස් දෙක කාය යන ගණයට යනවා.

‘කාය’ කියලා කියන්නේ කොට්ඨාස කියන එක. කොටස් හතළිස් දෙකක්. ඒකේ නිමිති ගන්න පුළුවන් කොටස් තිස් දෙකයි, නමුත් ධර්මතා හැටියට ගත්ත හැකි හතළිස් දෙක යි. කාය කියන්නේ හැම වෙලාවේම කොටස්. ඡයිමෙ භික්ඛවෙ වෙදනාකායා. මහණෙනි, වෙදනා කොටස් හය යි. කාය කියන අදහස.

ඒ වගේ කොටස් හතළිස් දෙකකින් යුක්ත අවකාශධාතුව අනුරාගෙන තියෙන රූප මිටිය ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොට, ඒ රූපය අනාත්ම නිසා අනාත්ම සංඥවක්, හැඩ සටහනක් තමයි තමන්ට පෙනෙන්නේ. පෙනෙන කොට, ‘මේ මිනිහා මට මේ මේ වචන වලින් බණිනවා නේ ද’ කියලා අපි සංඥව අරහයා හිතන කොට හිතපු දෙය මේ සංඥව අරහයා, ‘මට මේ මිනිහා මේ මේ වචන වලින් බණිනවා’ කියපු අත්දැකීමත් එක්ක මේ සංඥව විඤ්ඤාණයෙන් අරගන්නවා. අනාත්ම සංඥව නිරුද්ධ වෙනවා.

දැන් ඔන්න තමන්ට බණින පුද්ගලයෙක් නිර්මාණය කරගෙන බැහැමකුත් එක්ක. දැන් බාහිර තිබුණ සතරමහාධාතුව තමන්ට බැණලා, පට්ඨිධාතුව බැණලා නැහැ. ආපෝධාතුව බැණලා නැහැ. තේජෝධාතුව බණින්නේ නැහැ. වායෝධාතුව බණින්නේ නැහැ. අවකාශධාතුව බණින්නේ නැහැ. ඒ පංචමහාභූත නිසා පහලවෙච්ච සංඥව, හැඩ සටහන බැණින්නේ නැහැ. පුද්ගලයෙකුත් නැහැ. ‘මේ මිනිහා මට මේ මේ වචන වලින් බණිනවා නේ ද’ කියලා ඔය හැඩයට හිතුවහම ඔය හැඩයට තමන් හිතපු විස්තර ටික ඔක්කෝම

ගැබ් වෙනවා. ආයුහනා සංඛාරා කියලා කියන්නේ හිතන කියන දේවල් ඔක්කෝම මේ සංඥාව අනුව රැස්වෙනවා.

එතකොට ඒ සංඥාව සිහි කරන කොට ඒ ඒ වචන වලින් බැහැපු තරහකාරයා තමන් ගාව ඉන්නවා. එතකොට තමන්ට බැහැපු, ගහපු, හිංසා කරපු කෙනෙක්ව සිහිවෙන කොට ඒ විදියට අරමුණේ මුලට ගිහිල්ලා මෙහෙම ශුන්‍යතාවයක් තියෙන තැනක බැහැපු කෙනෙක්ව නිර්මාණය කරගෙන බැහැමි අහන්න තරම් මම මෝඩයි නේද කියලා හිතන්න. බණින කෙනාත් නිර්මාණය කරලා, බැහැමත් නිර්මාණය කරගෙන බැහැමි අහන කොට මේකේ දෝෂය තමන්ගේ.

ඊට පස්සේ තමන්වත් බලනවා එහෙම. 'මට අහවලා බැණිනා නේ ද'. නැත්නම් තමන්ට දුකක් එනවා, 'අපරාදේ මම ඒ මනුස්සයාට ඒ වැරද්ද කළේ, ඒ මනුස්සයාට එහෙම කිව්ව එක වැරද්දි, මම හරි නො කටයුත්තක් කළා' කියලා තමන් කෙරෙහි තමන් පශ්චාත්තාප වෙන අරමුණු එතකොට, තමන්ව මෙනෙහි කරනවා. එහෙම කියන තමන්, 'මෙහෙම තමන් ගැන දැනුමක් ඇති වුණේ කොහොම ද?' අරමුණේ මුලට යනවා. ගිහිල්ලා 'තමන්' කියන ශරීරය විදර්ශනා කරනවා. ඒ වගේ 'තමන්' කියන ශරීරයේ ද කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස් - පය්වි කොටස් විස්ස බාහිර පය්විධාතුවට, පිත්, සෙම්, සැරව ආපෝ කොටස් දෙළහ බාහිර ආපෝධාතුවට, දවන, තවන, දිරවන ස්වභාව හතර බාහිර තේජෝධාතුවට (මම මේ කෙටියෙන් කිව්වාට හොඳට විස්තර වශයෙන් පෙන්න්න ඕනේ තමන්), ඒ ශරීරයේ තියෙන වායෝ කොටස් බාහිර වාතයට සම කරලා පෙන්නලා සතරමහාධාතු අවකාශධාතුව අහුරාගෙන රාශිවෙච්ච රූප මිටිය ඇහැට පෙනෙන කොට හැඩ සටහනක් පෙනෙනවා. මේ හැඩයට 'මම' කියලා හිතන කොට, මේ සංඥාව අරහයා 'මම' කියලා හිතපු අත්දැකීම විඤ්ඤාණයට පවරලා අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. එද ඉඳන් 'මේ මගේ හැටි, මේ මගේ හැඩය, මේ මම' කියලා සිහි කරන්න පුළුවන් කෙනෙක් ඉන්නවා.

බණින කොට හිත වේගවත්. අර සංඥාව අරහයා බැහැම හදගත්ත පුද්ගලයාවත්, වේගයෙන් තමන්වත් සිහි කරලා බැහැම හදගෙන තමන් බැහැමි අහන්නෙක් වෙලා මේ ඉන්නේ. එතකොට එයාට

පසුතැවෙන අරමුණේ එයා දන්නවා තමන්ව උපදවාගෙන තමන් ගැන පසුතැවෙන්න තරම් මෝඩයි නේද? පයවිධාතුව වැරද්ද කරලා නැහැ. ආපෝධාතුව වැරද්ද කරලා නැහැ. තේජෝධාතුව වැරද්ද කරලා නැහැ. වායෝධාතුව වැරද්ද කරලා නැහැ. අවකාශධාතුව වැරද්ද කරලා නැහැ. ඒ නිසා පහළවෙච්ච මේ අනාත්ම සංඥාව වැරදි කරලා නැහැ. ඔය සංඥාව අරහයා මේ 'මම' කියලා සිහි කරගත්ත ප්‍රථම සංඥාවක් නම් තියෙයි. මේ සංඥාවට පිහිටා හිටින්න භූමියක් දෙන්න එපා.

ඔය ඇත්තෝ මේ අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් 'මම' කියලා හදගත්ත සංඥාව රූපයට අයිති යි කියලා හිතන තාක් මේක දිය වෙන්නේ නැහැ. මේ පෙනෙන රූප සංඥාවට අයිති යි කියලා හිතන තාක් මේක දිය වෙන්නේ නැහැ. එයා ප්‍රත්‍ය සහිතව ජීවත් වෙනවා. බැරිවෙලා මේ කර්ම විඤ්ඤාණය මේ නාමරූප දෙකේ පිහිට නො ලැබුවොත් බොහෝ කල් පවතින්නේ නැහැ. ජීවත්වෙන්න බැහැ, එයාට භූමියක් නැහැ. මේ 'මම' ජීවත්වෙන්න භූමියක් තියන්න එපා. තමන් ඉන්න හින්දා නේ තමන්ගෙන් අකුසල් වෙන්නේ. තමන්ට නින්දා අහන්න, අපහාස අහන්න, ඇනුම් බැණුම්, තාඩන පීඩන තියෙන්නේ. තමන්ට ඉන්න භූමියක් දෙන්න එපා. හැම වෙලාවේ ම තමන්ව සිහි කරන්න, සිහි කරලා හොඳට විමසන්න - එයාට ඉඩක් නැහැ.

මෝඩකම ඇති තාක් භූමියක් තියෙයි, ඒ තාක් එයා පුද්ගලයා, 'මම' ඉන්නවා, ඒ තාක් දුක් වින්ද හැකියි. මෝඩකම ඇති තාක් තව සත්ත්වයෝ පුද්ගලයෝ ඉන්නවා. සත්ත්වයින් පුද්ගලයින් එක්ක ඇලෙන්න, ගැටෙන්න පුළුවන්.

ඒ වගේ මෙහෙම ඇලෙන්න නිසි අරමුණේ ඇලෙන්නේ නැතුව, අරමුණේ මුලට ගිහිල්ලා විමසලා එතන ඉඳලාම පිරිසිදු ස්කන්ධ ටික, වැරද්ද ජීවිතයට එකතුවෙන හැටි කොතනින් ද, ඒ වැරද්ද තුළ නේ ද දැන් මේ ඉන්නේ? තමන්ටත්, තමන්ගෙන් අඩුපාඩුවක්, වැරද්දක් වුණා කියලා තමන්ගේ හිත පසුතැවෙන වෙලාවක දී ඒකෙන් යන්න. ඒ විදියට ම යනවා බාහිර පිරිසිදු ස්කන්ධ ටික, පිරිසිදු සංඥාව, වැරද්ද හම්බවෙනවා. එතනින් එකතුවෙච්ච වැරද්ද මත ඇතිවෙච්ච දෙය. එතකොට තමන්ට ම ලැජ්ජා හිතෙනවා මේ තමන්ගේ මෝඩකම

ගැන, ටික ටික, ටික ටික. මෙහෙම මෙනෙහි කරන්න, මෙනෙහි කරන්න ආශ්‍රව ධර්මයන් ක්ෂය වෙනවා ටික ටික, ටික ටික.

බාහිර තමන් ඉන්නවා ම යි, සතරමහාධාතුවේ තමන් ඉන්නවා ම යි, සතරමහා ධාතුවේ ගැනු ඉන්නවා ම යි, සතරමහාධාතුවේ මිනිස්සු ඉන්නවා ම යි කියන මෝඩකම ගෙවෙනවා ටික ටික, ටික ටික.

හැබැයි ඒක ගෙවෙන්නේ මෙයා අවශ්‍යයෙන් ම වූ දෙය, වූ විදියට පෙන්නිය යුතු යි. සම්මාදිට්ඨි කියලා කියන්නේ වූ දෙය, වූ විදියටම පෙන්නනවා. තමන්ට දැන් ‘අම්මා’ කියලා සිහි කරන්න පුළුවන් නම්, සිහිවෙන කොට ම ‘අම්මා’ ගැන දුක් වෙන්න වත්, සතුටු වෙන්න වත් යන්න එපා. නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො උපෙක්ඛකො විහරති සනො සම්පජානො - සිහි නුවණ ඇතුව උපේක්ෂා වෙන්න. ඒ කියන්නේ ‘අම්මා’ කියලා සිහිවෙන කොට ම ඇලෙන්න හෝ ගැටෙන්න හෝ දුක්වෙන්න යන්නේ නැතුව, ‘මට මෙහෙම දැනුමක් ඇති වුණේ කොහොම ද?’ - මොකක් හරි ඇතිවෙච්ච කර්මයක් තියෙන්න එපැයි නේ ද? පැත්තකට වෙලා ඉන්න මට අම්මා සිහි වුණා. හරි, අම්මා සිහි වෙන්න අම්මා ගැන දැනුමක් මට ඇති වුණේ කොහොම ද? අරමුණේ මූලට යනවා. ආපනු ගිහිල්ලා ඒ රූපය අර විදියට ම පඨවි කොටස් ටික, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කොටස් ටික බාහිර ධාතුවට සම කරලා බලලා, සතරමහාධාතුව අනුරාගෙන සිටින ඒ රූප මිටිය ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට, අපට හැඩ සටහනක් පෙනෙනවා. ඒ හැඩ සටහන ‘අම්මා’ කියලා හිතන කොට මේ හැඩය අම්මාගේ කියන අත්දැකීම දෙනවා. දීලා අනාත්ම සංඥව නිරුද්ධ වෙනවා.

එද ඉඳලා මේ හිතේ තියෙන මේ සංඥව තමයි ‘අම්මා මට කන්න දුන්නා, බොන්න දුන්නා’, බොහෝ සෙයින් මේ නිමිත්ත කෙරෙහි තණ්හාව යෙදන තාක් ම මේ නිමිත්ත ආසේවනය කරනවා. එහෙම වෙන්නේ මේ වැරද්දකින් මනස තුළ පිහිටි නිමිත්තකුයි මේ ඇසුරු කරන්නේ කියන එක එයා දන්නේ නැහැ. අවිද්‍යාවෙන් යුක්තව කරපු කල්පනාව අවිද්‍යාව තුළ ම කිඳු බහිනවා. මේ හිතන්නේ බාහිර ඉන්න අම්මා ගැනයි කියලා ම යි, එයා සතරමහාධාතුවේ ඉන්න අම්මාව යි සිහි කරන්නේ. එහා හිතන්නේ සතරමහාධාතුවේ අම්මා

ඉන්නවා කියලා. එයා විමසීමකට ලක් නො කළොත්, කවදවත් මේ වැරද්ද හැදෙන්නේ නැහැ.

අනන්ත සංසාරයක ආවේ අවිද්‍යාවගේ වැහීමෙන්, තණ්හාවගෙන් යුක්ත වුණේ. මේ අවකාශ ධාතුව අනුරාගෙන තියෙන සතරමහාධාතු රූප මිටිය ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට අනාත්ම සංඥාවක් පහළ වෙනවා. ඒ අරහයා හිතුවහම හිතන දෙයත් එකතු කරලා මේ සංඥාවේ අත්දැකීම විඤ්ඤාණයට පවරා ගන්නවා, අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. මෙහෙම නේද පුද්ගලභාවය තමා තුළ උපදින්නේ කියලා මේක දන්නේ නැහැ. මෙන්න මේ නො දන්නාකම තමයි අවිද්‍යා නිවරණය කියලා කියන්නේ. මෙන්න මේ වැස්ම තුළයි තණ්හා සංයෝජනය තියෙන්නේ.

ඊට පස්සේ ඒ 'අම්මා' කියන දෙයෙහි ඇත්ත නො දකින නිසා අම්මෙක් ඉන්නවා එයාට. අම්මා ගැන තණ්හාව ඇතිවෙනකම් හිතනවා. කිසිම වෙලාවක මේ ඇත්ත භොයාගන්නේ නැතුව අම්මාට තියෙන තණ්හාව, බිරින්දෑ කෙනෙකුට තියෙන තණ්හාව, දරුවෙකුට තියෙන තණ්හාව කවදවත් නැති කරන්න බැහැ. මොකද? තණ්හාව ඇතිවෙන විදියට එයා හිතන්නේ බාහිර ඉන්න කෙනා කියන අදහසින්. එයා සිහිකරන දරුවා, එයා සිහිකරන බිරිද, එයා සිහිකරන අම්මා බාහිර සතරමහා ධාතුවේ ඉන්නවා කියන අදහස, නැත්නම් ඇහෙන් බලන්න පුළුවන්, ඇහෙන් දැක්ක ඒ කෙනා ඉන්නවා කියන අදහස මත යි හිතන්නේ, කියන්නේ, කරන්නේ.

ඇහෙන් දැක්ක, ඇහෙන් දකින්න පුළුවන් තැනක එහෙම කෙනෙක් නැහැ. එතන ඇත්ත මෙහෙම, මේ හිතන කෙනා ඇති වුණේ මෙහෙම යි කියලා මේ අවබෝධයට යි තණ්හාව ගෙවෙන්නේ කවද හරි. තේරුණා ද මම මේ කියන එක?

ඒ නිසා ඕක තමයි ඉස්සෙල්ලා ම දුක - අම්මා, තාත්තා, දරුවෝ, තමන් කියලා හම්බවෙන මේ අරමුණට කියනවා 'දුක' කියලා. ඇයි? මේ අරමුණු නිසා තමයි ජාති, ජරා, මරණ, සෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාසයෝ ලැබෙන්නේ. ඔය දුකට හේතු ටික අවිද්‍යා, තණ්හා කියන මෙන්න මේ හේතු. මුලට, ආපස්සට යන්න.

ඉස්සර මම කතාවට කියන්නේ බල්ලෙකුට ගලකින් ගැහුවහම බල්ලා මොකද කරන්නේ? ගල හපා කනවා. සිංහයෙකුට ගලකින් ගැහුවහම සිංහයා මොකද කරන්නේ? ගල ආවේ කොහෙන් ද කියලා බලනවා. ඒ වගේ අශ්‍රැතවත් පෘතග්ජනයාට අරමුණක් උපන්නහම බල්ලාට ගලකින් ගැහුවහම ගල හපා කෑවා වගේ, අශ්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා මොකද කරන්නේ අරමුණ හපා කනවා. අම්මා මතක් වුණොත් අම්මා ම තමයි ඇත්ත. ඊට පස්සේ ඒකේ අඩනවා, වැළපෙනවා, කරුණු භොයනවා, එතන අභිවෘද්ධියට හදනවා. බිරින්දෑ වුණොත්, දරුවා වුණොත්, ඒක එහෙම ම තමයි. අල්ලගන්නා, ඊට පස්සේ දරුවා ගැන, දරුවාට වෙන පාඩු, වෙන ලාභ, කරන්න ඕනේ යහපත, ඕවා හිතනවා. රත්තරන් - ආ, රත්තරන් ම තමයි. මෙව්වර වටිනවා, අර බල්ලා ගල හපා කෑවා වගේ අරමුණ හපා කනවා, අල්ලාගන්නවා.

සිංහයෙකුට ගලකින් ගැහුවහම ගල ආවේ කොහෙන් ද කියලා බලනවා වගේ, ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයා - ශ්‍රැතවත් කියලා කියන්නේ මේ අරමුණක් කෙරෙහි කෙසේ පිළිපැද්ද යුතු ද කියලා හොඳට අහලා තියෙනවා. හිතලා තියෙනවා. එයා අරමුණක් ආවහම මේ අරමුණ ආවේ කොහොම ද? අනිත් පැත්තට යනවා. අනුසොනගාමී, පටිසොනගාමී කියලා කියන්නෙන් ඕකයි. අරමුණට අනුවම ගහගෙන යන එක අනුසොනගාමී - ඕසය. පටිසොනගාමී කියලා කියන්නේ උඩ පැත්තට යනවා. ගඟක් ගහගෙන යන කොට ගහගෙන යන චතුර පාරට අනුව යන එක අමාරු නැහැ. හැබැයි පස්සේ ලෙහෙසි නැහැ. මරණ හෝ මරණ හා සමාන දුකට පත් වෙනවා. නමුත් පටිසොනගාමී - අනිත් පැත්තට යන එක ලෙහෙසි නැහැ, අමාරු යි. හැබැයි ගියොත් ගොඩ යන්න පුළුවන්.

ඒ වගේ තමන්ට අම්මා, තාත්තා, අයියා, අක්කා, දුව, පුතා කියලා අරමුණු ආවහම අනුසොනගාමී කියලා කියන්නේ ඒක ඇත්ත වෙලා ඒ අරමුණේ ඇලෙනවා හෝ ගැටෙනවා හෝ බැඳෙනවා හෝ ඊට අනුව ගහගෙන යන එකට කියනවා අනුසොනගාමී කියලා. පටිසොනගාමී කියලා කියන්නේ මොකකට ද? අරමුණ උඩහට

යනවා. ඇලෙන්තේ, බැඳෙන්නේ, ගැටෙන්නේ නැහැ. මේක ඇති වුණේ කොහොම ද - උඩහට යනවා. තේරෙනවා නේ ද?

ඔන්න ඔය විදියට මෙනෙහි කටයුතු යි. ඔන්න ඔය විදියට මෙනෙහි කරන එකට කියනවා එයා පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වැය දන්නවා කියලා. 'අම්මා' කියලා කිව්වොත් ඔන්න පංචඋපාදනස්කන්ධය. ඒක ඇති වුණේ කොහොම ද? ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත ස්කන්ධ වික බලලා, මේ ඇත්ත ඇති හැටියේ නො දන්නාකම නිසා මේ සංඥාව අරභයා මේ විදියට හිතන කොට මෙන් මේ ධර්මයෝ උපන්නා. අවිද්‍යාව නිසා, තණ්හාවෙන් ඒ අරමුණේ හැසිරීම නිසා, ඒ අරමුණ මත නැවත නැවත හිතීම්, කීම්, කිරීම් කළ නිසා, අවිද්‍යා, තණ්හා, කර්ම කියන ධර්මතාවයන් තමන් තුළ උපදිනවා කියලා දන්නවා හොඳට.

මේ ඇත්ත හෝ දැක්කොත්, අවිද්‍යාව හෝ නැති වුණොත්, තණ්හාව හෝ නැති වුණොත්, ඊට නැඹුරු වෙලා හිතන, කියන පුද්ගලයෙක් සත්ත්වයෙක් හැටියට මේ සංඥාවට හිතන, කියන, කරන බව හෝ නැති වුණොත් මේ ධර්මතාවය පවතින්නේ නැහැ කියලාත් එයා දන්නවා.

ඒ වගේ මෙන් මේ පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය වැය හොඳට බලන්න ඉගෙන ගන්න ඕනේ. ඉගෙන ගෙන තමන්ට පිහිටක් කරගන්න ඉඳගෙන, හිටගෙන, නිදගෙන, ඇවිදින හැම වෙලාවක ම හිතෙන් සිහි කරන, සිහි කරන, සිහි කරන දේවල් වලට අනුගතව යන්න එපා. ටික ටික, ටික ටික හරි මෙනෙහි කරන්න. කොච්චර සන්දිට්ඨිකයී, අකාලිකයී ද කියන ගුණ දූතෙයී අධික රාගය ඇතිවෙන අරමුණක, එක අරමුණක උඩහට ගිහිල්ලා බලන්න. අධික ද්වේශය ඇතිවෙන අමනාපය ඇතිවෙන එක අරමුණක උඩහට ගිහිල්ලා බලන්න. අධික දුක දූතෙන එක අරමුණක උඩහට ගිහිල්ලා බලන්න. ඒ මොහොතේ ම, හරියට නෙළුම් පතක ජලය තැබුවහම ඉතුරු නො වන්නාක් මෙන් දුක, රාගය, ගැටීම ඉතුරු වෙන්නේ නැහැ.

ඊට මෙහා කවදවත් ම දූක ඇති කරන තණ්හාව නැති කරනවා කියන ධර්මතාවක් වෙන්තේ නැහැ. ඇයි? අපි හිතාගෙන ඉන්නේ - දන්නවා තණ්හාව අපේ. නමුත් 'අම්මා' ගෙදර, අම්මා ඉන්නවා නේ ඒ වුණාට. තණ්හාව තියෙන්නේ මා ගාව තමයි, නමුත් අම්මාට තණ්හාව. ඉතින් අම්මා මෙහෙම උපකාර කළා නේ කියන තැනකින් සාධාරණය කරනවා. මේක කොච්චර කෙරුවත් හිඳෙන්නේ නැහැ.

අතන අම්මාට ම භූමිකාවක් නැහැ, ඉඩක් නැහැ. ඒ කියන්නේ ශුන්‍යතාවයක් තියෙන තැනක අම්මාව හදගෙන අම්මාට තණ්හා කරලා. තරහකාරයෙක් - තරහව මගේ තමයි, නමුත් ඔහු එහේ ඉන්නවා නේ. එහෙම කරපු කෙනා එහේ ඉන්නවා නේ. ඉන්න කෙනා එක්ක නේ මම තරහ කියන තැනකින් තියෙයි. නමුත් එතන ශුන්‍යතාවයක් නම් තරහ පුද්ගලයා හදගෙන තරහවෙලා කියන කොට ඒක ලොකු වෙනසක්. එහෙම අපි ඇලෙන, අපි ගැටෙන පුද්ගලයාවත් ඉතුරු කරලා නැහැ.

ඉතින් මේ ශාසනයේ විතරයි වතුරායා සත්‍ය කියලා කියන්නේ. ලෝකයේ ඔක්කෝම තරහව හොඳ නැහැ, ලෝභය හොඳ නැහැ කියලා දන්නවා. ලෝකයේ ඔක්කෝම තරහ ගන්න වස්තුව තියෙද්දී ම, කැමති වෙන වස්තුව තියෙද්දී ම, තියෙන වස්තුවේ තරහා නොගෙන, තියෙන වස්තුවේ කැමති නොවී ඉන්නයි ලෝකයා හදන්නේ. නමුත් මේ කතා කරන දර්ශනය එහෙම එකක් නෙවෙයි. තියෙන වස්තුව ඇලෙන්න හෝ ගැටෙන්න හෝ පුළුවන් එකක් නෙවෙයි. විපාකය. ඒක ධර්මතාවක්. ඒක ශුන්‍යතාවයක්. අනිමිත්ත බවක්, අප්පණ්හිත බවක්. අනිමිත්ත, සුඤ්ඤත, අප්පණ්හිත කියලා කියන්නේ ඒ දර්ශනයෙන් හම්බවෙන ශුන්‍යතාවයට.

අනාත්ම වූ සතරමහාධාතුව නිසා අනාත්ම සංඥාවක් එළඹ සිටිනවා. සුඤ්ඤත සංඥාවක්. එතකොට සතරමහාධාතුව නිසා අනාත්ම සංඥාවක් එළඹ සිටිනවා. අනිමිත්ත යි. රාග, ද්වේශ, මෝහ නිමිති නැහැ. සතරමහා ධාතුව නිසා අනාත්ම සංඥාවක් එළඹ සිටිනවා. අප්පණ්හිත යි. ප්‍රාර්ථනා වශයෙන් ගත යුතු කිසිවක් ඒකේ නැහැ.

එබඳු වූ ධර්මතාවක් තියෙන තැනක අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් තමයි ඒ සංඥාව කෙනෙක්ගේ ප්‍රථම සංඥාවක් බවට පත් කරගන්නේ. ඇස් ඉදිරිපිටට ප්‍රකාශයෙන් මේ පහළවෙන සංඥාවට කියන්නේ රූප සංඥාව කියලා. මේ පෙනෙන හැඩ සටහනට කියන්නේ රූප සංඥාව කියලා. ඊටපස්සේ 'ධම්මජෝති' කියලා හිතුවහම දැනගන්න සංඥාවට කියන්නේ ප්‍රථම සංඥාව. එතකොට කෙනෙක්ව යි දන්නේ. කෙනෙක් ගේ හැඩය සිහි කරන්න පුළුවන් තැන සංඥාව ප්‍රථම යි. ඇස් ඉදිරිපිටට පංචමහාභූත නිසා පහළවෙන සංඥාව අනාත්ම යි. රූප සංඥාව අනාත්ම යි.

ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ සංඥා දෙකේම ස්වරූපය සමාන නිසා අපට අනාත්ම සංඥාව එළඹෙන කොට ආපහු මේ ප්‍රථම සංඥාව ම සිහි කරගන්නවා නේ ද කියන කාරණාව දන්නේ නැතුව ඉන්නේ. ඒකයි වෙලා තියෙන්නේ.

ඉතින් මේක සංසාර චක්‍රයක්. මේ චක්‍රය අතහැරෙන්න තැනක් තියෙන්නත් එපැයි කොතැනකින් හරි. දැන් මේ සංඥාව අරභයා අපි 'ධම්මජෝති' කියලා හිතුවහම ඔන්න 'ධම්මජෝති' කියලා දැනුමක් එනවා. දැනුම අරභයා හිතන කොට, කියන කොට, කරන කොට ආයෙත් මේ කය සවිඤ්ඤාණක යි. සවිඤ්ඤාණක ආයතන වලට ආයෙත් රූප ගැටෙනවා, ආයෙත් සංඥාවක් එනවා. මේක චක්‍රයක් - සංසාර චක්‍රය. මේක අතහැරෙන්නේ ම අවිද්‍යාව නැතිවීමෙන් විතරයි.

ඒ කියන්නේ මෙහෙම දැනගන්න කොට ම රූප සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා, ප්‍රථම සංඥාවයි මනෝ විඤ්ඤාණයේ පිහිටා හිටින්නේ කියලා දැනගත්ත දවසට තමයි මේ ප්‍රථම සංඥාව පරිහරණය කරන එක නතර වෙන්නේ. ඒ කියන්නේ හිතේ හිතේ කෙනෙක් ගැන සිහි කරන්න තියෙන ඉඩ නැහැ. ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ අනාත්ම සංඥාවක්. මම සිහි කරන්නේ දැන් ආත්ම සංඥාවක්. ඒ කියන්නේ කෙනෙක්ව සිහි කරන්නේ කියලා නුවණ තියෙයි නේ ද?

ඒ නිසා යම් දවසක තණ්හාව නැති වුණොත් නැති වෙන්නේ ම තණ්හාවට හේතු වෙච්ච අවිද්‍යා වැස්ම නැති වුණොත් තමයි. ඒකයි

අවිජ්ජා නිවරණානං තණ්හා සංයෝජනං - අවිද්‍යාව නමැති නිවරණ ධර්මයෙන්, ආවරණීය ධර්මයෙන් වැහිලා යී, තණ්හාව නමැති සංයෝජනයෙන් බැඳීලා තියෙන්නේ. අවිද්‍යාව නමැති වැස්ම දුරු නො කොට තණ්හාව හිඳෙන්නේ නැහැ, හිඳවන්න බැහැ.

ඒකයි මම කිව්වේ තණ්හාවට සාධාරණීකරනයක් තියෙනවා එතන, වැස්ම තුළ. ඒ කියන්නේ තණ්හාව අපේ වුණාට තණ්හා කරන ද්‍රව්‍ය එතන තියෙනවා නේ කියලා හිතෙනවා. ඒ කියන්නේ තණ්හාවට ඉඩක් තියෙයි. නමුත් තණ්හාව යෙදෙන්නේ මම ම හදගත්ත මනෝමය ධර්මතාවක් තුළ යි, මේක හිතේ ප්‍රශ්නයක් නෙවෙයි අවිද්‍යාවේ ප්‍රශ්නයක් කියලා තේරුණ දවසට යි අවිද්‍යාව ගැන කළකිරෙන්නේ.

ඔන්න ඔය කාරණාව තේරුම් අරගෙන හැමවෙලාවේ ම පටිසෝකගාමී වෙන්න උත්සාහවත් වෙන්න. ඒ කියන්නේ උපදින උපදින අරමුණු මෙනෙහි කර කර, මෙනෙහි කර කර නිකමට නිකමට හිතන්න ඕනේ. අනිවාර්යයෙන් ම ඒකට රැ දහවල් දෙකේ යම්කිසි කෙනෙක් හොඳ උත්සාහයක් යොදයි නම් හරි ඉක්මනට මේකේ ප්‍රතිඵලත් තියෙයි. කොච්චර වුණත් එන්න එන්න, එන්න එන්න තමන්ට ඇතුළත තේරෙනවා මේක දිය වෙව්, දිය වෙව් යනවා කැලි කැඩි කැඩී.

ඔන්න ඔය ටික තේරුම් ගත්තාට පස්සේ අවශ්‍ය ම යි ඊට පස්සේ උපකාරක ධර්මතා. මොනවා ද? භෝජනයේ පමණ දැනගැනීම, ඉන්ද්‍රිය සංවරය, නිදි දුරු කිරීම කියන ධර්මතා තුන අවශ්‍ය ම යි.

ඒ කියන්නේ ආහාර පාන ගන්න කොට තණ්හාවෙන් තොරව ආහාරයේ පමණ දැනගෙන ගන්න එක.

ඊටපස්සේ ඉන්ද්‍රිය සංවරය - හිතා මතා ම ආයතන ටික සංවර කරගන්නවා. සංවර කරගන්නවා කියන්නේ අර ද්වේධාවිතක්ක සූත්‍රයේ වගේ ඇහැ දෙකට බෙද ගන්නවා. කන, දිව, නාසය, ශරීරය, මනස දෙකට බෙද ගන්නවා. සේවනය කටයුතු, නො කටයුතු. යම් අරමුණක් බලන කොට ලෝභ, ද්වේශ ළාමක අකුසල ධර්මයෝ

උපදිසි නම් එබඳු රූප හිතා මතාම බලන එක අතහරිනවා. යම් රූපයක් බලන කොට අලෝභ, අද්වේශ, අමෝහ කියන කුසල ධර්මයෝ උපදිසි නම්, නැත්නම් යෝනිසෝ මනසිකාරයට උපකාරයි නම් එබඳු විදියට ඇහැ පරිහරණය කරනවා. යම් ධර්මයක් අහන කොට ළාමක අකුසල ධර්මයෝ උපදිසි නම් එබඳු දෙය අහන එක නතර කරනවා. යම් ධර්මයක් අහන කොට උපන් ආශ්‍රව දුරුවෙයි නම්, නූපන් ආශ්‍රව නූපදිසි නම්, එබඳු දෙය අහනවා. ඒ විදියට ආයතන ටික දෙකට බෙදාගන්න එකට තමයි ඉන්ද්‍රිය සංවරය කියලා කියන්නේ.

ඊට පස්සේ නිදි දුරු කිරීම කියලා කියන්නේ අනිවාර්යයෙන් ම රාත්‍රිය බෙදනවා යාම තුනකට. ප්‍රථම යාමය, මධ්‍යම යාමය, පශ්චිම යාමය කියලා. හවස හයේ ඉඳන් රැ දහය දක්වා ප්‍රථම යාමය. රැ දහයේ ඉඳන් රැ දෙක දක්වා මධ්‍යම යාමය. දෙකේ ඉඳලා පාන්දර උදේ හය දක්වා පශ්චිම යාමය. එතකොට පෙර යම ඉඳගනිමින් ද, සක්මනින් ද නීවරණ ධර්මයන් දුරු කරන්න විරියය කරනවා. නීවරණ ධර්මයන් කියන්නේ පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකයේ අභිජ්ඣාව දුරු කරලා - ඒ කියන්නේ ලෝභය දුරු කරලා ලෝභ රහිත සිතින්, ව්‍යාපාදය දුරු කරලා ව්‍යාපාද රහිත සිතින්.

පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකයේ කියලා කියන්නේ මොකේ ද? තමන්ගේ වැරදි හැසිරීම නිසා තමන් තුළ අම්මා, තාත්තා, දුව, පුතා, අයියා, අක්කා කියලා පුද්ගලභාවයෙන් යුක්ත දෑත් ලෝකයක් හැදිලා තියෙනවා නේ. ඇහැ, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියන ආයතන ටිකට හැම වෙලාවේ ම ආවේ අනාත්ම වූ, ශුන්‍යතාවයෙන් යුක්ත සංඥ මට්ටමක්. ඒ සංඥවත් අරහයා අපි සත්ත්ව, පුද්ගල, ආත්මභාවයෙන් වටිනා නො වටිනා ආකාරයට අපි හිතලා, වටිනා නො වටිනා දේවල් හා සත්ත්ව, පුද්ගලයෝ හදා ගත්ත මනෝමය අත්දැකීම් තියෙන වටපිටාවට යි පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකය කියලා කියන්නේ.

ඒ කියන්නේ මෙහෙම ඉඳගෙන තමන්ට සිහි කරන්න පුළුවන් අම්මා, තාත්තා, අයියා, අක්කා, ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, සබ්බෙ සංඛාරා - සියලු සංස්කාරයෝම අයිතියි

පංචඋපාදානස්කන්ධ ලෝකයට. එතකොට මෙන්න මේ පංචඋපාදානස්කන්ධ ලෝකයේ අභිජ්ඣාච දුරු කොට, අභිජ්ඣා රහිත - දූඩි ලෝභය දුරු කොට, ලෝභ රහිත සිතින් වාසය කරනවා ඉඳගනිමින්, සක්මනෙන්. ඒ කියන්නේ ඇලෙන් නැතුව මේක ඇති වුණේ කොහොම ද කියලා විමසමින් ඉඳගනිමින් හෝ සක්මනෙන් හෝ කල් ගත කරනවා. ගැටෙන්න සුදුසු අරමුණක් ඇතිවෙන කොට, අප්‍රිය අමනාප අරමුණක් ඇතිවෙන කොට මේ අරමුණ ඇති වුණේ කොහොම ද? මෙහෙම නේ ද? මේ අරමුණේ මුලට යමින්, ගැටෙන අරමුණේ ගැටෙන්නේ නැතුව ඒ අරමුණ විමසමින් අනාත්ම ධර්මතාව හොඳට පෙන්නලා, අනාත්ම ධර්මතාව මත තමන්ගේ ගැසිරීම නිසා මේ ස්වභාවය උපන්න බව හොඳට දක්වමින් ඉඳගනිමින්, සක්මනෙන් කල් ගෙවනවා.

ඊට පස්සේ තමන්ගේ හිතේ, කයේ නිදිබර ගතියක් තියෙයි නම්, චීර්යය ඇතිවෙන්න, වෛතසික චීර්යය ඇතිවෙන්න මෙනෙහි කරමින්, නිදිමත නම් මුහුණ හෝදලා සක්මන් කරලා, කායික චීර්යය කරලා චීර්යය ඇතිවෙන්න මෙනෙහි කරනවා. මේ හිත විසිරෙනකම තියෙනවා කියලා දැක්කහම හිත විසිරෙනකම දුරු කරන්න හොඳට සති නිමිත්ත සනිටුහන් කරගෙන, හොඳට සති නිමිත්තේ ආරද්ධ වෙලා, විසුරුනුකම දුරු කරන්න උත්සාහවත් වෙනවා.

‘කෙසේද කෙසේද’ යන විමති නැතුව මේ ධර්මය සම්මර්ශනය කරන කොට ‘මම අතීතයේ හිටියා ද, හිටියා නම් කොහෙ ද’ - ඔය කතා නැහැ. එහෙනම් අතීතයේ දී වෙලා තියෙන්නෙත් මේ සිද්ධියම නේ ද? අතීතය අනුව යන්නෙන් නැහැ, අනාගතයට මම උපදිසිද කියලා යන්න දෙන්නෙන් නැහැ. එහෙම විතර්කයක් ආවොත් - විචිකිච්ඡාව - ඒ වුණත් වෙන්නේ මෙහෙම සිද්ධියක් ම නේ කියලා මේ පැත්ත පෙන්නනවා. මෙන්න මේ ආවරණීය ධර්මතා පහ තමන් සන්තකයේ ඇති බව හඳුනාගෙන ඒ ඒ තැන නැති කරන්න වියඹ කරනවා. තේරුණා නේ ද?

ඊට පස්සේ මහන්සි නම්, රැ ටිකක් දකුණු ඇලයට වම් පය දරණයක් කරලා තබලා සැතපෙනවා, පාන්දර නැගිටිනවා කියන සංඥාව

මෙනෙහි කරලා. ඒ කරලා දෙකට නැගිටින්න. දෙකට බැරි නම් අඩු ගණනේ තුනට වත් නැගිටින්න වෙනවා. නැත්නම් කවදවත් ගෙවන්න පුළුවන් එකක් නෙවෙයි. මේ කෙල්ලෙසය එව්වරට බරයි, එව්වරට ගැඹුරු යි. ගැඹුරුයි, පළලයි මේ තෘෂ්ණා නදිය.

ඊට පස්සේ නැගිටිටහම එක පාරටම නැගිටින්න ඕනේ. 'මි... මි...' කර කර ඉන්නේ නැහැ. එහෙම හිටියොත් කවදවත් වෙන්නේ නැහැ. කුසිත කමට ඉඩ තියන්නේ නැහැ. එයා නැගිටින වේගයට නිදිමත යනවා එයාට. ඇහැරිව්ව ගමන් ක්ෂණිකව නැගිටිනවා. නැගිටිට ගමන් මුණ හෝදලා සක්මන් කරන්න. ඒ විදියට පාන්දර පහ විතර වෙනකම් සක්මන් කරලා, ඊටපස්සේ මිදුල් අතුගාලා, ඔය වත් එහෙම පුරනවා කියන එක, වත් පිළිවෙත් කරනවා කියන එක ටිකක්වත් අපහසුවක් නැහැ එයාට. නැගිටලා ඒ විදියට කරනවා.

ඊට පස්සේ දවසේ රාජකාරි කරනවා තමන් සති නිමිත්තේ හෝ තියාගෙන. නැත්නම් ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නේ අනාත්ම ධර්මයක් නේ කියලා මේ විදියට සම්මා දිට්ඨියට අනුගතව යෝනිසෝමනසිකාරය හුරු කරමින්, හුරු කරමින් තමයි ජීවත් වෙන්නේ.

මේ විදියට උපායශීලීව කරන කොට, කරන කොට අනුක්‍රමයෙන් තමන්ට ම නුවණ පැදෙනවා. ඔය ටික විතරයි හරියට තේරුම්ගන්න ඕනේ. අරිහත්වය දක්වා ම තමන්ට මේ සම්මාදිට්ඨිය අනුග්‍රහය දක්වනවා. සම්මාදිට්ඨී පුරෙජ්ඣං - ඒ කියන්නේ සීලයේ අඩුපාඩු හැදෙනවා. සිල් පිරිසිදු වෙනකොට නීවරණ ධර්මයන් දුරු කරලා චිත්ත විසුද්ධිය ඇති වෙනවා. එතකොට අපට ඔය සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් කියලා හම්බවෙන තැනක තියෙන්නේ නාමරූප දෙකක් තමයි, අපට යි ඒ නාමරූප දෙකක් තියෙන තැනක පුද්ගල සංඥා තියෙන්නේ කියන එක හොඳට පෙනෙනවා. දිට්ඨි විසුද්ධිය ඇති වෙනවා. එතකොට කඛ්ඛාවිතරණ විසුද්ධිය - කෙසේද, කෙසේද යන සැක සංඛා ඔක්කේම දුරු වෙනවා කියලා එකින් එකට කටයුත්තේ මේකයි කියලා ප්‍රතිපදා ඥාන දර්ශන විසුද්ධිය, මග්ගාමග්ග ඥාන දර්ශන විසුද්ධිය ඔය ඔක්කෝම අනුක්‍රමයෙන් එකින් එක, එකින් එක, තමන්ට පැහැදිලි වෙනවා මේ දර්ශනය හරි නම්.

හැබැයි මේක ප්‍රයෝග කරන කෙනාට මිසක කුසිතව ඉන්න කෙනාට නෙවෙයි. හොඳට බණ දහම් ටික අහගෙන, ඔලුවේ ඉඳන් පොරවගෙන හිටියාට කවදවත් මේක වෙන්නේ නැහැ. හොඳට ගැටලා, වැයම් කරලා බොහෝ සේ උත්සාහවත් වෙන කෙනාට එතරවෙන්න පුළුවන් එකක් මිසක, දුබල වූ කෙනෙකුට උත්සාහවත් වෙන්න පුළුවන් එකක් නෙවෙයි. හිතන්න - මහා විශාල අහුවෙන, අහුවෙන සියලු දෙයම ගහගෙන යන විශාල සැඩපහරක උඩහට පිහිනන්න වුණොත් මොන තරම් ජවයක්, මොන තරම් බලයක් තිබිය යුතු ද? දුබල පරඩැලක් වගේ පිදුරු ගහක් වගේ එකක් පහසුවෙන් ම ගහගෙන යයි නේ ද? ඒ වගේ මේකට කයේ වියරිය නෙවෙයි ඕනේ, සිහිය, අධිෂ්ඨානය. හොඳ උත්සාහයක් තියෙන කෙනාට බැරි නැහැ.

ඒ වගේම තමයි ලබපු අර්ථයත් ඒ වගේම මහත්. ආයේ ලෝකයේ ඒ හා සමාන කෙනෙක් නැහැ. ඒකයි ඒ ජීවිතය පවා පූජණීය. ඒ පයට පැගුනු වැලි කැටයත් වන්දනාවට සුදුසු යි කියන මට්ටමක් එන්නේ ඒ තරම් අර්ථය දුෂ්කර නිසා යි. රහතන් වහන්සේ නමකගේ පයට පැගුනු වැලි කැටයක් වන්දනා කරන්න සුදුසු නැත් ද? සුදුසුයි නේ ද? මොකද? ඒ තරම් අර්ථයක්.

හැබැයි එක දෙයක් - තනියෙන් උස්සන්න බැරි කිලෝ එකසිය පනහක, දෙසියක බරක් තනියම උස්සන්න බැරි වුණහම, උපායශීලීව තව මොනවා හරි දෙයක ආධාරයකින්, ලීවර් එකක් වගේ එකක් හදගෙන උපායශීලීව ඔසවනවා නේ. ඒ වගේ මේ සම්මාදිට්ඨිය හොඳ උපායක්. එතර වෙන්න බැරි දුෂ්කර මේ තෘෂ්ණා නමැති ගංගාව තරණය කරන්න, පහසුවෙන් තරණය කරන්න පුළුවන් එකම ලීවර් එක සම්මාදිට්ඨිය යි. වෙන ක්‍රමයක් නැහැ. තණ්හාව නැති කරන්න තියෙන එකම ක්‍රමය. එයාට තියෙන්නේ පොඩි තැනක උත්සාහයක්. ඒ කියන්නේ අඛණ්ඩව උපදින අරමුණේ ගහගෙන යන්නේ නැතුව උඩට යන්න සිහිය තියෙන්න ඕනේ. එව්වර යි. සිහිය යි, උත්සාහය යි. ඔව්වරයි ඕනේ. වායාම සති දෙක විතරයි එයාට මුල් කාලයේ ඕනේ. ඊට පස්සේ ඒකත් හැමදම අමාරු

නැහැ. මුල් කාලයේ මේක කරකවලා, කරකවලා දුන්නහම හිත හුරු වෙනවා ඒ එන අරමුණක විමසන්න.

ඉතින් ඒ විදියට තමන්ගේ ජීවිතයට අර්ථයක් කරගන්න අපි මේ කතා කරන ටික අහගන්න නැතුව අනන්ත සංසාරයේ අපි කොච්චර නම් දුක් විඳපු අය ද? මේ ටිකේ වටිනාකම තේරුම් ගන්න, තමන් කළොත් තේරෙයි. මේ චක්‍රය ඇතුළේ ගොඩයන්න තැනක් ඇත්තේ ම නැහැ. ගොඩයන්න පෙනෙන මානයක් ඇත්තේ ම නැහැ.

ඉතින් වර්තමානයකත් අපි එක එක්කෙනා, එක එක, එක එක දේවල් කරනවා. ඔක්කෝම කරන්නේ අනුසෝතගාමී - ඒ කියන්නේ හම්බවෙන අරමුණට පිළිතුරු සපයන එක යි. තණ්හාව නැති කරන්න කියලා දෙයක් කළත්, මේ තණ්හාවෙන් යුක්ත අරමුණ පිළිඅරගෙන යි අපි. නමුත් මේ අරමුණේ පටිසෝතගාමී වෙනවා කියන කාරණාවයි වටින්නේ. ඒ නිසා අන්න ඒ ටික හොඳට තේරුම් අරගෙන කරන්න කියන එකයි මතක් කරන්නේ. තේරුණා ද මම කියපු ටික දැන්?

ප්‍රශ්නයකට පිළිතුර: අපි කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක් කියලා හටගන්න තැන ගත්තහම තවම කර්ම නෙවෙයි. හැබැයි ඒකට කියනවා චේතනාව කියලා. කර්මය ඇතිවෙන්න මුල් වෙනවා ඒක. වෙනනාහං භික්ඛුවෙ කම්මං වදම් කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. මහණෙනි, මම චේතනාව කර්මය යි කියලා කියනවා. පුද්ගලයෙක් කෙනෙක් කියලා හිතපු චේතනාව ම මට කර්මයට - කෙනා ගැන හිතන්න හෝ කෙනා ගැන කියන්න හෝ කෙනා ගැන කරන්න මට මුල් වෙන්නේ කෙනෙක්. ඒ හින්දා මුලින් ම ඇතිවෙන අවස්ථාවට කියනවා චේතනාව කියලා. තවම කර්ම නෙවෙයි. ඒකයි එතන සංඛාරය එන්න එන්න වැඩෙනවා. මේ කෙනා කියන මට්ටම හැදුනු එක ඇත්ත වෙලා කෙනාට හිතන එක ඇති වෙනවා. කෙනාට හිතන එක ඇත්ත වෙලා කෙනාට කියන එක ඇති වෙනවා. කෙනාට කියන එක ඇත්ත වෙලා කෙනා කෙනාට යමක් කරන එක ඇති වෙනවා. ඔහොම තමයි යන්නේ මේක. හැම වෙලාවේ ම එකම අරමුණේ ම හිතනවා, කියනවා, කරනවාත් නෙවෙයි.

මුලින් ම අපි කියමු - ඕනෑම දෙයක්, මේ හැම දෙයක් ම - දැන් මෙහෙම ගත්තහම අපි කියමු ගැන් එක කියලා. මේ පෙනෙන්නේ සතරමහා ධාතුව අවකාශ ධාතුව අනුරාගෙන රාශිවෙච්ච රූප සංඥාවක් පහළවෙන්නේ. මම ගැන් එක කියලා හිතන කොට ම මේ අත්දැකීම ගැන් එක කියන මේ හැඩය, ගැන් එක කියන ප්‍රඥප්තියත් එක්ක ම මම විඤ්ඤාණයට අල්ලලා දෙනවා අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. නමුත් මනසේ මේ සංඥාව හැපිලා තියෙන හින්දා දෑකපු දෙය තවම තියෙනවා වගෙයි තේරෙන්නේ. අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වුණොත් මේ ආකෘතියක් හදන්නේ නැහැ මනසේ. එතකොට නිරුද්ධ වෙච්ච දෙය නිරුද්ධයි කියලා පෙනෙනවා.

කණ්ණාඩියට එබෙන කොට අහකට යන කොට, කණ්ණාඩිය දිහා බලන කොට ඡායාව පෙනුනාට, අහකට යන කොට අපට ඒක ඉතුරු නැතුව නැතිවෙනවා කියලා පෙනෙනවා. ඒ විදියට ම මේ හැම රූප සංඥාවක් ම හටගෙන නිරුද්ධ වෙනවා කියලා පෙනෙන කොට ඒකට කියන්නේ නිරෝධ සංඥාව කියලා. අද අපට තියෙන්නේ ප්‍රපංච සංඥාව. ප්‍රපංච සංඥාව දුරුවුණහම තමයි නිරෝධ සංඥාව එළඹ සිටින්නේ. නිරෝධ සංඥාව එළඹ සිටින්නේ නැත්නම් කටයුත්තේ මොකක් ද? පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය වැය බලනවා. ඒ කියන්නේ අපට මේ තියෙන දේවල්, කාරණා වල පටිසෝතගාමී යි. උඩහට යනවා මේක වුණේ කොහොම ද කියලා. මෙතන ඇලීම්, ගැටීම් දෙක අඩුවෙන්න, අඩුවෙන්න මේ ඇත්තට ළං වෙනවා.

තව පැත්තකින් අපි මේ කරන්නේ ඇත්තට ම ස්පර්ශ ආයතන හය ගාවට යන්න දරණ උත්සාහයක් මේ තියෙන්නේ. අපි කියනවා හැතැප්ම දහස් ගණන් දුර ප්ලේන් වල ගියා, අහස්යානා වල ගියා, රොකට් වල ගියා, හඳට ගියා කියලා. නමුත් අපට බැරිවෙලා තවම අපේ ඇහැ ගාවට යන්න. යම්කිසි කෙනෙකුට පුළුවන් නම් තමන්ගේ ඇහැ ළඟට යන්න, සසර දුක ඉවර යි. තමන්ට පුළුවන් නම් තමන්ගේ කන ගාවට යන්න. ජීවිතයේ හිනෙන්වත් කිසිම කෙනෙක් ඇහැ, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියන මේ ආයතන පහ ගාවට ගිහිල්ලා නැහැ. කාට හරි ඔය ආයතන පහ ගාවට යන්න පුළුවන් නම් අනාගාමී යි. එයා ඇත්තටම ගොඩාක් දුර ගිය කෙනෙක්.

බොහෝ දුර ගිය, බොහෝ දුර යන අපට අපේ ඇහැ ගාවට යන්න බැරිවෙලා කියලා කිව්වහම පිළිගන්නවා ද? පිළිගන්නේ නැහැ.

නමුත් ඒක තමයි ඇත්ත. අර රෝහිතස්ස සූත්‍රයේ පෙන්න්නේ. රෝහිතස්ස පා ගමනින් ගිහිල්ලා ලෝකයේ කෙළවරක් කරන්න පුළුවන් කියලා මම කියන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ රෝහිතස්ස කියලා එක්තරා බ්‍රහ්මයෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ළගට ඇවිල්ලා අහනවා ස්වාමීනි මම කාශ්‍යප බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාසනයේ මහත් සාද්ධි ඇති සෘෂිවරයෙක්. ඒ මට කොච්චර විශාල සාද්ධියක් තිබුණා ද, එක අඩියක් තියලා ඉතුරු අඩිය යොදුන් සියයක් ඇතින් තිබ්බ හැකි යි. යොදුන් සියයක් කියන්නේ හැතැප්ම එක්දස් හයසියයක් විතර. මේ තරම් ජවයෙන් යුක්ත මම ලෝකයේ කෙළවරක් හොයන්න කියලා ගියා. භාග්‍යවතුන් වහන්ස, එහෙම ගිහිල්ලා මම ආහාරපාන ගන්න වෙලාව විතරක් ඉඳලා අනිත් හැම වෙලාවකම ලෝකයේ කෙළවරක් හොයන්න ගිහිල්ලා ලෝකයේ කෙළවරක් හොයාගන්න බැරුව, ඒ ගමන තුළ දී ම කච්චිය කරලා මම බ්‍රහ්ම ලෝකයේ උපන්නා. භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ලෝකයේ කෙළවර කොහොම ද හොයන්නේ?

රෝහිතස්ස පා ගමනින් ගිහිල්ලා කවදවත් ලෝකයේ කෙළවර කරන්න පුළුවන් කියලා මම කියන්නේ නැහැ. හැබැයි ලෝකයේ කෙළවරට නො ගොස් දුක් කෙළවර කිරීමකුත් නැහැ. ඇහැ ලෝකයේ කෙළවර යි, කන ලෝකයේ කෙළවර යි, නාසය ලෝකයේ කෙළවර යි, දිව ලෝකයේ කෙළවර යි, කය ලෝකයේ කෙළවර යි කියලා පෙන්න්නවා නේ. ලෝකයේ කෙළවරට ගිය කෙනා නිවන් දකියි කියලා පෙන්න්නවා.

මම ඒ වචන නිසා නෙවෙයි මේ කියන්නේ. අද මේ පෙන්නන අර්ථය දිහා බලන්න. මේ අනාත්ම සංඥව කියන තැනට අපට එන්න පුළුවන් නම් - කවදවත් ම අපි එතනට ගිහිල්ලා නැහැ. අනාත්ම සංඥව එන කොටම කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක්, දෙයක් කියලා හිතලා ඒකම දැනගන්නවා, ඊට පස්සේ ඒකම සිහි කරනවා. පෙනෙන කොට ම ඒක ම ආපහු සිහි කර ගන්නවා මිසක, අපි මතෝ විඤ්ඤාණයෙන් ඔබ්බට දශමයක්වත් ගිහිල්ලා නැහැ - කිසිම

කෙනෙක්. එහෙම මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් ඔබ්බට යමිකිසි කෙනෙක් යන්නේ නම්, තනියම ගියොත් සම්මා සම්බුද්ධ යි, එහෙම නැත්නම් පව්වෙක බුද්ධ යි. එහෙම නැතිනම් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහගත්ත කෙනෙක් විනා, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අහගත්ත කෙනෙක් විනා, වෙන කිසිම කෙනෙකුට යන්න බැහැ ඇහැ ගාවට තනියෙන්. කන ගාවට තනියෙන් යන්න බැහැ. එව්වරට විශ්ලේෂණය නමැති මායාකාරයාගේ දෑල ප්‍රබල යි.

මායුපමඤ්ච විශ්ලේෂණං කියලා කියන්නේ මේ විශ්ලේෂණය නමැති මායාකාරයා ලේසි දෑලක් නෙවෙයි එලලා තියෙන්නේ. අම්මා තාත්තා, දුව පුතා, රන් රිදී, මුතු මැණික්, ගෙවල් දෙරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම් හදලා, ඒවා ඇත්ත ම කරලා, ආයේ දුන්නහම ඒකේ හෙල්ලෙන්නවත් බැහැ. අර ලාටු බබාගේ ඇලිච්ච වඳුරාට වෙච්ච දෙය තමයි වෙලා තියෙන්නේ.

ඒ නිසා වෙන උපායක් නැහැ. එකම උපාය ඕක. ඔය උපාය අතහරින්න එපා. මම ඔය කියපු විදියට කරන්න. නිදිමතින් කුටියේ ඉන්න කොට තමන්ව උපායශීලී කරගන්න තමන් දක්ෂ වෙන්න ඕනේ. කුටියේ හෝ ඉන්න තැනක නිදිමත නම් එයා පහසුවෙන් අවදි වෙන්න පුළුවන්, පහසුවෙන් නින්ද නො යන තැනක ඉන්නවා. අපි කියමු දැන ශාලාවේ හරි ඉන්නවා. ඉඳලා උදෙන්ම නැගිටලා සක්මන් කරනවා. ඊගාවට කිහිප දෙනෙක් එක්ක ඉන්නවා. කලාණ මිත්‍ර ඇසුර කියන්නේ ඒක යි.

තමන්ට නින්ද යනවා නම් අනිත් කෙනා නැගිට්ටොත් අනිත් කෙනා ටක් ගාලා අනිත් කෙනාට කතා කරනවා. හා, හා මුහුණ හෝදගන්න කියනවා. කට්ටිය එකතු වෙලා වීයඹී කරනවා. උත්සාහවත් වෙනවා පාන්දර. අපි තනි තනිවම ඉන්න කොට වීර්ය තියෙනවා නම් තනි තනිවම ඉන්න ඕනේ. තමන්ව යහපතට දගන්න තමන් හැම වෙලාවේ ම දක්ෂ වෙන්න ඕනේ. ඒ විදියට කෙනා කෙනා කතා බහ කරන කොට කුසලයෙන් ම යුක්ත දෙයක් ම කතා කරලා, ඔය වගේ වීර්ය කළා නම් - ඊට දැන ශාලාවේ වටපිටාව හරි හොඳයි. කීප දෙනාම එකතු වෙලා එහෙම ඉන්නවා. ඊට පොඩ්ඩක් හාන්සි වෙනවා. ඒ විදියට කළහම හරි.

සටහන්

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

ප්‍රශ්නයක් :- ස්වාමීන් වහන්ස, අපි සසර යන්නේ අවිජ්ජා-කම්-තණ්හා-ආහාර කියන මේ හේතු ටිකේ ඇත්ත දන්නේ නැතිකම නිසා නේ. දෑන් අපට තේරෙනවා නේ මේ අවිද්‍යාව නිසා තමයි අම්මා හෝ තාත්තා හෝ කියලා හම්බවෙන්නේ. ඊට පස්සේ අපි ඒකට නේ හිතන්නේ. එතකොට ඒ ටික යම්කිසි නුවණකට තේරෙනවා කියන කොට එතකොට අපට තේරෙනවා නේ අප විසින් ම ලෝකය හදනවා කියන එක. මනස තුළ ලෝකය හැදෙනවා කියලා එතකොට තේරෙනවා. ඒ කියන්නේ අම්මා-තාත්තා-දුව-පුතා කියලා මේ අවිද්‍යාව නිසා තමයි අපට මෙහෙම කෙනෙක් හම්බවෙන්නේ කියලා ඒකත් තේරෙනවා. ඊට පස්සේ ඒකට හිතන එක නේ දෑන් අවිද්‍යාව නිසා කමීය. ඒකේ ඇත්ත නො දන්නා කම නිසා අපි 'කෙනෙක්' හෝ 'පුද්ගලයෙක්' කියලා හිතෙනවා. හිතෙන කොට ම ඒකට ආසා හිතනවා. ඒ බව තේරෙනකොට ස්වාමීන් වහන්ස, මේ හේතුව නිසා යන්නේ කියලා තමන්ට වැටහෙනවා. ඒ වැටහෙනවා කියන්නේ, එතකොට සසර ආපහු ඇතිවෙනවා. මේ ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා කියලා එකත් වැටහෙන කොට ස්වාමීන් වහන්ස,

පිළිතුර: සම්මා දිට්ඨියේ දී එයාට හම්බවෙන්න ඕනේ යථාභූත ඥානය. එවං තිපරිවට්ටං. ද්වාදසාකාරං යථාභූතං ඤාණදස්සනං කියලා කියන්නේ. අපට යමක් හිතෙයි කියලා තේරුණු පමණකින් ආශ්‍රවක්‍ෂය වෙන්නේ නැහැ. බොහෝම දෙනෙක් දන්නවා මේ ඔක්කෝ ම හිතෙයි කියලා. හැම වෙලාවේ ම අනාත්ම සඤ්ඤාව පිළිබඳ නුවණ තියෙන්න ඕන අපට. ඒ කියන්නේ තව පැත්තකින් කිව්වොත් අනාත්මයට නුවණ තියෙන්න ඕන. එතකොට තමයි ආශ්‍රවක්‍ෂය වෙන්නේ. කිසිම වෙලාවක මේ අවිද්‍යා කමීයෙන් හටගත්තු දෙයට භූමියක් නො දෙන්න ඕන. අන්න ඒකට නුවණ ආවොත් තමයි එයාට මේ සම්මා දිට්ඨියට හේතු ටික ඇතිවෙන්නේ.

ප්‍රශ්නයක් :- ස්වාමීන් වහන්ස. එතැන මේ මනස යි, ධම්ම යි, මනෝ විඤ්ඤාණය යි ස්පර්ශය නිසා නේ මේ ධර්ම ආරම්භණයක් එන්නේ. ඒක දෑකලා ඒක හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා බැලුවොත් හරියන්නේ නැද්ද?

පිළිතුර: හරියන්නේ නැහැ. එයාට මනසත්-ධම්මත්-මනෝ විඤ්ඤාණයත් විතරක් නෙවෙයි, ඇහැ-රූප-වක්ඛු විඤ්ඤාණය, කන-ශබ්ද-සෝත විඤ්ඤාණය, ආදී මේ අටළොස් ධාතුව ගැන ම නුවණ තියෙන්න ඕන. ඊට පස්සේ අටළොස් ධාතුව ගැන නුවණ යි, අටළොස් ධාතුවේ ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා නො දන්නා අවිද්‍යා-කම්-තණ්හාවෙන් හටගන්නා පඤ්චලපාදනස්කන්ධයත් ගැන නුවණ යි. එහෙම දෙපැත්තක් තියෙනවා. ස්කන්ධ හා පඤ්චලපාදනස්කන්ධය කියන මේ දෙක ම පැහැදිලිවෙන්න ඕන එයාට. දැන් අපි දන්නේ පඤ්චලපාදනස්කන්ධය නේ. නමුත් ස්කන්ධ සහ පඤ්චලපාදනස්කන්ධ කියන දෙක ම අපට පැහැදිලිවෙන්න ඕන. ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත නො දන්නා අවිද්‍යාව නිසා, තණ්හා කම් හේතුකරගෙන පඤ්චලපාදනස්කන්ධය හැදෙන හැටි. එතකොට ඒක මම පැහැදිලි කරලා දෙන්නම් කෝ.

ප්‍රශ්නයක් :- පටිච්චසමුප්පාදය අනුව එනනින් සිද්ධවෙන ක්‍රියාවලියක් කියලා දෑකලා හරියන්නෙන් නැහැ නේ?

පිළිතුර: හරියනවා මැණියෝ, පටිච්චසමුප්පාදය හරියට දැක්කා නම්. දකින කොට ඒකයි දැන්, අවිද්‍යාව නිරුද්ධවෙන්න විද්‍යාව උපදින්න ඕන නේ. අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා නේ. එතකොට අවිද්‍යාව යෙදෙන්නේ මොකේ ද කියන එක බලන්න එපා යැ. මොකක් නො දන්නාකම ද අවිද්‍යාව කියන කාරණාව භොයන්න ගියහම හම්බවෙනවා, ඇත්ත ම පවතින දේ. ඒ කියන්නේ අපි හිතුවත් නැතත්, අපි දැක්කත් නැතත්, මේ සංඛත ධාතුවේ සැබෑ ම ස්වභාවයක් තියෙනවා. ඒ කියන්නේ, අපි කියමු රහතන් වහන්සේ නමකට, ආශ්‍රව්‍යය කරගත්ත කෙනාටත්, හම්බවෙන ඇත්තක් තියෙනවා. එතකොට අන්න ඒ ඇත්ත තේරුනහම තමයි 'මෙන්න මේ ටික නො දන්නා කම නිසා නේ ද, අපි මෙන්න මේ ටිකක් හදගන්නේ' කියලා. එතකොට මේ හදගත්ත ටිකට ආහාර

තියෙන්නේ මෙන්න මේ නො දැකීම මුල් කාරණාව කරගෙන කියලා නුවණක් එන්න ඕන එයාට. එතකොට තමයි එයාට පුළුවන්කම තියෙන්නේ හැම වෙලාවේම සම්මා දිවියේ ඇත්ත බල බලා, ඇත්ත බල බලා, මේ හදගත්ත ලෝකයක ඉඩ නො දෙන එක. පඤ්චඋපාදනස්කන්ධ ලෝකයට ඉඩ නො දෙන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ අන්න එතකොට යි. මොකද එයාට සිහිකළාට යන්න පුළුවන්කමක් නෑ බාහිර තියෙන ඇත්ත පෙනෙනවා.

ප්‍රශ්නයක් :- ඉතුරුවෙව්වි දෙයක් නෑ. එතකොට ඇහැ-රූප දෙකෙන් ඇත්ත දැනගන්න එක තමයි තියෙන්නේ. ඇහැ කියන්නේ මොකක් ද, රූපය කියන්නේ මොකක් ද, මේ දෙක නිසයි මෙහෙම එකක් හටගත්තේ කියලා එතෙන්නට නුවණ ඇතිවෙව්වි කෙනා නේ මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත දන්නේ. නැත්නම් තියෙන දෙයක් බලන්න යන්න පුළුවන් නේ සිහිකරලා.

පිළිතුර: කොහොමත් දැන් මේ හැම එකක් ම සිතේ කියලා හරියන්නේ නැහැ. හිතේ කිව්වාට කමක් නැහැ තමන්ට සිහිවෙන දේ. හිතට මෙහෙම එකක් ආවේ කොහොමද කියන එක පෙන්නන්න ඕන. එහෙම වචනයෙන් හරියන්නේ නැහැ. තමන් ම, තමන්ගේ ඇස් ඉදිරිපිටට මෙන්න මෙහෙම දෙයක් එද්දී මෙන්න මේ වාගේ තමාගේ ම මෙන්න මෙහෙම හැසිරීමක් නිසායි මෙන්න මේ කාරණාව ඇතිවුනේ. එහෙම නැතුව ඇතිවෙන ඇතිවෙන එකේ නැතිවීම බැලුවාට ඒක ඇතිවෙව්වි හේතුව හම්බවෙන්නේ නෑ අපට. අපට කෙනෙක් හෝ පුද්ගලයෙක් හෝ දෙයක් ගැන මතකයක් තියෙයි නම්, මතක් වෙන කම මනස පිළිබඳ වූවක් තමයි. නමුත් මේක මනස පිළිබඳ වූවක් කියන එක බැලුවා කියලා ඒක ඇතිවෙව්වි හේතුව හම්බවෙන්නේ නැහැ. ඇතිවෙව්වි හේතුව හම්බවුණොත් තමයි එයාට මෙන්න මේ වගේ වරදකිනුයි මෙයා හැදිලා තියෙන්නේ කියන නුවණ එන්නේ. එහෙම නැතිවුණොත් අර මෝහය එහෙම ම හැඟවෙනවා. අර හිතේ හිතේ උපදින විතර්කයන් බලන කොට සමාධියක් එනවා. කෙලෙස් තාවකාලිකව යටවෙනවා ටික ටික. නිවරණ ධර්ම අඩුවෙනවා. නමුත් ප්‍රධාන ලක්ෂණයක් තියෙනවා භොයාගන්න. මොකක් ද? මේ බාහිර භෞතික දේ

අරඬයා තියෙන වටිනාකම අඩුවෙන්නේ නෑ මනසේ. ඒ වෙලාවට, ඒ වෙලාවට, ඒ වෙලාවට සමාධියක් ඇතිවෙනවා. දරුවෙක් දක්කා නම් දරුවා කලින් දකපු වටිනාකම එහෙම ම යි. මුදලක් දක්කා නම් මුදලේ වටිනාකම එහෙම ම යි. ලෝකයේ වටිනාකම ගෙවෙන්නේ නැහැ. තාවකාලිකව, තදංග වශයෙන් කෙලෙස් අඩුවීමක් වෙනවා. අනුශය ගෙවෙන්නේ නැහැ. අනුශය කියන්නේ වටිනාකම ගෙවෙන්නේ නැහැ. අර හේතුව දක්කොත් තමයි වටිනාකම ගෙවෙන්නේ.

ප්‍රශ්නයක්:- හේතුව කියන්නේ අපට ඉදිරියට එන හේතුව දකින එක ද වෙන්නේ?

පිළිතුර: නෑ. අපට ලෝකය හදපු හේතුව දකින්න ඕන අපි තුළ ම. අපි කියමු ‘දරුවෙක්’ කියලා දකින කොට ම දරුවාට වටිනාකමක් අපේ තියෙනවා නම්, වටිනාකම කවදවත් නැතිවෙන්නේ නැහැ, මේ වටිනාකම ඇතිවෙවිචි හැටි තේරුම් නො ගෙන.

ප්‍රශ්නයක්:- භාවනා ටික ටික කරනවා. නිතර ඔබ වහන්සේගේ දේශනා අහනවා.

පිළිතුර: භාවනා කරන කොට හැබැයි මේ ක්‍රමය වෙනස් කරන්න එපා. මොකද මාගේ රාශියක් නැහැ. සම්මා දිට්ඨි රාශියක් නැහැ. සම්මා දිට්ඨියට එන්න නොයෙක් ක්‍රම තියෙන්න පුළුවන්. නමුත් සම්මා දිට්ඨිය, නැත්නම් ඇත්ත ඇති හැටිය දකිනවා කියන එක එක ම යි. ඒ කියන්නේ ඇත්තවල් කිහිපයක් නැති නිසා. ඒ ටික ඉස්සෙල්ලා ම හොඳට තේරුම්ගන්න ඕන. හොඳම ලක්ෂණයක් තමයි තමන්ට දුක ගෙවෙනවා කියන එක පෙනි පෙනි කටයුතු එකක්. උත්සාහවත් වෙන කෙනෙකුට නොබෝ දවසක්, අවම ගණනේ දවස් තුන හතරකට වඩා යන්නේ නැහැ පෙනෙන මට්මට එන්න. ක්‍රමය නිවැරදි නම්.

එතකොට එතැන දී මේ කරුණු ඉතාමත් ම සියුම්. ඒ සියුම් නිසා තමයි තේරුම්ගන්න ටිකක් අපහසු. හොඳට නුවණක් තියෙන්න ඕනේ. ආයුෂී අෂ්ඨාඛිතික මාර්ගය නැත්නම් ලෝකෝත්තර සම්මා

දිවයිනකින් විතරයි ක්ලේශ අනුශය දුරුවෙන්නේ. අනිත් ඕනෑම ක්‍රමයකට කෙලෙස් අඩුවෙන්න පුළුවන්. කෙලෙස් නැතිවෙනවා. නමුත් ක්ලේශ අනුශය කියන එක කවදවත් දුරුවෙන්නේ නැහැ. ක්ලේශ අනුශය නැතිවෙන්නේ නැහැ.

එතකොට මම ඉස්සෙල්ලා ම කරුණු ටිකක් කියලා දෙන්නම්. එතන දී බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයේ පහළවුණත් නැතත් ලෝකයේ හැමදම පැවතුන, හැමදම පවතින, යථාභූත ස්වභාවයක් තියෙනවා. ඒ යථාභූත ස්වභාවය ලෝකයට වැහිලා. ලෝකය කියන එක පවතින්නේ අවිද්‍යාව නමැති ධර්මතාවය ඇතුළේ. ඒ ලෝකයට මේ යථාභූත ස්වභාවය අනුවෙන්නේ නැහැ. ඉස්සෙල්ලා ම අන්න ඒ යථාභූත ස්වභාවය අහලා කල්‍යාණ මිත්‍ර ඇසුරෙන් දැනගන්න ඕන. ඒක අහලා දැනගත්තහම මේ අවිද්‍යාව හෙළිවෙනවා. නැත්නම් ලෝකය ඇතිවෙව්වි හැටි තමන්ට තේරෙනවා.

ඊට පස්සේ ලෝකගාමිණී අරමුණු, නැත්නම් ලෝකය අනුව ගිය අරමුණු සිහිවෙන වාරයක් ගානේ, ඒ අරමුණ ඇතිවුනේ කොහොමද කියලා පෙන්නන එක විතරයි විදර්ශණාව කියලා කියන්නේ. කටයුත්තේ. එහෙම නැතුව කවදවත් ම කෙලෙස් දුරුවෙන්නේ නැහැ. අපි දැන් උපමාවක් ගත්තොත්, මෙන්න මේ ටික හොඳට අහගන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ 'මහණෙනි, ඇහැ පිළිබඳව නො දැන, රූපය පිළිබඳව නො දැන, චක්ඛු විඤ්ඤාණය පිළිබඳව නොදැන, චක්ඛු සම්පස්සයෙන් උපන්න ධර්මයෝ පිළිබඳව නො දැන, දුක් කෙළවර කිරීමක් වෙන්නේ නැහැ. දුක් කෙළවර කරන්නට අභවාය යි. ඒ කියන්නේ තණ්හාව ගෙවෙන්නේ නැහැ. එතැන දී, ස්කන්ධ සහ පඤ්චඋපාදනස්කන්ධය පිළිබඳව හොඳ අවබෝධයක් තියෙන්න ඕනේ. ඒ අවබෝධයට යි මේ පඤ්චඋපාදනස්කන්ධ දුක ගෙවෙන්නේ.

අපි මෙහෙම කියමු: දැන් මේ ඇස් ඉදිරිපිටට හම්බවෙන වස්තුවක් ගන්නකෝ. මේ රූපය ගත්තහම හොඳට තමන් කෙලෙස් වශයෙන් සම්මිශ්‍ර නො වී, තික්‍ෂණව නුවණ පවත්වන්න වෙනවා. මේ රූපය ගත්තහම ඔන්න කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස් කියලා (ඕවා අපි දන්නවා නේ කියලා හිතන්න එපා. හොඳට අහගෙන ඉන්න.)

කොටස් විස්සක් තියෙනවා. එතකොට ඒ කොටස් විස්සේ අනාත්ම ස්වභාවය තහවුරු වෙන්න තමන් ද බාහිර ධාතුවට සංසන්දනය කටයුතුයි. අපි කියමු බාහිර කළුගලක් හරි, ලියක් හරි ගත්තොත්, සත්ත්වයෙක් හෝ, පුද්ගලයෙක් හෝ, සත්ත්වපුද්ගල කොටසක් කියලා අපට හිතෙන්නේ නැහැ නේ. ඒ වගේ ම යි, කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස්-නහර-ඇට කියන මෙන්න මේ පඨවි කොටස් විස්ස බාහිර පඨවි ධාතුවට සම කරලා බලනවා.

ඊට පස්සේ මේ රූපයේ තියෙනවා පිත-සෙම-සැරව-ලේ කියලා ගලන, වැගිරෙන ස්වභාව කොටස් දෙළහක්. බාහිර ලිං, වැව්, පොකුණුවල තියෙන ආපෝ ස්වභාවය සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් නො වෙනවා වගේ මේ කොටස් දෙළහත් එබඳු ම යි. ඊට පස්සේ මේ රූපය ඇසුරු කරගෙන තියෙනවා දවන, තවන, දිරවන, පැසවන ස්වභාවයෙන් යුක්ත තේජෝ කොටස් හතරක්. බාහිර සුයඝී රශ්මියෙන් වේවා, ගිනි ගොඩක තියෙන ඌෂ්ණය, සත්ත්ව පුද්ගල නො වෙනවා වගේ මේ තේජෝ ස්වභාවයත් සත්ත්ව පුද්ගල නො වන අනාත්ම ධර්මතාවක්. මේ රූපයේ තිබෙනවා, හමන, පිම්බෙන, හැකිලෙන, සොලවන ස්වභාවයෙන් යුක්ත වායෝ කොටස් හයක්. බාහිර ගස් වැල් සොලවමින් හමන වාතය සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නො වෙනවා වගේ ම අනාත්ම ධර්මතාවයක්.

සම්පූර්ණ මේ කය විමසීමකට ලක් කළොත් කොටස් හතළිස් දෙකක් තියෙනවා. ඒකේ නිමිති ගන්න පුළුවන් කොටස් තමයි තිස් දෙක. නමුත් සම්පූර්ණ රූප මිටිය ම කොටස් හතළිස් දෙකයි. අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන රාශිවෙලා තියෙන්නේ.

ඔන්න ඔය රූපයක් අපේ ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට අපට මේ හැඩ සටහනක් පෙනෙනවා, නැත්නම් වණි සටහනක් පෙනෙනවා කියන්නේ රූප සංඥාවක්. රූපය අනාත්ම නිසා මේ පෙනෙන සංඥාව ද අනාත්ම යි. ඔය ටික පිරිසිදු ම යි. ක්ලේශ අනුශයවත් නෑ. ඒ පෙනෙන හැඩයට, ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු ඇහැට පෙනෙන මේ හැඩයට, අපි හිතීන් යම් විදියකට හැසිරුණොත්, මොනම හරි දෙයක් හිතුවොත්, අපි කියමුකෝ අහවල් දෙස්තර මහත්තයා කියලා, නැත්නම් මහත්තයා කියලා අපි හිතනවා කියන්නකෝ මේ හැඩයට,

එතකොට වෙන්තේ හැම වෙලාවේම සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං කියලා කියන්නේ, අපි හිතපු මේ හැඩය, මේ සංඥාව අරඹයා අපි හිතපු දේ එකතුකරලා මේ හැඩය මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් ගන්නවා මේ හැඩය 'කෙනෙක්' කියලා. එතකොට ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු අනාත්ම රූප සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා, ඇහැ අහකට යන කොට, රූපය අහකට යන කොට ම - දෑන් ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු මේ හැඩය සම්පූර්ණ අනාත්ම රූපයක හැඩයක්. මේ හැඩය බලාගෙන ලලිත් මහත්මයා කියලා දෑන් මම හිතන්නේ. අපි කෙනා කෙනා හිතන්නේ. කෙනා කෙනා ගේ ඇස් ඉදිරිපිටට නේ මෙබඳු හැඩයක් පහළවෙන්නේ. හොඳට බලන්න ඇහැට එපිටින් තියෙන රූපය සම්පූර්ණ අනාත්ම යි. අනාත්ම රූපයක හැඩයක් එන්නේ.

අපි හිතනවා, ලලිත් මහත්මයා කියලා හිතුවොත් ඇහැ අහකට යනකොට ම මේ සංඥාවට හිතපු දේත් එකතු කරලා ලලිත් මහත්මයා කියලා චිත්තජ රූපයක් අපට පෙනෙනවා. ඔන්න දෑන් මට ආපු අනාත්ම රූප සංඥාව සම්පූර්ණ නිරුද්ධ යි. දෑන් ලලිත් මහත්මයා කියලා දැනුමක් ඇතිවෙලා තියෙනවා. නමුත් මම දන්නේ නැහැ, මම මේ හිතුවහම හිතපු දේත් එකතු කරලා මේ මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් මේ සංඥාව ආපහු ඔසවලා ගන්නවා කියලා. මම හිතන්නේ මේ ලලිත් මහත්මයා කියලා සිහිකරනකොට දැකපු දේ කියලායි මම මේ තාම රැවටෙන්නේ. දැකපු දේ කියලා තවදුරටත් ලලිත් මහත්මයා මෙහෙම යි, එයා මේ වගේ ව්‍යාපාරයක් කරන කෙනෙක්, මේ වගේ රක්‍ෂාවක් කරන කෙනෙක්, එයා හොඳ කෙනෙක්, නරක කෙනෙක් කියලා මේ හිතේ හදගත්ත පුද්ගලභාවයෙන් යුක්ත රූපය අරඹයා බොහෝ සෙයින් අපි හිතනවා. තණ්හාව ඇතිවෙන තාක් හිතනවා.

නමුත් අපි මේ හිතන්නේ හිතෙන් ම මේ අවිද්‍යාවෙන් හදගත්ත නිමිත්තක යි හැසිරෙන්නේ කියලා අපි දන්නේ නැහැ. අපට පෙනන්නේ, අවිද්‍යාවෙන් ම පෙනන්නේ අපි හිතන කෙනා, හිතන දේ බාහිර ඉන්නවා. බාහිර තියෙන කෙනෙක් ගැනයි හිතන්නේ කියලා.

මෙතැන තියෙනවා තේරුම්ගන්න ප්‍රධාන කරුණු දෙකක්. ප්‍රථම සංඥාව සහ ආත්ම සංඥාව කියන මේ දෙක හොඳට තේරුම්ගන්න ඕන. ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු, අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන රාශිවෙච්චි, සතරමභාධාතු රූප මිටියක්. (අර වූළහත්ථිපදෙපම සූත්‍රයේ පෙන්න්නේ සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ බෙදලා.) මේකට කය කියලා කියන්නේ මොකද? කාය කියන්නේ කොට්ඨාශ කියන අර්ථයෙන්. කොට්ඨාශ, කොටස් හතළිස් දෙකකින් නිර්මාණය වෙලා, අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන රාශිවෙච්චි මේ රූප මිටිය 'කයයි' යන ගනයට යනවා. එබඳු වූ කයක් නිසා, රූපයක් නිසා, හැඩසටහනක් පෙනෙනකමට කියනවා 'රූප සංඥාව' කියලා. මේ හැඩසටහන පෙනෙන තාක් පිරිසිදු යි. මේ හැඩය පෙනෙන්නේ කෙනා කෙනාට, දැන් මට පෙනෙන කොට මේ මගේම වක්බු සම්ඵස්සයෙන් උපන්න රූප සංඥාව යි. සංඥාව අරහයා මම ම හිතනවා, ලලිත් මහත්මයා කියලා හිතුවහම ඇහැ අහකට යන කොට, රූපය අහකට යන කොට මේ සංඥාව, මම හිතපු අත්දැකීමත් එකතු කරගෙන මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් උපදිනවා. දැන් ඔන්න මට ලලිත් මහත්මයා කියන කෙනෙක් ගැන දැනුමක් එකතුවෙලා.

දැන් හිතන්න පුළුවන්, දැන් සිහිකරන්න පුළුවන් සංඥාව ආත්ම යි, පුද්ගලයෙක්. ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු සංඥාව රූප සංඥාවක්, අනාත්ම යි. මේ දෙක ම සමාන ටිකක්. හැඩය සමාන යි. ඒක යි මේ පැටලිල්ල තියෙන්නේ. නමුත් මෙතැන වෙනසකට තියෙන්නේ මනෝමයෙන් සිහිකරගන්න පුළුවන් මේ සංඥාව - අපි දන්නේ නැහැ සංඥාවක් කියලා, අපි රූපයි කියන අදහසින් ඉන්නේ. ප්‍රශ්නයක් නෑ, සංඥාවක් කිවුවත්, රූපයක් කිවුවත්, දැන් මේ හිතෙන් සිහිකරන සංඥාව රූපයක් කියලා හිතාගෙන, අපි හිතාගෙන ඉන්නේ 'ලලිත් මහත්මයා' කියලා හිතන කොටත් මෙහෙම නිමිත්තක් මම තුළ ඇතිවුනේ මේ වාගේ සිද්ධියකින් නේ ද කියලා දන්නේ නෑ අපි. මෙන්න මේ වගේ අනාත්ම වූ රූපයක් නිසා රූප සංඥාවක් පහළවෙද්දී හිතේ මෙහෙම හැසිරීමක් නිසා මේ නිමිත්ත ම අරගෙන මනෝ විඤ්ඤාණය උපදිනවා නේ ද, එහෙම නේ ද මේ 'ලලිත්' ගැන දැනුම ආවේ මට, කියලා මම මේ දැනුම ඇතිවෙච්චි හැටි නො දන්න කොට මට මේ

නිමිත්ත ඇත්ත වෙනවා. ඇත්ත කියන්නේ, මේ සිහි කරන්නේ දෑකපු දේ යි. දෑකපු කෙනා යි. බාහිර තිබුණු කෙනා කියලා යි හිතන්නේ.

හිතුවහම ඕකට ආයුහනා සංඛාරා කියලා කියන්නේ, බොහෝ සෙයින් කරුණු එකතු කරනවා. 'එයා මේ වගේ හොඳ කෙනෙක්, බොහොම ගුණවත් කෙනෙක්, සත්පුරුෂ කෙනෙක්' කියලා දැන් මේ පුද්ගලයෙක් හදගෙන - ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ පුද්ගලයෙක් නොවන අනාත්ම දෙයක්. පුද්ගලයෙක් හදගෙන පුද්ගලයාට දැන් කැමති වෙලා තියෙන්නේ. එහෙම නැතිනම් ලලිත් මහත්මයා කියලා හිතුවාට පස්සේ දැන් මේ නිමිත්ත ම අරගෙන මේ සංඥාව මේ හිතපු පුද්ගලභාවයත් අරගෙන ම මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් උපදින කොට, 'ලලිත්' කියලා සිහිකරන කොට ඒක ඇතිවෙච්චි හැටි නො දන්නා නිසා මේ නිමිත්ත ඇත්ත වෙනවා. ඇත්ත වෙන කොට ඒ මනුස්සයා මහ කපටි කෙනෙක්, නරක කෙනෙක්, මට මෙහෙම මෙහෙම කිව්වා, මට මෙහෙම මෙහෙම කළා කියලා හිතන කොට මේ නිමිත්ත කෙරෙහි ම හිත ද්වේශයෙන් බර වෙනවා. හොඳට හිතන කොට මේ නිමිත්ත කෙරෙහි ලෝභයෙන් බර වෙනවා. මෝහය තමයි මේ නිමිත්ත ඇතිවෙච්චි හැටි දන්නේ අවිද්‍යාව. අවිද්‍යාව නිසා මේ නිමිත්ත පුද්ගලයෙක් කියලා දකින එක මෝහය යි. මෝහය මත ලෝභ ද්වේශ දෙක රැස්වෙනවා.

එතකොට ආයුහනා සංඛාරා කියලා කියන්නේ ඒක හොඳ හෝ නරක හෝ ඔන්න ඔහොම හිතලා, මේ හිතපු කෙනා බාහිර ඉන්න කෙනෙක් කියලා ඒ නිමිත්ත අතහරිනවා. එහෙම හිතන කොට අපි ඒ නිමිත්ත අරභයා පුද්ගලයෙක් සත්ත්වයෙක් කියලා හිතන කොට වෙන්නේ මෙහෙම හිතන හිතන කමට ආධ්‍යාත්මික පැත්තෙන් කය ආපහු සවිඤ්ඤාණක වෙනවා. විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං කියලා කියන්නේ කය සවිඤ්ඤාණක වෙනවා. සවිඤ්ඤාණක ඇහැට ආපහු අවකාශ ධාතුව තුළ රාශිවෙච්චි සතරමහාධාතූමය රූප මිටිය ගැටීම නිසා අනාත්ම සංඥාව පහළවෙනවා. ඇත්ත නො දන්නා කම නිසා අර මෙච්චර වෙලා 'ලලිත්' කියලා පුද්ගලභාවයකින් හිතේ ඇතිකරගත්ත නිමිති ගොන්න ම ඤාණිකව සිහිකරගන්නවා ආපහු. කිසි ම දවසක ඇහැ එක්ක අපි ගනුදෙනුවක් කරලා ම නැහැ. අපි

මනෝ විශ්ලේෂණ මට්ටමෙන් එළියට ගිහිල්ලා ම නැහැ. හැබැයි, හිඳෙන්නේ නැහැ මේ අවදානාව ඇති තාක්.

මේක බොහොම සියුම් සිද්ධියක්. මේක අල්ලාගන්න බලන්න. දැන් මුලින් ම ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු ඇහැට ඕබ්බෙන් පවතින රූපය පැහැදිලිව පිළිගන්න පුළුවන් නේ පයවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතරමහාධාතුවෙන් යුක්ත අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන තියෙන රූප මිටියක් කියන එක පිළිගන්නවා නේ. එතැනට කියනවා පංචමහාභූත කියලා. ඒ කය ඇසුරුකරගෙන පවතින විශ්ලේෂණය මට නිමිති ගන්න අනුවෙන්නේ නැහැ. ඒ රූප මිටිය කුණු නොවී තියෙන්න විතරයි එතැනට උදව්වෙලා තියෙන්නේ. එතැනට තියෙන ලෝකයක් ඇති. නමුත් මට මෙතැන තියෙන සවිශ්ලේෂණක විශ්ලේෂණයේ ගති ටික මට හම්බවෙන්නේ නැහැ. මට නිමිති ගන්න අනුවෙන්නේ පයවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ-අවකාශ කියන පංචමහාභූත ටික විතරයි.

තව පැත්තකින් ඒකයි ගත්තොත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, ඡ ධාතු අයං පුරිස්සුග්ගලො - පුරුෂ පුද්ගලයා කියන තැනක හය ධාතුවක් තියෙන්නේ. පයවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ-අවකාශ සහ ඔය පහ ඇසුරු කරගෙන පවතින විශ්ලේෂණය යි. අපි කෙනෙක් කියන තැනක තියෙන්නේ හය ධාතුවක්. හය ධාතුවෙන් විශ්ලේෂණ ධාතුව මට අදාළ වෙන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ නිමිති හම්බවෙන්නේ නැහැ මට. පංචමහාභූත, පයවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ-අවකාශ කියන මේ පංචමහාභූත ටික ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට සවිශ්ලේෂණක ඇහැට මේ රූපය ගැටීම නිසා විශ්ලේෂණය ඉපදිලා රූප සංඥාවක් පහළවෙනවා. හැඩ සටහන පෙනෙනවා කියලා කියන්නේ රූප සංඥාව යි. ඔන්න ඔය ටික අනාත්ම යි. ඔය සංඥාව ස්කන්ධයක්. ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හැදිලා තියෙන්නේ. රූපය කබලිංකාරාහාරයෙන්, මේ වේදනා සංඥා ස්පෘෂ් ආහාරයෙන්. එතකොට මේ අරහයා 'ලලිත්' කියලා හිතනවා මනෝසංවේතනා ආහාරය. ඒකත් මේ සපර්ශ මුල් කරගෙන. ආහාර ප්‍රත්‍යයක් තියෙන්නේ.

එහෙම හිතුවහම, 'ලලිත්' කියලා හිතුවොත්, වෙන්තේ මේ ඇහැ අහකට යනකොට, රූපය අහකට යනකොට ම, මම හිතපු අත්දැකීම මේ හැඩයට එකතු කරලා මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් හැම වෙලාවෙම මේ හැඩය ගන්නවා අපි. ඒකයි, වේදනා-සංඥා චිත්ත සංඛාර කියලා කියන්නේ, හිතක පැවැත්ම ඇතිවෙන්නේ වේදනා-සංඥාවන්ගෙන්. ඇහෙන් දැකපු රූප සංඥාව අරගෙන මනෝ විශ්ලේෂණය උපදිනවා. ඒ මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් ගත්ත සිතේ තියෙන වේදනා-සංඥාවන් අරගෙන ඊගාව සිත උපදිනවා. හැම වෙලාවෙම මේ සිතක ඇතිවෙව්ව වේදනා-සංඥා ටික තමයි ඊගාව සිතක් ඇතිවෙන්න පැවැත්ම. චිත්ත සංඛාරය කියලා කියන්නේ සිතේ පැවැත්ම එහෙම යි. වෙන කිසි දෙයක් ගන්නේ නැහැ.

එතකොට දැන් මේ සංඥාව අරභයා මම 'ලලිත්' කියලා හිතන කොට, සංඛාරය චිත්ත සම්ප්‍රයුක්තයි කියලා පෙන්වන්නේ හැම වෙලාවේ ම මේ හිතන දේ, මම හිතන දේ අයිතිවෙන්නේ බාහිර පැත්තට නෙවෙයි. හොඳට මතක තියාගන්න ඔය හිතන දේ අයිති වෙන්නේ විශ්ලේෂණය පැත්තට යි. හිත පැත්තට යි. පෙනෙන දේ අයිති බාහිරයට, රූපයට යි. හිතනවා නම් යමක්, හිතන දේ අයිති වෙන්නේ නෑ පෙනෙන පැත්තට. හිතන දේ අයිති වෙන්නේ පිටිපස්සට යි. 'ලලිත්' කියලා මේ හැඩයට හිතුවහම මේ හැඩය 'ලලිත්' කියන අත්දැකීමත් එක්ක මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් ගන්නවා. මේ සංඥා-සංඛාර දෙක - මේ සංඥාව තමයි හැම වෙලේ ම විශ්ලේෂණයේ පැවැත්මට හේතුවෙන්නේ. ඒක විශ්ලේෂණයට අල්ලලා දෙන්නේ සංඛාරය හරහා යි.

එතකොට ඔන්න දැන් මට මේ හැඩය සිහිකරන්න පුළුවන්. 'ලලිත්' කියලා සිහිකරන කොට හැඩය පෙනෙනවා. හැඩය පෙනුනොත් 'ලලිත්' කියලා සිහිවෙනවා. එතකොට දැන් මට පුද්ගලයෙක්ව සිහිකරන්න පුළුවන්කම හිතට ඇවිල්ලා තියෙනවා. 'ලලිත්' කියලා කෙනෙක්ව සිහිකරන්න පුළුවන්කම හිතට ඇවිල්ලා තියෙනවා. බාහිර අනාත්ම යි. අනාත්ම ධර්මතාවක් තියෙන තැනක දැන් මට කෙනෙක් සිහිකළ හැකියි. මේ කෙනෙක්ව සිහිකරන්න පුළුවන්කම මා තුළ හැදෑරේ කොහොම ද කියන එක නො දන්නා එක තමයි

අවිද්‍යාවේ අරටුව. හරය. අනාත්මය නො දන්නවා කියලා කියන්නෙන් ඒක යි. මුල් ආරම්භය.

අනාත්මය දන්නෙත් නෑ, පටිච්චසමුප්පාදය දන්නෙත් නෑ. එබඳු වූ ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා මේ විදියට හිතපුවහම ඒ හිතපු විදියට යි දැනගන්නේ කියලා, එහෙම යි මේ දැනගැනිල්ල ඇතිවුනේ කියලා මම දන්නේ නැති වෙනකොට වෙන්තේ මොකක් ද? මේ නිමිත්ත මට ඇත්ත බාහිර තියෙන දෙයක් වෙනවා. මේ නිමිත්ත මට ඇත්තට ම සිහිකරන කොට, 'ලලිත්' කියලා කෙනෙක්ව සිහිකරන පුද්ගලභාවයත් ඇත්ත වෙනවා. ඇත්ත වෙනවා විතරක් නෙවෙයි, මේ සිහි කරන පුද්ගලයා, සිහි කරන දේ සතරමහාධාතුවේ තියෙන දේකුත් වෙනවා මට.

දැන් මම හිතාගෙන ඉන්නේ. මම හිතන පුද්ගලයා, හිතන කෙනා බාහිරයේ ඉන්නවා කියලා. ඒක ඇත්ත වුනහම ඉන්න පුද්ගලයා, ඉන්න කෙනා ගැන බොහෝ සෙයින් හිතනවා මම, හොඳට හෝ නරකට. එහෙම හිතන්න හිතන්න, හිතන්න හිතන්න වෙන්තේ හිතීන් නාම ධර්ම අරමුණු කරන්න කරන්න මේ රූපය හැඳෙනවා. කය සවිඤ්ඤාණක වෙනවා. චක්ඛායතනත් උපචය, සෝතායතනත් උපචය කියලා කියන්නේ මේ ප්‍රසාද ටික මේ පැත්තේ හැඳෙනවා. විඤ්ඤාණ නිසා නාමරූප වෙනවා කියලා කියන්නේ ආයතන ටික හැඳෙනවා. ආයතන ටික සවිඤ්ඤාණක යි.

දැන් මේ නිමිත්තේ ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා 'ලලිත්' ගැන හිත හිතා හිටියා. හිත හිතා ඉන්නකොට යි ආයතන ටික සවිඤ්ඤාණක වුනේ. ඔන්න සවිඤ්ඤාණක ආයතන ටිකට අර වගේ ම පඤ්චමහාභූත රූපයක් සවිඤ්ඤාණක ඇහැට ගැටෙනවා. ගැටෙන කොට මෙහෙම රූප සංඥාවක් උපදිනවා. උපදින කොට, දැන් ඒ රූප සංඥාව අරහයා 'සුමනතිස්ස ස්වාමීන් වහන්සේ' කියලා හිතනවා. හිතුවහම ඇහැ අහකට යනවා, රූපය අහකට යනවා. මේ හැඩය 'සුමනතිස්ස ස්වාමීන් වහන්සේ'ගේ කියලා අත්දැකීම දෙනවා හිතට. දැන් මෙහෙම කෙනෙක් ගැන අත්දැකීමක් මට ඇතිවුනේ කොහොම ද කියලා දන්නේ නැතිවුනහම, මේ නිමිත්ත දැන් ඇත්ත වෙනවා. ඇත්ත වෙලා 'මේ ස්වාමීන් වහන්සේ මෙහෙම බණ කියන

කෙනෙක්, මෙහෙම හොඳ කෙනෙක්' කියලා දැන් මම හිත හිතා ඉන්නවා. එතකොටත් බාහිර මේ රූපය පඤ්ච මහාභූත, අනාත්ම යි.

දැන් 'සුමනතිස්ස ස්වාමීන් වහන්සේ' ගැන හිත හිතා, හිත හිතා ඉන්න කොට ඒ නිසා කය සවිඤ්ඤාණක වෙනවා. ප්‍රසාද ටික පිහිටනවා. ඔන්න සවිඤ්ඤාණක ප්‍රසාදයන්ගෙන් ආයතන හය ම සවිඤ්ඤාණක යි. දැන් මෙහෙම හිත හිතා ඉන්නවා මම. හිත හිතා ඉන්න කොට සවිඤ්ඤාණක කනට ශබ්දයක් ගැටෙනවා. ගැටෙන කොට ඒ සෝත ස්පශ්ඨය නිසා ශබ්ද සංඥාවක් පහළ වෙනවා. සංඥාවට, 'මේ නම් වඳුරෙක් කැගහන ශබ්දය'යි කියලා හිතන කොට මේ ශබ්ද සංඥාව වඳුරෙක් ගේ ශබ්දය යි කියන අත්දැකීමක් මට එනවා. ඒක ද පඤ්චමහාභූත යි. ඒ ශබ්දය කියන තැන ද පඤ්චමහාභූත තියෙන්නේ. පඨවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතරමහාධාතුව නිසා එන සංඥාවක්. 'වඳුරෙක් කැගහනවා' කියන ශබ්දය එන කොට හිතුවහම කන අහකට යනවා, ශබ්දය නිරුද්ධවෙන කොට ම මේ හැඩය වඳුරෙක් කැගහන හැඩය යි කියන එක සිහිකරගනිමින් මනෝ විඤ්ඤාණය උපදිනවා. දැන් ඔන්න වඳුරු ශබ්දයක් හිතන්න පුළුවන් මට. වඳුරු ශබ්දය ගැන හිතන කොට කය සවිඤ්ඤාණක යි. ආයතන හය ම පිහිටනවා. සවිඤ්ඤාණක යි. සවිඤ්ඤාණක නාසයට - දැන් මම වඳුරු ශබ්දය ගැන හිත හිතායි ඉන්නේ - නාසයට ගන්ධයක් ගැටෙනවා. ගැටෙන කොට ගන්ධ සංඥාවක් උපදිනවා. ඒකත් පඤ්චමහාභූත නිසා ගන්ධ සංඥාවත් අනාත්ම යි. ද්‍රව්‍ය කාරණා මොකුත් නැහැ. 'මේක පිච්චමල් සුවඳ' කියලා හිතුවොත් මේ සංඥාව අරභයා පිච්චමල් සුවඳ කියන අත්දැකීමත් එක්ක මේ සංඥාව මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් සිහිකරනවා. මෙහෙම සිහි කර කර ඉන්න කොට දැන් මේ කය සවිඤ්ඤාණක යි.

මේ විදියට සම්පූර්ණ වක්රයක් කැරකෙනවා. ඔහොම කැරකි කැරකි ඉන්න කොට අපි හදගත්ත දැනුම ඇතිකරගත්ත නිමිතිත් ඔය අතර ආපහු හම්බවෙනවා. එතකොට වෙන්තේ තමන්, මේ සංඥාව එතකොට දැන් අමුතුවෙන් හිතන්න ඕන නැහැ ඤාණිකව මනසිකාරය සිහිකරනවා. දැන් ඔය වගේ රවුමක් ඇවිල්ලා දැන් ගන්ධය

ගැන සිහි කර කරා හිටියේ. ගැන ගැන සිහි කර කරා ඉන්න කොට කය සවිඤ්ඤාණක යි.

ඒ සවිඤ්ඤාණක ඇහැට ඔන්න මුල් ම පඤ්චමහාභුත රූපය ගැටෙනවා. ගැට්ලා අනාත්ම සංඥාවක් පහළවෙන කොට ම හිතට වේගයෙන් හඳුනාගත හැකි යි. මේ සංඥාව එන කොට ම, මේ සංඥාවට කලින් මම නම් කළේ ‘ලලිත්’ කියලා නේ කියාපු විස්තර ටික මෙයාට ඉක්මනට ම ගත හැකි යි. දෙවනුවට ගැටෙනවාත් එක්ක ම ‘හා ලලිත්, ලලිත් මහත්මයා අර මම එද හිතුවේ මෙහෙම’ කියලා විස්තර ටික ඔක්කෝ ම එනවා. කවදවත් තමන් ආයතනයට ගිහිල්ලා නෑ, මේ අරහයා.

දැන් ඔන්න ඔය ආයතන ටික නිසා අනාත්ම සංඥාවල් එද්දී, ඒ අරහයා හිතලා දැනගන්න කොට අනාත්ම සංඥ, රූප සංඥ, ශබ්ද සංඥ, ඵතැන ඵතැන ස්පඨී නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වෙනවා. නමුත් මට ලෝකයක් හැඳෙනවා, මනෝමයෙන්, ‘සුමනතිස්ස ස්වාමීන් වහන්සේ ඉන්නවා, ලලිත් මහත්මයා ඉන්නවා, වඳුරෝ කැගහනවා, සමන්පිච්ච මල් සුවඳ එනවා’ මේ විදියට දැන් බොහෝ සෙයින් මට හිතිය හැකි යි. හිතන හිතන ගානේ, මෙහෙම දැනුමක් මට ඇතිවුනේ කොහොම ද කියලා මම දන්නේ නැති නිසා මට ඒ ඔක්කෝම ඇත්ත යි. ඔක්කෝම සතරමහාධාතුවේ තියෙන ඒවා වෙනවා.

එහෙම තියෙන මට්ටමට තමයි අද අපට, මේ ඇත්තන්ට, අම්මා-තාත්තා-දුව-පුතා-අයියා-අක්කා-රන්-රිදී-මුතු-මැණික් කියලා යම් තාක් පඤ්චඋපාදනස්කන්ධ ලෝකය කියලා කියන්නේ, ඔය මනසෙන් සිහි කරන්න පුළුවන් ටික තමයි ලෝකය.

ඔය ලෝකය ඇතිවෙච්චි හැටි කවදවත් තේරුම් නො ගෙන, ඔය ලෝකය බොරුවක් නොවී, ලෝකයට තියෙන තණ්හාව නැතිවෙන්නේ නැහැ. උපදින ලෝකය මොන තරම් මනෝ විඤ්ඤාණය නිසා හටගෙන මනස තුළ ම නැතිවෙනවා කියලා බැලූවාට මෝඩකම ගෙවෙන්නේ නැහැ. මේක හැදුනේ කොහොම ද කියලා කියන්නේ. ‘ලලිත්’ කියලා සිහිවෙන කොට මේක හිත පිළිබඳ වූවක්, මේක ස්පඨීය නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා කියලා

බැලුවාට අවිජ්ජා අනුශය ඉතුරු වෙනවා. ඒ කියන්නේ දෑතට සිහිවුනාට ලලිත් තාම ඉන්නවා නේ බාහිරයේ කියන මෝඩකම එයාගේ ගෙවෙන්නේ නැහැ. මේක ඇතිවුන හැටි දක්කා නම් මනෝ සම්පස්සයෙන් හටගත්තේ කියන එක හිතන්න ඕනෙත් නැහැ. මෙහේ අල්ලන්න ඕනේ නැහැ. ඉබේ ම අතහැරෙනවා. මනෝ සම්පස්සය නිසා හටගත්තේ කියන්නේ, මේ ලෝකය ඇත්ත නො වෙන්න තමයි, මේකට තමයි පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය වැය පෙන්නන්න කියන්නේ. මට ලලිත් කියලා සිහිකරන්න පුළුවන් නිමිත්ත හැදුනේ අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්. ඒ කියන්නේ මේ අනාත්ම රූප සංඥාව අරභයා ලලිත් කියලා හිතන කොට මේ හැඩය අල්ලාගෙන මනෝ විඤ්ඤාණය උපදිනවා, කෙනෙක් පුද්ගලයෙක් කියන දක්ම ඇතිවෙනවා මා තුළ නේද කියන එක නො දන්නාකමත් හේතුයි මේ වාගේ එකක් ඇතිවෙන්න.

තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන් මේ කෙනෙක් ඉන්නවා කියලා බාහිරයට නැඹුරුවෙලා හිතන කමත් හේතුයි මේ වාගේ එකක් ඇතිවෙන්න. කම් ප්‍රත්‍යයෙන්. මේ කෙනෙක් ඉන්නවා එයා ගැන මෙහෙම කියන්න ඕන, මෙහෙම කරන්න ඕන, කියලා සිතීම, කීම, කිරීම කරපු එකත් හේතුයි මේ වාගේ නිමිත්තක් ඇතිවෙන්න. එතකොට මේ ඔක්කෝටම මුල්වෙන්නේ අවිද්‍යාව නමැති ධර්මාව යි. මේ අන්තිමට උත්තරය ඇවිල්ලා තියෙන්නේ මොකක් ද? අවිද්‍යාව ඇතුළේ ලෝකයාට සතරමහාධාතුව ඇතුළේ ලලිත්ලා ඉන්නවා, වදුරෝ ඉන්නවා, මල් තියෙනවා, අම්මලා ඉන්නවා, තාත්තලා ඉන්නවා, පයවි ධාතුවේ.

මූලපරියාය සූත්‍රයේ තියෙන්නේ. අශ්‍රුතවත් පෘතග්ජනයා සතරමහාධාතුව පිරිසිදු නො දන්නාකමට පයවිය පයවිය වශයෙන් දන්නවා. නමුත් පයවියේ මිනිසුන් ඉන්නවා කියලා හිතනවා. පයවියේ දෙවියන් ඉන්නවා කියලා හිතනවා. පයවියේ බ්‍රහ්මයින් ඉන්නවා කියලා හිතනවා. පයවියේ තමන් ඉන්නවා කියලා හිතනවා. පයවිය මඤ්ඤාණා කරනවා. ආපෝව ආපෝව හැටියට දන්නවා එයා. ආපෝවට ආපෝව කියලාත් කියනවා. තව පැත්තකින් ආපෝවේ තමන් ඉන්නවා කියලාත් දකිනවා. ආපෝවේ මනුෂ්‍යයින්

ඉන්නවා. දෙවියන් ඉන්නවා. භූතයින් ඉන්නවා කියලා දකිනවා. අපට වෙලා තියෙන්නේ ඕක යි.

ඔය විදියට ම යි ලලිත් හරි, වඳුරන් කෑ ගහනවා හරි, පිච්චමල් ගැන හරි මම දැන් හිත හිතා ඉන්නවා. ඉන්න කොට කය සවිඤ්ඤාණක වෙනවා. සවිඤ්ඤාණක ඇහැට මේ රූපය ගැටෙනවා. ගැටෙන කොට අනාත්ම රූප සංඥාවක් පහළ වෙනවා. සංඥාව අරභයා 'මම' කියලා හිතන කොට මේ හැඩය 'මම' කියන අත්දැකීම අරගෙන විඤ්ඤාණය උපදිනවා, අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. දැන් තමනුත් ඉන්නවා. දැන් මනෝමයෙන් තමන්ට තමන්ව සිහිකරන්නත් පුළුවන්. ලලිත්ව සිහිකරන්නත් පුළුවන්. සුමනතිස්ස ස්වාමීන් වහන්සේ සිහිකරන්නත් පුළුවන්. වඳුරන් කෑ ගහන එක සිහිකරන්නත් පුළුවන්. සමන්පිච්චමල් සුවඳ සිහිකරන්නත් පුළුවන්. ඒ කියන්නේ අපට සිහිකරන්න පුළුවන් සියල්ලම. හැබැයි සියල්ලම අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්. *අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා*. යම් තාක් ගස්-ගල්-ගෙවල්-දෙරවල්-ඉර-හඳ *සබ්බෙ සංඛාරා*. තමන් සතු සියල්ල ම. *සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චා, සබ්බෙ සංඛාරා දුක්ඛා*. මේ ඔක්කෝම තමන් ගාව තියෙන නිමිති ටිකට මේ කියන්නේ. *සබ්බෙ සංඛාරා* කියන ටික අයිති නෑ - අර පඤ්චමහාභූත නිසා එන අනාත්ම සංඥාව කියන තැනට අයිති නැහැ. අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්තේ. දැන් ඇහැ නිරුද්ධ වෙන කොට ම ලලිත් කියන අත්දැකීම අල්ලා උපදින මනෝ විඤ්ඤාණය, 'මම' කියන අත්දැකීම අල්ලලා උපදින මනෝ විඤ්ඤාණය, සුමනතිස්ස ස්වාමීන් වහන්සේ කියලා අල්ලලා උපදින මනෝ විඤ්ඤාණය - මේ ටික ඔක්කෝම *අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා* කියන එකේ *සබ්බෙ සංඛාරා* කියන ගොඩට අයිති යි.

ප්‍රශ්ණයක් :- ඉන් එහා නැත් ද?

පිළිතුර: නැහැ. ඒකයි, *සබ්බෙ ධම්මා* කියන ටික පෙන්නන්නේ අර ටිකත් එක්ක යි. ඒකයි ඒ ටික දුක හැටියට පෙන්නන්නේ නැත්තේ. *සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චා, සබ්බෙ සංඛාරා දුක්ඛා*. අර ටික දුක යි කියන්න බැහැ. ඒ ටිකෙන් තමයි මට මේ අවිද්‍යාව ගෙවාගන්න තියෙන්නේ. මග උපදින්නේ. මග උපදින එකත් දුකයි කියලා කිව්වොත් නම් මගින් එතෙර වෙන්නේ කොහොම ද?

ඒකට කියන්නේ අසංඛතං ඛන්ධනො ධ්වජන්වා කියලා. අසංඛතය ස්කන්ධ වශයෙන් ගන්න එපා කියනවා. නිවන ස්කන්ධ වශයෙන් පෙන්වුවොත් වැරදි යි. මේ සංඥා නිරෝධයකින් ඒ කියන්නේ ඔය ඇත්ත පෙන්වුවොත් තමයි මේ පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකයෙන් මිඳෙන්න තියෙන්නේ. පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකයෙන් මිඳෙන්න තියෙන යම් ඇත්තක් පෙන්වන තැනක් දුක යි කිව්වොත් ගොඩයන්න තැනක් නැහැ නේ. ඒ හින්දා මෙතැනට ‘දුක’ කියන්නේ නැ. සබ්බෙ ධම්මා කියලා කියන්නේ ඇහැ-රූප-වක්ඛු විඤ්ඤාණයත්, වක්ඛු සම්ප්ප්පයෙන් උපන්න ධම්මෝත්තී, ඒ ධම්මෝ නො දන්නා අවිද්‍යාවෙන් හටගන්න සංස්කාරයෝත්තී ඔක්කෝම එකතු කරලා සබ්බෙ ධම්මා කියලා කියනවා. සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චා, සබ්බෙ සංඛාරා දුක්ඛා කියන ටික අයිති මෙන්න මේ පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකයට යි.

එතකොට මේ පින්වතුන් විදර්ශණා කරනවා කියලා කටයුත්තේ ‘අම්මා’ කියලා සිහිවෙන කොට මේ නිමිත්ත ඇත්ත කරගන්න එපා. ඔය ඇත්තන් මනෝ සම්ප්ප්පය නිසා හටගෙන, මනෝ සම්ප්ප්පය නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා කියලා බලන්නෙත් ‘අම්මා’ කියන නිමිත්ත ඇත්තවෙලා යි. ඒකෙන් මිඳෙන්න නේ මේ දැන්. නමුත් මේ නිමිත්ත ඇත්ත වෙන්න දෙන්න එපා. ඒ කියන්නේ නිමිත්ත ඇතිවෙව්වී ගමන් ම ආපස්සට යන්න. ඇලෙන අරමුණේ ඇලෙන්නේ නැතුව, ගැටෙන අරමුණේ ගැටෙන්නේ නැතුව, මම ඇලෙන්නේ මොන වගේ දේකට ද, ගැටෙන්නේ මොනවාගේ දේකට ද කියලා විමසන්න.

බඩුවක් ගන්න කඩයකට ගියත් ගන්න ඉස්සෙල්ලා අපි ගන්න හදන භාණ්ඩ ගැන මේක ගන්න සුදුසු ද නැද්ද කියලා විමසනවා නේ ද? එතකොට ‘අම්මා’ කියලා සිහිවුණොත්, සිහිකරන එක නැතිකරන්න හැදුවත් මට ඒක ඇත්ත වෙලා. ඇති බවට ප්‍රතිචාර දක්වුවත් ඇත්ත වෙලා. ඒ හින්දා අරමුණ පිළිගන්න එපා. පිළි නො ගන්න තියෙන එක ම දේ මොකක් ද, ඒක ඇත්ත නො වෙන්න ඕන. ඇත්ත වුණොත්, මොන තරම් විරාගයට හිතුවත් අනුශය හිටිනවා. ඇත්ත නො වෙන්න නම් ඒ අරමුණ ඇතිවෙව්වී හැටි තමන් තමන්ට

පෙන්විය යුතුයි. ‘අම්මා කියලා හිතන්න පුළුවන් දැණුමක් මට ඇතිවුණේ කොහොම ද?’ මම අම්මා කියන එක පිළිගන්නේ නැහැ. අම්මා ගැන ඇත්ත වුණොත් තමයි මට දුක එන්නේ. අම්මා ගැන ඇත්ත වුණොත් තමයි මට සතුට එන්නේ. අම්මා ගැන ඇත්ත වුණොත් තමයි මට කැමැත්ත ඇතිවෙන්නේ. අම්මා ගැන ඇත්ත වුණොත් තමයි මට අකැමැත්ත ඇතිවෙන්නේ. ඒ කැමැත්ත-අකැමැත්ත, සතුට-අසතුට දෙක යට කරගෙන මෝහ සහගත උපේක්ෂාවක් මම පවත්වනවා මේ ස්පෘෂ්‍ය නිසා හටගෙන නැතිවෙනවා කියලා. එය ද ‘අම්මා’ කියන අරමුණ මට ඇත්ත යි. ගෙඩි පිටින් ම අරමුණ නැතිවෙනවා මිසක මට ‘අම්මා’ කියන අරමුණ බොරුවක් වුනේ නෑ. තාම අම්මා ඉන්නවා. අම්මාව මතක් වුනා. මතකයේ මම නො රැඳුන එක විතරයි මේ කරන්නේ. ඒක සාර්ථක නෑ.

මම කියන එක ගැඹුරු යි. නමුත් වෙන ක්‍රමයක් නෑ. හොඳට මතක තබා ගන්න මම කියන්නේ මේ ක්‍රමය වෙනස් කරන්න එපා. සම්මාදිට්ඨි ගොඩක් නැහැ.

මුළු ලෝකයට ම වෙලා තියෙන්නේ උපදින අරමුණ ඇත්ත වෙලා අරමුණට ප්‍රතිචාර යි දක්වන්නේ. හැම අරමුණක ම ආපස්සට යන්න. අම්මා කියලා සිහිවුණොත් විමසන්න, “අම්මා කියන දැනුම මට ඇතිවුණේ කොහොම ද?” මේ අම්මා කියලා මට සිහිකරන්න පුළුවන්කම ඇතිවෙව්වි හැටි බලනවා දැන් මම. එතකොට ආපස්සට ගිහිල්ලා මේ අරමුණේ මූලට යනවා. විදර්ශණාව කියන්නේ අරමුණේ මූලට ගිහිල්ලා, නිරුද්ධවෙව්වි රූපය වුණත් බැලිය යුතු ම යි. මොකද, අනුශය කියන එක අතීත-අනාගත-වතීම්මාණ-ආධ්‍යාත්මික-බාහිර-ඕදරික-සුබ්‍රම-හීන-ප්‍රණීත-දුර-ළග කියන ඕනෑම රූපයකට හිතන්න පුළුවන්.

‘අම්මා’ කියන එක ඇත්ත වෙන්න නො දී ආපස්සට ගිහිල්ලා බලනවා. ඒ රූපයත් හොඳට අර වගේ ම විමර්ශණය කරනවා. කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස්-නහර පඨවි කොටස් බාහිර පඨවි ධාතුවට සම කළා. ආපෝ කොටස් ටික බාහිර ආපෝවට සම කළා. තේජෝ කොටස් ටික බාහිර තේජෝවට සම කළා. වායෝ කොටස්

ටික බාහිර වායෝවට සම කළා. අනිවායරියෙන් ම මෙහෙම පෙන්විය යුතු ම යි. තමන්ට කොච්චර තේරුණත්, මෙහෙම පෙන්විය යුතු ම යි. එතකොට දන්න දැනුම වෙන ම එකක්. මෙහෙම පෙන්නන කොට හිතට ඇතුළට කරන්න කරන්න වදින එක වෙන ම එකක්.

පෙන්නලා ඔය බඳු වූ අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන රාශිවෙච්චි සතරමහාධාතු රූප මිටිය ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොට, සත්ත්ව-පුද්ගල නො වන සතර මහාධාතු රූපය නිසා හැඩ සටහණක් පෙනුනා මට. ඒ හැඩය අරහයා අම්මා කියලා මම හිතන කොට ඇහැ අහකට යන කොට, රූපය අහකට යන කොට, මේ හැඩය අම්මා කියන හැඟීම අරගෙන මේ විඤ්ඤාණය උපන්නා. මෙහෙම නේ ද මට මේ අම්මා කියන දැනුමක් ආවේ. දැන් හොඳට දන්නවා, ඇහැට ඔබ්බෙන් ආපු රූපය අනාත්ම යි. එබඳු රූපයේ අම්මා කියන දැනුමක් මට ආවේ මගේ අවිද්‍යා-කම්-තණ්හා ටික හේතුවෙලා යි. දැන් මං ගාව සිහිකරන්න පුළුවන් නිමිත්ත ආත්ම යි. නමුත් මම සතරමහාධාතු රූපයේ මුල් කාරණාව කරගෙන ආපු සංඥාවට අම්මා කියලා හිතන කොට අම්මා කියලා හිතපු විස්තරය අල්ලාගෙන මේ හැඩය අරගෙන මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් උපදිනවා කියන එක නො දැක්කොත් මම හිතන එකයි, ඇස් ඉදිරිපිටට පෙනුණු සතරමහාධාතුවේ සංඥාවයි දෙකම එකයි කියලා යි මට හිතෙන්නේ. එත කොට මම හිතන හිතන දේ අයිති සතරමහාධාතුවට වෙනවා ඉබේම.

නමුත් දැන් මේක තේරුණහම මෙයාට තේරෙනවා මම සිහිකරන්නේ ආත්ම සංඥාවක්. මේක මම අවිද්‍යාවෙන් හදගෙන හැසිරෙච්චි දෙයක්.

ප්‍රශ්නයක්: අන්න එතැනයි වෙනස තියෙන්නේ?

පිළිතුර: එතැනයි වෙනස, මේ සංඥ දෙකක්. රූප සංඥාවට කියනවා අනාත්ම සංඥාව කියලා. මේ හැඩයම අම්මා කියලා දන්න කමට කියනවා ප්‍රථම සංඥාව කියලා. ඕකම යි මධුපිණ්ඩික සූත්‍රයේ පෙන්නන්නේ වක්ඛුඤ්ඤා පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති වක්ඛු

විඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සංඝති ඵස්සො. ඵස්ස පච්චයා වෙදනා, යං වෙදෙති තං සඤ්ජානාති - ඔන්න අනාත්ම සංඥාව. යං සඤ්ජානාති තං විතක්කෙති - මේ සංඥාව අරභයා ලලිත් කියලා මම හිතුවොත් යං විතක්කෙති තං පපඤ්චෙති - හිතන දේ මට ප්‍රපංච වෙනවා.

දූන් ඔන්න මට ප්‍රපංචය. දූන් ලලිත් ගැන දැනුමක් මට තියෙන්නේ. ආපු සංඥාව අනාත්ම යි. නමුත් දූන් මට තියෙන්නේ ප්‍රපංච සංඥාවක්. දූන් සිහි කළ හැකියි මට මේ හැඩය, මොකක් ද ලලිත්ගේ. තතොනිදනං පුරිසො පපඤ්ච සඤ්ඤ සඬ්ඛා සමුදවරන්ති අතීත අනාගත පච්චුප්පන්නෙසු චක්ඛු විඤ්ඤෙයොසු රූපෙසු. එද ඉඳත් අතීත-අනාගත-චර්මාණ කියන තුන් කාලයෙන් ම ඇහෙන් බලා දතයුතු මේ රූපය කෙරෙහි ප්‍රපංච සංඥාවෙන් මාව යට කරනවා. ඇයි? මේ ඇත්ත නො දකින කොට මම ලලිත් කියලා හිතපුහම දූන් මට මේ ප්‍රපංච සංඥාවක් ඇතිවුණා නේ. දූන් මම කතා කරන්නෙත්, මේ සංඥ දෙක ගැන දන්නේ නෑ. මේ අනාත්ම රූප සංඥාව තිබුණු තැන ම තමයි මේ හිතන එක ඒකට අයිතියි, රූපයට අයිතියි කියලායි හිතන්නේ. කතා කරන්නේ අතීතයෙන්, 'මම ලලිත් දූක්කා නේ.' ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොට, 'ආ මේ ලලිත් මහත්තයාත් ඉන්නේ' කියලා මේ ප්‍රපංච සංඥාව සිහිකර ගන්නවා. 'මම ලලිත් මහත්තයාලාගේ ගෙදර යනවා, ලලිත් මහත්තයා හම්බවෙන්න'.

මේ හැඩය බලාගෙන තුන් කාලයෙන් ම මාව යට කරනවා, අනාත්ම සංඥාව පෙන්නන්නේ නැහැ. මට අනාත්මය පෙන්නන්නේ නැහැ. ඒකයි, අනාත්මය අවබෝධ වෙච්චි කෙනා මේ ජීවිතයේ ම නිවන් දකිනවා. ලෝකයාට කවදවත් අනාත්මය අවබෝධ වෙන්නේ නැහැ. මේ අනාත්ම සංඥාව ලෝකයාට කවදවත් ම අනුවෙන්නේ නැහැ. ඇයි, අනාත්ම සංඥාව අරභයා හැම වෙලාවේම අපි දැනගන්නෙ මොනවා හරි හිතලා නේ. හිතලා දැනගන්නවා කියන්නේ ම, දැනගන්නේ ප්‍රපංච සංඥාව යි. එතකොට ම අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. ආයෙත් අනාත්ම සංඥාව හම්බවෙන කොට ම සිහිකරගන්නේත් ප්‍රපංච සංඥාව නම් හැම වෙලාවේ ම අපි ජීවත් වෙලා තියෙන්නේ ප්‍රපංච සංඥාවක් ඇතුළේ යි. මේ ප්‍රපංච සංඥාවෙන් නිර්මාණය වෙන පැවැත්මටයි ලෝකය කියලා

කියන්නේ. ඔහොම බල බලා ඉන්න කොට තමන්ට ප්‍රකටයි තමන් කෙරෙහි හදගත්ත ලෝකය. මේ පංචඋපාද්‍යාස්කන්ධ ලෝකය සතරමහාධාතුව ඇසුරු කරගෙන පවතින මට්ටමට කියනවා කාමාවචරයි කියලා. කබලිංකාරාහාරයෙන් හැදුණු, ඕදිරික රූපය ඇසුරුකරගෙන පවතින, ලලිත් කියලා මට හිතන්න පුළුවන්කම, පට්ඨි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතරමහාධාතූ රූපයට අයිතියි කියලා හිතෙන තාක් මේකේ දෝෂයක් මට පෙනෙන්නේ නෑ. මේක නැතිවෙන්නේ නෑ. ඒතාක් මට කාම ලෝකයේ නැදැයිත් ඉන්නවා. සතරමහාධාතුවේ නැදැයිත් ඉන්නවා. ඔය මට්ටමට කියනවා මම කාමාවචරයි කියලා. මට උපදින, උපදින නිමිත්තට සතරමහාධාතුවේ ඉඩක් මම නො දුන්නොත්, 'ඉඩක් නො දෙනවා' කියන්නේ මේ නිමිත්ත ඇතිවුනේ කොහොම ද කියලා ආපස්සට ගිහිල්ලා සතරමහාධාතුව පෙන්නලා, අනාත්ම සංඥාව පෙන්නලා, අනාත්ම සංඥාවට තමන් හිතාපු වරද නිසයි මේක ඇතිවුණේ. එතකොට කෙලින් ම අනාත්ම සංඥාව නිසා මෙබඳු සංඥාවක් ඇතිවුනා නෙවෙයි. අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා.

එතකොට මෙන්න මේ විදියට පෙන්නන කොට පෙන්නන කොට තමන් සිහිකරන, සිහිකරන කෙනාට සතරමහාධාතුවේ ඉඩක් නො දුන්නොත් මේ සිත සතරමහාධාතුවෙන් මිඳෙනවා. සිත සතරමහාධාතුවෙන් මිඳෙනවා. මේ කයෙන් මේ සිත මිඳෙනවා. මේ කය ඇසුරුකරගෙන ම පහළවෙන සිත, මේ කය තමන් වෙලත් නෑ. මේ කිසිම රූපයක, සතරමහාධාතුවේ තමන්ට නැදැයිත් නැහැ. ඒ කියන්නේ තමන්ට මැරුණහම දුක එන්න, ජීවත්වීම නිසා සතුටුවෙන්න, දරුමල්ලන්, ගෙවල් දෙරවල්, රන් රිදී, මුතු මැණික් නෑ සතරමහාධාතුවේ.

ඒ වෙන කොට හැබැයි, ඒවායින් ආපු සැපය වගේ සිය දහස් ගුණයකින් යුක්ත සැපයක් එයාට මනසෙන් අධිගත වෙලා. මේ මට්ටමට එන කොට, මේ ලෝකයේ ඔක්කෝම සැප නේ හොයාගෙන යන්නේ. මේ මට්ටම අතහැරියා කියලා එයාට පාඩුවක් වෙලා නෑ. රත්තරන් එකතු කළේ, රිදී එකතු කළේ, මැණික් එකතු කළේ, සැප සතුටු වෙන්න යි. දරුමල්ලන් හැදුවේ සැප සතුටු

වෙන්න යි. නමුත් මේ තුළ තියෙන සැප සතුට දෙකේ ආදීනව බොහෝ යි.

මේ විදියට විදර්ශනා කරණ කෙනා ආදීනවයෙන් තොර, නමුත් මේ ලබුපු සතුටටත් වඩා සිය දහස් ගුණයකින් යුක්ත සතුටක් ඒ වෙත කොට උපදවාගෙන යි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මහණෙනි, නහන සුනු - ඔය සබන් වගේ දෙයක් ඉස්සර හදන කුමයට - දිය ඉස ඉස කෙනෙක් හදන කොට ඒකෙන් ඒ නහන සුනු ටික දියෙන් නො තෙමුණු තැනක් නැහැ. ගලාගෙන වැගිරිලා යන්නෙන් නෑ. නමුත් නො තෙමුණු තැනකුත් නැහැ. ඒ වගේ මේ ප්‍රීතියෙන්, සැපයෙන් මේ කයේ නො තෙමුණු තැනක් නැහැ මහණෙනි. ඕක තේරෙන්නේ නැතිනම් උපමාවක් ගන්නකෝ : රොට් හදන කොට පිටි ටිකට දිය ඉස ඉසා හදන කොට හොඳට දියවෙලා වැක්කෙරෙන්නෙන් නැහැ. ගුලි කරගන්න පුළුවන් මට්මට හදන කොට ඔය පිටි ටික දියෙන් නො තෙමුණු තැනකුත් නැහැ. නමුත් දියවෙලා වැක්කෙරෙන්නෙන් නැහැ. ඒ වාගේ ප්‍රීතියෙන්, සැපයෙන් මේ කයේ නො තෙමුණු තැනක් නෑ කියනවා. වෙන උපායක් නැහැ.

සම්මා දිට්ඨි රාශියක් නැහැ. ඇත්ත දූතගත්තමම ඒ දූතගත්ත දෙය - වූ දේ වූ විදියට මෙනෙහි කරන එක, අපි සත්‍යාවබෝධයක් නේ කරන්න යන්නේ දැන්. ඇත්ත දකිනකමට යි දුක නැතිවෙන්නේ. අම්මා කියලා දුක් විදින්න පුළුවන් මට අම්මා කියන අරමුණ ඇතිවුනේ කොහොම ද කියන එක නො දන්න තාක් මට දුක් වින්ද හැකි යි. දරුවා ගැන මට දුක් වින්ද හැකි දරුවා කියන අරමුණ ඇතිවෙච්චි හැටියේ යම්තාක් නො දන්නේ ද, ඒතාක් මට දුක් වින්ද හැකි යි. මෝඩකම යම්තාක් ද, දුක ඒ තාක් ඇති. දුක නැතිවෙනවා අවිද්‍යාව නැති වුණොත්. 'පඨවි ධාතුව නැති වුණෝ' කියලා අඬනවා ද ඔබ තුමා? ආපෝ ධාතුව වෙනස් වුණොත් අඬනවා ද? ගහක් කඩාගෙන වැටුනොත්, කළුගලක් කුඩු වුණොත් අඬනවා ද?

ඒ වගේ 'රහත්වුණා' කියලා කෙනෙකුට කියන්න තියෙන එක ම දේ තමයි, මහා ගල් පව්තයක් සුළඟින් සෙලවෙන්නේ නෑ වගේ ඇස් ඉදිරිපිටට එන මේ රූපයෙන් එතුමන්ව හොලවන්නවත් බැහැ. මේ රූපය අරහයා, ඇස් ඉදිරිපිටට එන මේ රූපය අරහයා ඇත්ත නො

දකින තාක් එයා මේ රූපයෙන් සෙලවෙනවා. එතුමන් දන්නවා නම්, මම මේ පෙනෙන රූපයට මොන විදියට හරි යමක් සිතුවොත් සංස්කාරයේ හය දකින්නෙන් එතකොට යි එතුමන්. මේ සිතන දේ මේ හැඩයට එකතු කරලා විඤ්ඤාණයෙන් අරගෙන ලෝකයක් හදනවා නේ ද මට කියලා දන්න කොට, මේ සපීයෙක්, පොළඟෙක්, නයෙක් කියලා දැක්කොත් ඔය ඇත්තන් ඇඟිල්ල හෝ දික් කරනවා ද? නෑ. එතුමන් දකින්නේ මේ ඇහැ, රූපය ඒ වාගෙයි කියලා යි. සපීයෙක් වගෙයි කියලා යි. මේකට අත දික් කළොත් අනන්ත, අපරිමාණ සංසාරයට යන්න, ජරා මරණ දුකට යන්න කරුණු හැදෙනවා. ඒ තරම් මුළු තුන් භූමියම, මේ සපඪී ආයතන හය දකින්න හම නැති එළඳෙනෙක් වගෙයි කියලා.

ඒ හින්දා, ඒ ඇත්තන් යෝනිසෝ මනසිකාරය කරනවා. අර කිංසුකෝපම සූත්‍රයේ මතක ද මම පෙන්නවා 'වූ පරිදි නගර හිමියාට පවරලා දෙනවා' කියලා. ඒ හින්දා, වූ පරිදි වචනය පවරලා දෙනවා කිව්වේ, නිවනට මගක් නේ. දැන් මේ ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු රූපයේ අනාත්ම ස්වභාවය, අනාත්ම සංඥාව මේ අරභයා මම ලලිත් කියලා හිතුවොත්, මේ හැඩය ලලිත් කියන අත්දැකීම විඤ්ඤාණයට පවරාගන්නවා නේ ද කියලා වෙන දේ වූ විදියට නගර හිමියාට අල්ලා දෙන්න. ඒක තමයි විදර්ශණාව. එතකොට මොකද වෙන්නේ? ආ මගින් ම ආපසු යනවා. ස්පඪීය නිරුද්ධ වෙන කොට මේ ආත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. මෙහි කෙනෙක් ඉන්නවා කියලා ලෝකයක් හදාගන්නෙ නෑ. ඒ කියන්නේ පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකය හදන්නේ නෑ. ඒ කියන්නේ ලලිත් කියන කෙනෙක් ඇත්ත කරගෙන ඒ තුළ ආශ්‍රව හැදෙන්නේ නැහැ. නමුත් මේ ටික නො පෙන්නුවොත්, නො පෙනෙන තාක්, මේ හදන කෙනා, මේ හදන ලෝකය ඇත්ත වෙනවා.

ඔන්න ඔය විදියටයි අපි හැම කෙනෙක් ම සසරට අනුවෙලා තියෙන්නේ.

මේ ඇත්ත නො දැන විදර්ශනාව කියලා එකක් නැහැ. ඔකට තමයි සම්මා දිට්ඨිය කියන්නේ. නිවැරදි දැක්ම කියන්නේ, වූ දේ වූ පරිදි දකිනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දර්ශණයක්වත් නෙවෙයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයේ පහළවුණත් නැතත්, හැමදම ලෝකයා අහුවුනේ මෙන්න මේ වගේ අවිද්‍යාවකට යි. මේ අවිද්‍යාවේ මුල් කෙළවරක් නැහැ. ඇයි මේ චක්‍රයක් නේ. මේ ඇහෙන්න පෙන්නන දේ නො දන්නාකම නිසා හිතනවා. කය සවිඤ්ඤාණක වෙනවා. ආයෙත් ඒකට, සවිඤ්ඤාණක ආයතනවලට අරමුණු ගැටිලා උපදිනවා. උපදින කොට ආපහු නො දන්නාකම නිසා හිතනවා. එතකොට මේ ස්කන්ධ ටික උපදින චක්‍රය යි. ඔය අතරේ ම අවිද්‍යා සංඛාරයෙන් හටගත්තහම, අපි කියමුකෝ ලලිත් කියලා හිතපුකම නිසා ඇතිවෙන දූනුම තියෙනවා නේ. ඕක දෙකට බෙදෙනවා. ලලිත් ගැන හිතලා ජරා-මරණ-සෝක-පරිදෙව-දුක්-දෙමිනස්, ඒ කියන්නේ තණ්හා-උපාදන-භව කියන ටික, එහෙමත් එනවා. ඒ නිමිත්ත ම විඤ්ඤාණ-නාම-රූප වෙලා ආයෙත් මේ වගේ ආයතන ටිකත් හදනවා. එකම සංඛාර නිමිත්ත දෙපැත්තට බෙදනවා. අවිද්‍යා-සංඛාර, තණ්හා-උපාදන වෙලා ජරා-මරණ දුක, ඒ කියන්නේ ලලිත් කියන එක ඇත්ත වෙලා මනෝමයෙන් මම එයා ලෙඩවෙච්ච, මහළු වෙච්ච දුකත් විදිනවා. ඒ ලලිත් ගැන හිතනකමට ම කය සවිඤ්ඤාණක වෙලා ආපහු ස්කන්ධ ටිකත් හැදෙනවා.

ඒ කියන්නේ පටිච්චසමුප්පාදය දෙකට බෙදෙනවා අවිද්‍යා-සංඛාරය කියන තැනින්. අවිද්‍යා-සංඛාරය කියන තැනින් විඤ්ඤාණ-නාමරූප කියලා මේ පැත්තට ස්කන්ධ ටිකත් හදනවා. මේ පැත්තෙන් තණ්හා-උපාදන-භව-ජාති-ජරා-මරණ කියන ටිකත් හදනවා. ඒ කියන්නේ අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්, අවිද්‍යාව කියන්නේ පංචමහාභූත ටික නිසා අනාත්ම සංඥාවක් පහළවෙන්නේ. ඒක දන්නෙත් නෑ. මේ විදියට නො දන්නා කොට මේ අරමුණ ලලිත් කියලා හිතුවහම මේ හැඩය අරගෙන මේ හිත උපදිනවා නේ ද කියන එක දන්නේ නැහැ.

ඔන්න අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා. නො දන්නාකම නිසා ලලිත් ගැන හිතනවා කියන එක, ලලිත් මහත්මයා මෙහෙම යි, මේ විදියේ කෙනෙක් කියලා හිතනවා කියන එක තමයි අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා. ඔය හිතනකම නිසා ලලිත් කියන කෙනෙක් ගැන දූනුම ඇතිකරගෙන නාම ධර්මවලට මේ කය සවිඤ්ඤාණක වෙනවා කියන එකත් වෙනවා. ඔය හිතන එක ඇතුළේ අනේ ඒ මහත්මයා

ලෙඩවෙලා නේ දැන්. අනේ ඒ මහත්මයා මට මෙහෙම බැන්නා නේ කියලා 'ඒ මහත්මයා' කියන එක ඇත්ත වෙලා තණ්හා උපාදන කියන ගති ටිකත් ඇති වෙනවා.

ප්‍රශ්නයක් :- එකම ගඟ දෙකට බෙදුනා වගේ.

පිළිතුර: සංඛාරය කියන තැනින් බෙදෙනවා. ඒකයි පටිච්චසමුප්පාදයේ විසි ආකාරයට පෙන්නන්නේ. මතකද? අවිද්‍යා-සංඛාර-තණ්හා-උපාදන-භව කියන ධර්මයා පහ නිසා විඤ්ඤාණ-නාමරූප-සළායතන-එස්ස-වෙදනා. ආපහු ඒකට අවිද්‍යා-සංඛාර-තණ්හා-උපාදන-භව නිසා වර්තමානයේ පෙන්නන්නේ එක ම දේ යි. ඒ කියන්නේ විඤ්ඤාණ-නාමරූප කියන තැනට ගත්තහමත් අවිද්‍යා-සංඛාරයයි බලපාලා තියෙන්නේ. තණ්හා-උපාදන-භව කියලා ජාති-ජරා-මරණ කියන එකටත් අවිද්‍යා-සංඛාර ම යි බලපාලා තියෙන්නේ.

ඒක අවශ්‍ය නැහැ, ඔය ඇත්තන් මම මේ කියාපු ටික කරන්න පුළුවන් නම්. කියාපු ටික කියලා කියන්නේ එක දෙය යි. සිහිවෙන, සිහිවෙන අරමුණක් ඇත්ත වෙන්නේ නැතුව, මනෝ සම්පස්සයෙන් හටගන්නා කිව්වත් ඔය ඇත්තන්ට ඒක ඇත්ත වෙලා. මේ අම්මා කියන එකට තණ්හාව යෙදෙන්න පුළුවන්. ඒ හින්දා නේ ඔය ඇත්තන් අනිත්‍යය බලන්නේ. ඒ ඇත්ත වෙලා.

ඔය ඇත්තන් දුකෙන් මිදෙන්න හදන්නේ දුක කියාපු එක ඇත්ත වෙලා නේ. අම්මා මැරුණහම දුක එනවා කියන එක ඇත්තක්. ඒ නිසා, අම්මා කියලා සිහිවුනා, දරුවා කියලා සිහිවුනා, රත්තරන් කියලා සිහිවුනා කියන්නේ, මේ මොන දේකට සිහිවුණත්, ඒ නිමිත්ත ඇත්ත වෙලා ප්‍රතිචාර දැක්වුවොත් ශාස්වත දෘෂ්ටිය. ඒ නිමිත්ත නැති බවට බැලුවොත් උච්ඡේද දෘෂ්ටිය. ඔය නිමිත්තේ මොන විදියට හැසුරුණත් අත්ත දෙකේ. ඔය ඇත්තන් ඇති බවට හැසිරෙන, ශාස්වත වශයෙන් හැසිරෙන්නෙත් නෑ. නැති බවට ඕකට බලන්න උච්ඡේදයට කටයුතු කරන්නෙත් නෑ. ස්පර්ශය නැතිවෙන්න නැතිවුණා කිව්වොත් උච්ඡේදයට කටයුතු කළා වෙනවා. ඔය ඇත්තන් කරන්නේ ඒ අන්තයක හැසිරි, හැසිරි ඉන්නේ නැතුව, ආපස්සට යනවා.

ඔකට තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ඔසතරණ සූත්‍රයේ, එක්තරා දෙවියෙක් ඇවිල්ලා අහනවා, කථාං නු ත්වං මාරිස ඔසමනරී'ති? නිදසානන් වහන්ස, ඔබ වහන්සේ කොහොම ද ඔසය තරණය කළේ? අප්පතිට්ඨං බ්වාහං ආවුසො අනායුහං ඔසමනරින්ති - මම පිහිටා ද නො සිටිමින්, වැයම් ද නො කරමින් ඔසය තරණය කළා. අම්මා කියන අදහස ඔය ඇත්තන්ට ආවොත්, ඒකේ පිහිටා හිටියොත්, ඇළෙනවා. යම් කළෙක පිහිටා හිටියොත් කිඳු බහිනවා. වැයම් කළොත්, ඉල්පෙනවා. ඒ කියන්නේ වතුරකට බැස්සොත්, ගැඹුරු වතුරකට, වැයම් නො කළොත්, අත බැඳගෙන හිටියොත් කිඳු බහිනවා, යටට යනවා. අත් ගහ ගහ වැයම් කර කර හිටියොත් ඉල්පෙනවා. වැයම් කළත්, වැයම් නො කළත්, දෙන්නම ගිලිලා මැරෙණවා හැබැයි, ඔසය ඇතුළේ නම්. ඒ කියන්නේ වැයම් නො කර ඉන්න කෙනා ගිලිලා මැරෙනවා. අරයා වැයම් කර කර, වැයම් කර කර හිටියත් කොච්චර වෙලා හිටිය හැකි ද? ඒත් ගිලිලා මැරෙණවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මම වැයම් ද නො කරමින්, පිහිටා ද නො සිටිමින්, ඔසය තරණය කළා. වැයම් කරණ එකෙක් දෝෂය දැක්කා. පිහිටා සිටින එකෙක් දෝෂය දැක්කා.

ඒ හින්ද ඔය ඇත්තන් වැයම් නො කර හිටියෙන් නෑ. පිහිටා හිටින්න වැයම් කරන්නෙන් නැතුව පිහිණුවොත් මොක ද වෙන්නේ? ඔසය තුළ වැයම් කරමින් හිටියෙන් නෑ. වතුරේ මෙහෙම අත් ගහනා හිටියත් වැඩක් වෙනවා ද? නෑ. එතනම නේ ඉන්නේ, වතුරේ ම. වැයම් නො කර හිටියොත් ඒත් වැඩක් නෑ. ඔය දෙකටම අයිති නෑ පිහිනනවා නම්. කෙනෙක් කොහොම හරි දැනි පනි ගහනා පිහිනනවා නම්.

අම්මා කියන අරමුණක් ආවහම මේක කාම ඔසය. භව ඔසය, දිට්ඨි ඔසය, ඔක්කෝම ටික තියෙනවා අවිද්‍යාවත් එක්ක. ඔක ඇත්ත වුණොත්, මේ ඇත්තන් වැයම් නො කර හිටියා, එතකොට කිඳු බහිනවා. අම්මා කියන එක ඇත්ත වෙලා දුක එන්න පුළුවන්. කැමැත්ත එන්න පුළුවන්, ඔන්න ඇත්ත වෙලා.

වැයම් කළොත් ඉල්පෙනවා. 'මේ ස්පර්ශ නිසා හටගත්ත එකක්. ස්පර්ශ නැතිවෙන කොට නැතිවෙන බව දන්නවා'. ඉතින් ඔය ඇත්තන් වැයම් කරනවා. ඒත් ඔසය ඇතුළේ ම යි.

වැයම් කළත්, නො කළත් දෙන්නාම දුකට පත්වෙනවා. ඒ නිසා වැයම් ද නො කරමින්, පිහිටා ද නො සිටිමින් ඔසය තරණය කළා. 'අම්මා' කියලා සිහිවෙන කොට මේක ඇත්ත වෙලා වැයම් කළොත් නෑ. ඒ කියන්නේ මේක ඇත්ත වුණෙත් නැහැ. මෙකෙන් මිඳෙන්න උත්සාහවත් වුණෙත් නෑ.

පිහිණුවා කියන්නේ: මෙහෙම දැනුමක් මට ඇතිවුණේ කොහොම ද? ඔන්න ආපස්සට ගියා. ගිහිල්ලා කෙලින් ම යන්නේ ඇස් ඉදිරිපිටට. මේ රූපය ඉස්සෙල්ලාම හම්බවෙව්ව් තැන. එද හම්බවෙව්ව් රූපයේ තියෙන සැබෑම ස්වභාවය, පෙන්නුවා - සතරමහාධාතුව, අවකාශධාතුව අවුරාගෙන තියෙන පඤ්චමහාභූත, හොඳට අනාත්ම ස්වභාවය පෙන්නුවා එතැනම. මොන විදියකටවත් මට කෙනෙක් හම්බවුණේ නෑ ම යි. ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ අනාත්ම ම යි. අනාත්ම රූපයක හැඩයකුත් පෙනුනා. අනාත්ම යි සංඥාව. මේ සංඥාව අරහයා අම්මා කියලා හිතන කොට මේ හැඩය අම්මා කියන විදියටයි විඤ්ඤාණයෙන් දැනගත්තේ. මෙහෙමයි අම්මා කියන දැනුම ඇතිවුණේ කියන කොට ඔය ඇත්තන් වැඩ දෙකක් කරලා. මොකක් ද? මේ නිමිත්ත ඇතිවෙන්න හේතු වෙව්ව අවිද්‍යාවත් නසලා, විද්‍යාවත් උපදවාගෙන, මේක ඇතිකරගත්ත හැටිත් දැනගත්තා. එහෙම අවිද්‍යාව නසන්න මුලට යන කොට මේ නිමිත්ත ඇත්ත වෙලා තණ්හාවෙන් හැසිරෙන්න ඉඩක් දීලත් නෑ. දැන් මෙහෙම මේ නිමිත්ත ඇතිවෙව්ව් හේතුව හොයන්න බැරි වෙන කොට මේක ඇත්ත වෙලා, ඒ තුළ ම අපි හැසිරෙනවා නේ. නමුත් අම්මා කියන දැනුම ඇතිවුනේ කොහොමද කියලා අරමුණේ මුලට යන කොට මේක ඇතිවෙව්ව් මෝඩකමත් හිඳිනවා. එහෙම මෝඩකම හිඳින්න මුලට යද්දී, මේ නිමිත්ත ඇත්ත වෙලා අම්මා ගැන හැසිරෙන්න පුළුවන්කමත් නැතිවෙලා. අවිද්‍යා තණ්හා කියන කෙලෙස් දෙකම එක වරට හිඳිනවා, ඔය ඇත්තන් විදර්ශනා ඥානයෙන්.

සසර ආවේ ම අවිජ්ජා නිවරණානං තණ්හා සංයොජනානං, සන්ධාවනං සංසරනං මමඤ්චෙව තුම්භාකඤ්ච අවිද්‍යාවගේ වැස්මෙන් තණ්හාවගෙන් යුක්තවෙලයි අපි ඔක්කෝමලා ආවේ. එතකොට මේ තණ්හාවට ආහාර ටික තියෙන්නේ අවිද්‍යා වැස්ම තුළ යි. 'අම්මා' කියන තණ්හාවට ආහාර තියෙන්නේ අවිද්‍යාව කියන වැස්ම තුළ යි. මේ වැස්ම දුරුවෙන්නේ නැහැ කවදවත්, මෙන්න මේ වූ දේ වූ විදියට පෙන්නන්නේ නැත්නම්. සම්මා දිට්ඨිය නැති තාක් මේ අවිද්‍යාව දුරුවෙන්නේ නැහැ. අවිද්‍යාව දුරු නො වුණොත් තණ්හාව හිඳෙනවා කියන එකක් වෙන්නේ නැහැ. අරමුණ ඇතිවෙන හේතුව පෙන්නන්නේ නැතුව තණ්හාව නැතිකරනවා කියන එක විහිළුවක්. තණ්හාව යට කළ හැකියි, රබර් බෝලයක් වතුර යටට ඔබාගෙන ඉන්නවා වගේ.

ඔය ටික තමයි මට කියන්න තියෙන්නේ. වෙන ක්‍රමයක් නෑ. ඔය කියාපු ටික නැවත නැවත, නැවත නැවත, හරි අහලා හරියට කරන්න. ඔය ක්‍රමය, දවස් තුනකුත් ඕනේ නැහැ. ඔය ඇත්තන් දක්‍ෂ නම් - හැබැයි හැම අරමුණක් ගානේ ම කරන්න වෙනවා. එක ම එක රැයක් දවලක් විතරක් ඇති, දිට්ඨි සම්පන්න වෙන්න. එක ම එක රැයක් දවලක් විතරයි, උපදින උපදින හැම අරමුණක ම, හැබැයි දක්‍ෂ වෙන්න ඕන.

ඒක අවිඤ්ඤාණක වස්තු වෙන්න පුළුවන්. සමහර විට ගම් පිටින්, නගර පිටින් පෙනෙනවා වෙන්න පුළුවන් හිතට. ඔය ඇත්තන්ට කියන්න කො, රත්නපුරය කියලා සිහි කරන්න පුළුවන්. සිහි කරන කොට ඒකත් ඔය ඇත්තන් දන්නවා. මොකක් ද? පඨවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ සතරමහාධාතුව අවකාශ ධාතුව අවුරාගෙන තියෙන රූපයක් නිසා රූප සංඥාවක් පහළවෙන කොට සංඥාව අරභයා මේ රත්නපුරේ නගරය, නැත්නම් රත්නපුරේ කියලා හිතන කොට මේ හැඩය ම රත්නපුරේ කියන අත්දැකීමෙන් තමන්ට අල්ලලා දීලා අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා. දැන් තමන්ට සිහි කරන්න පුළුවන් රත්නපුරයක් තියෙයි. එතකොට අර අනාත්ම සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා.

ඔය විදිය ම යි. නමුත් තමන් හොඳට දන්නවා මේ තමන්ට රත්නපුරේ කියලා සිහි කරන්න පුළුවන් දැනුම ඇතිවුනේ කොහොම ද, කියලා ඒකේ ආපහු යනවා මුලට. ඒකෙ ද එයාට හම්බ වෙන්නේ නෑ කඩසාප්පු, මිනිස්සු, ගෙවල් දෙරවල්. එයා දකින්නේ, හම්බවෙන්නේ ම මොකක් ද? පට්ටි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතරමහාධාතුව අවකාශ ධාතුවේ රාශිවෙලා තියෙන ආකාරයට රූප සංඥාවක් ආවා. සංඥාවක් හම්බවෙනවා. *චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛු විඤ්ඤාණං තිණ්ණං සඛ්ඝති එස්සො එස්ස පච්චයා වෙදනා යං වෙදෙති නං සඤ්ජානාති* කියාපු ටික මයි මම මේ කියන්නේ. සංඥාවක් ආවහම සංඥාව අරභයා මම රත්නපුරේ කියලා හිතන කොට මොකක් ද වෙන්නේ? *යං සඤ්ජානාති නං විතක්කෙති යං විතක්කෙති නං පපඤ්චෙති.* එතකොට රත්නපුරේ කියලා හිතන කොට හිතනවත් එක්ක ම දැනගන්නවා. හැබැයි දැනගන්නේ, මේ හැඩේම රත්නපුරේ කියන කමෙන් තමයි විඤ්ඤාණය දැනගන්නේ. දැනගන්නකොට ම අනාත්ම රූප සංඥාව නිරුද්ධත් වෙලා. දැන් මට ඔන්න රත්නපුරේ ගැන සිහි කරන්න පුළුවන්.

ඒ වාගේ ලෝකයක් ම, ඒ කියන්නේ පුද්ගලයින් විතරක් නෙවෙයි, දැන් ඔය ඇත්තන්ට මෙතැන ඉඳන් ආපු පාලේ අඩියක් අඩියක් ගානේ හිතන්න පුළුවන් කියන්න. බලන්න හිත මොන තරම් වේගවත් ද? ඒ ඒ ගානේ නිමිති අරගන්නවා. අවිද්‍යාව කියන එක අපේ ජීවිතයේ පැවැත්ම යි. නමුත් ඔය ඔක්කෝම අතහැරෙනවා. ඒ කියන්නේ සියල්ල මනෝ යි කියන්නේ නැහැ. ප්‍රපංච සංඥාව මනෝ යි. දැන් ඇහැ-රූප-චක්ඛු විඤ්ඤාණ පංචමහාභූත මේ ටික මනෝයි කියන්න එපා. ඒ කියන්නේ මේ ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු, කබලිංකාරාභාරයෙන් යුක්ත, මේ පංචමහාභූත ටිකේ ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා හදගත්ත ලලිත් ඔන්න මනෝම යි. හැබැයි මනෝමය යි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්, කම් ප්‍රත්‍යයෙන්, තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන්. ඒකයි පංචඋපාදනස්කන්ධය පෙන්නන්නේ මොකක් ද? අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්, කම් ප්‍රත්‍යයෙන්, තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන්. මේ ලලිත් කියන එක. ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්. කබලිංකාරාභාරය ඇසුරු කර ගෙන තියෙන්නේ. මෙයා නිරුද්ධ වෙන්නේ නැත්තේ මම හිතන දේ

සතරමහාධාතුවට අයිතියි කියන මෝඩකම නිසා යි. හැබැයි හොඳට තේරුම්ගන්න පුළුවන්, මේ රූප සංඥාව තුළ තියෙන්නේ ආහාර ප්‍රත්‍යය විතරයි. දැන් ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු පංචමහාභූත ටික නිසා, ස්පර්ශ ආහාරය නිසා මේ රූප සංඥාවක් පහළවෙනවා. ආහාර ප්‍රත්‍යය විතරයි. නමුත් මට සිහිකරන්න පුළුවන් ලිඟින් කියන ප්‍රපංච සංඥාව, අවිජ්ජා-කම්-තණ්හා-ආහාර කියන ටිකෙන් ම තියෙන්නේ.

ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ අහන්නේ, මහණෙනි, ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් දේ ආහාර නිරුරෝධයෙන් නිරුද්ධවෙනවා කියලා දකී ද? ප්‍රත්‍ය නිසා හටගත්ත දේ ප්‍රත්‍ය නිරුරෝධයෙන් නිරුද්ධ වෙනවා කියලා දකී ද කියලා අහන්නේ. ඒ කියන්නේ දැන් මෙහෙම ලිඟින් කියලා හිතලා දැනගෙන මම සිහිකරන කොට ම, මම දන්නවා ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්තු රූප සංඥාව දැන් නිරුද්ධ යි කියන එක, මේ තියෙන්නේ ප්‍රපංච සංඥාවයි කියන එක. ඇහෙන්න දැකපු වෙලාවේ තිබුණු රූප සංඥාවට ගැටගහන්නේ නෑ මම ලිඟින් කියන එක. මම දන්නවා මෙයා හැදුනේ කොහොම ද කියන එක.

ඔන්න ඕක යි තියෙන්නේ. ඕක හොඳට තේරුනහම කියනවා, සෝතාපත්ති අංග දෙකක් තියෙනවා කියලා. කල්‍යාණ මිත්‍ර ඇසුර හා සද්ධම් ශ්‍රවණය. ඊට පස්සේ යොනිසෝ මනසිකාරය හා ධර්මානුධර්මප්‍රතිපත්තිය කියලා කියන්නේ වෙන මොකවත් හිතන එක නෙවෙයි. මේ අහගත්ත දේ ඒ විදියට ම මනසිකාරය කරනවා. කරමින් සීලයක පිහිටලා සමාධිය වඩනවා. සමාධි වඩ වඩා මේ විදියට ම හිතනවා. පරතෝඝෝෂයෙන් ඇරන්න වෙන ඥාන දර්ශනයක් ලබනවා කියලා ක්‍රමයක් නැහැ. වෙන්නේ ඒ නිසයි. දැන් මේ ක්‍රමය අහගත්තේ නැතිනම් මේ වෙලා තියෙන්නේ මොකක් ද කියන එක අපි දන්නේ නැහැ. ඔය භේදය භොයාගන්නේ නැතුව කවදාවත් මේ පින්වතුන්ට යන්න බැහැ. මනෝමයෙන් යනවා කියලාවත්, මේක ඇතුළෙන් රිංගලා කොහෙන්වත් යන්න බැහැ. ඒක යි මේ ඕසය ඇතුළේ පිහිටා හිටියත්, වැයම් කළත්, ඕසය ඇතුළේ දුක ම යි. ඒ හින්දා ඕසය තරණය කරනවා කියන කොට එයා ඕසය තුළ ඇත්ත වෙන්නේ නැහැ. එළියට යනවා.

ඔය ඇත්තන්ට අම්මා-තාත්තා-දුව-පුතා-අයියා-අක්කා-රන්-රිදී-මුතු-මැණික් ඔන දෙයක් සිහිවෙයි. සිහිවෙන හැම එකක ම මුලට යන්න. ඔන්න ඔය අවිද්‍යාව හසුවුණාට පස්සේ තමයි ඔය ඇත්තන්ට ආශ්‍රව ගැන නුවණ එන්නේ. මෙව්වර දූනගත්තහමත්, තාමත්, තමන් හිතන කෙනා බාහිර ඉන්නවා ම යි කියලා දූනෙන ගතියක් තියෙනවා. හව ආශ්‍රවය. මේකට තමයි එහෙනම් ආශ්‍රව කියලා කියන්නේ. මෙව්වර බාහිර කෙනෙක් නෑ, සතරමහාධාතු, පංචමහාභූත නිසා අනාත්ම සංඥාවට හිතලා මේ ප්‍රපංච සංඥව ඇතිකරගත්තේ කියලා වුනත් ලලිත් කියන එක තමන් තුළයි කියලා දූන් තේරෙනවා. කිසිම සැකයක් නැහැ. නමුත් හිතෙන් සිහි කරන කොට එන්නේ මම මේ සිහිකරන්නේ ප්‍රපංච සංඥව නේද, ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ අනාත්ම සංඥව නේ ද කියන එක මේ ඇත්ත දූනගත්තාට ආශ්‍රව වැඩි යි. අවිද්‍යාව, මේක නො දූක ආශ්‍රව එහෙන් වැඩි යි. ඊගාවට හවාශ්‍රව - මම හිතන කෙනා තවම බාහිරයේ ඉන්නවා කියන ගතිය තියෙ යි. දිට්ඨාශ්‍රවය - නෑ මේ සිහි කරන කෙනා පුද්ගලයෙක් ම යි කියන ඔය ගති ටික තාම තියෙනවා. හැබැයි හොඳට සිහිවත් වෙච්චි ගමන්, ඒ කියන්නේ මේ අසිහියට, ඔය ටික නුවණ නැතුව ලලිත් කියලා සිහි කරණ කොට ඔය ගතිය ඔක්කෝම ආවේ. ඒ කියන්නේ කෙනා බාහිරයේ ඉන්නවා. එයාට කතා කළ හැකියි කියලාත් පෙන්නලා ඇති. හැබැයි, සිහිය ඇතුළු එයා හිතුවොත් ඤාණයකින් ඒ ඔක්කෝම නතරවෙනවා. ඒකයි - අවිද්‍යාව දුරුයි, ආශ්‍රව තියෙනවා.

සිහිය නැතිවුණොත් සාමාන්‍යයෙන් වෙනද මනසට වඩා කිසි වෙනසක් නැහැ. වෙනද විදියට ම එයාට සැනෙකින් දුරකථනය අරන් කතාකරන්න පුළුවන්. හැබැයි සිහි කළොත් 'මට ලලිත් කියන දැනුම ආවේ කොහොමද' කියලා කිසිම සැකයකුත් නැතුව වහාම නතර වෙනවා. සිහි කරණ කොට ආශ්‍රව ඔක්කෝම නතර වෙනවා. සම්මා දිට්ඨියට සිහිය නැතිවෙන කොට ම ඔක්කෝම ටික අර විදියට ම තියෙයි. එතකොට තමයි ආශ්‍රවක්‍ෂයට නුවණ තියෙන්නේ. අවිද්‍යාව දුරුවෙච්චි කෙනාටයි ආශ්‍රවක්‍ෂය හමුවෙන්නේ. අවිද්‍යාවෙන් යුක්ත කෙනාට ආශ්‍රවක්‍ෂයට ආරම්භයවත් නැහැ. ඒ කියන්නේ මේ කාරණාව අහගත්ත කෙනාට, කාරණාව තේරුණහම, දූන් ඒකයි, දවල්ට ගිනිගන්න, රෑට දුම් දමන හුඹහ භාරන්න

කියන්නේ මේ කෙනා කෙනා කියන මේ රූප මිටිය භාරලා බලන්න. එතකොට ඉස්සරවෙලාම හමුවෙන්නේ දෙරඟුලක් - අවිද්‍යාව. මෙන්න මේ නො දන්නාකම, මෙන්න මේක නේ ද ඇත්ත කියලා. ඕක තුළ කටයුතු කර කර යන කොට තමයි, පිම්බෙන වර්ගයේ මැඩියා කියන්නේ මේ බලවත් තරහව, මේ හිතේ රැඳිලා තියෙන කම, අඩුවෙන්නේ. ඕකත් එහාට ගෙනියන කොට තමයි, දෙමන්සන්ධියක්, කෙසේද කෙසේද යන විමර්ශන නැතිවෙන තැනකට එන්නේ. ඕක ම යි කරන්න තියෙන්නේ. ඕකේ යන කොට තමයි ඉඳිබුටා හම්බවෙන්නේ. පංචඋපාදනස්කන්ධය කියන එක - සැබෑම ස්වභාවය තමන්ට හම්බවෙන එක තමයි මේ පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකය කියලා කියන්නේ. මේ එක ම ගතිය තියෙන්නේ. වෙන කුමයක් නෑ. ඉතින් ඔය ටික කරන්න.

ප්‍රශ්නයක් :- සාමාන්‍යයෙන් මේ විවේක එන්නේ දවස් තුන, පහ වගේ ගිහිල්ලා ඔබ වහන්සේ දේශනා කළ විදියට ම ස්කන්ධ පෙනෙනවා. මේ විදියට ම කරනවා.

පිළිතුර: මේ විදියට ම කරනවා කියනවා නම් මේකේ ප්‍රශ්න තියෙන්න බැහැ. නමුත් ඔය විදියට ම කරන්නේ නැහැ. මොකද, මේ අනාත්ම සංඥාව සහ ප්‍රපංච සංඥාව අතර වෙනසක් ඔය ඇත්තන්ට හම්බවෙලා තිබුණේ නැහැ. මොකද මනෝ සම්ප්‍රේෂණයෙන් උපදින අරමුණු විදගණ්ණා කරන මට්ටමක දැනුම හිටින්නේ නැහැ මේක මේ විදියට ම කළා නම්. මේ විදියට ම නො කළ නිසයි මනෝ සම්ප්‍රේෂණය නිසා හටගත්ත, (කෙනෙක් ප්‍රශ්න අහන කොටම මට එක්කරගෙන තේරෙනවා.) ඔබ තුමන්ලා විදගණ්ණා කරන හැටි අහනවා.

ප්‍රශ්නයක් :- ඔය ආකාරයෙන් විදර්ශනා කරන කොට මට නුවණක් ආවා ස්වාමීන් වහන්ස, අරමුණක් අරමුණක් ගානෙම මේ පෙර අවිද්‍යා-කම්-තණ්හා යෙදිවිච්චි නිසා සපයී ආයතන හටගන්නවාත් සමගම මේ මනස තුළ ලෝකයම උපද්දන හැටි, නිරුද්ධ වෙන හැටි, එහෙම නුවණකුත් ආවා. දන් වතීම්මාණයේ නම් මේ ආයතන හරහා හොඳට මේ අනාත්ම ස්පර්ශ ආයතන හය අනාත්මයී කියලා නුවණ හොඳට ම තියෙනවා. ඒ කියන්නේ සම්මා දිට්ඨියෙන් දකින කොට

හොඳට ම සපයී ආයතන හයේ අනාත්ම ස්වභාවය හොඳට ම පැහැදිලි යි. ඒ අනාත්ම ස්පර්ශී ආයතන හය දකිනවත් එක්ක ම මෙහේ මනසින් උපද්දන නිමිත්තට ම හිතන, කියන, කරන බවත්, ඒක අරකෙන් මිදිලා බවත් නුවණක් තියෙනවා. හැබැයි ආශ්‍රව නිසා ඕක

පිළිතුර: හැම වෙලාවෙදි ම මනසින් උපදින නිමිති ටිකට ස්පර්ශී ආයතනයන්ගේ නවාතැනක් දෙන්න එපා. ඒකයි කටයුත්ත. මේ කතාකරන දෙයින් මේ බලාපොරොත්තු වෙන්නේ, තව පැත්තකින් ස්පර්ශී ආයතන නෙවෙයි, සතරමහාධාතුවේ ඉඩක් දෙන්න එපා. තමන් හිතන දේට සතරමහාධාතුවෙන් ඉඩක් දෙන්න එපා. සතරමහාධාතුවේ නවාතැනක් දෙන්න එපා. එව්වරයි.

ප්‍රශ්නයක් :- ආත්ම වශයෙන් දකින්න එපා කියන එක ද?

පිළිතුර: ආත්ම වශයෙන් දකින්න එපා කියන එකත් නෙවෙයි. මේ මම හිතන දේට සතරමහාධාතුව තුළ - ඒ කියන්නේ දෑත් මම ලලිත් කියලා කෙනෙක් ගැන හිතුවොත්, දැනුනොත්, එතැනට යන්න භූමියක් නැතුවුණොත් විතරයි මෙයා නො රැඳෙන්නේ. ඒ කියන්නේ දෑත් මම මෙහෙම හිතන කොට ම, මේ හිතන දේ මේ රූපයට පෙන්නුවොත් කෙලින් ම - ඒකයි රූපෙ විඤ්ඤාණං ධීනියා කියන්නේ. මේ ලලිත් කියන දෑනුම තියෙන හිතට මේ විඤ්ඤාණය පිහිටනවා. මේ රූපය විඤ්ඤාණයේ පිහිටනවා. එතකොට මේ රූපය ලලිත් වෙනවා මට. මම කියලා සිහිවෙන කොට, සිහිවෙන එකට සතරමහාධාතුවේ ඉඩක් දෙන්න එපා. ඉඩක් දුන්නොත් කෙලින් ම මේ රූපය මම වෙනවා. ඒක නො වෙන්න නම් කටයුත්තේ ඔය ඇත්තන් ආපස්සට ඇවිල්ලා මේ රූපය සතරමහාධාතුව බව පෙන්නන්නේ මේ හිතේ පහළවෙන පංචඋපාදානස්කන්ධ ලෝකයට සතරමහාධාතුවේ ඉඩක් නො දෙන්න යි. ඒක යි විය යුත්තේ.

මේකෙන් කෙරෙන කෘතෘය දකින්න. ඒ කියන්නේ රූපෙ විඤ්ඤාණං ධීනියා ඒ කියන්නේ. හැම වෙලේම හිත පවතින්න තැනක් රූපය. ඔය ඇත්තන් මේ කබලිංකාරාභාරයෙන් යුක්ත රූපයට හිත නතරවෙන්න තැනක් නො දුන්නොත්, 'කුරුල්ලෙක්' කියලා

සිහිවුණා කියන්නකෝ. කුරුල්ලෙක් කියලා සිහිවෙන කොටත් ඔය ඇත්තන්ට දෑත් කුරුල්ලා කියන්නේ මොකෙක් ද, මොකා ද, කොතැන ද කියලා එකක් නෑ. නමුත් 'කුරුල්ලා' කියලා එකක් සතරමහාධාතුවේ තියෙනවා කියලා ඉඩ තියන්න එපා. ඒ කියන්නේ බාහිර, ඒ වගේ වෙලාවකට නිශ්චිත, පැහැදිළි අරමුණක් නැතත් විදර්ශනා කටයුතු යි. ඒ කියන්නේ කුරුල්ලෙක් කියන්න දැනුමක් මට එනවා නම් එන්නේ මෙහෙම යි. ඒ කියන්නේ සතරමහාධාතුව අවකාශධාතුව අවුරාගෙන තියෙන රූපයක් තියෙන තැනක, අනාත්ම සංඥාවක් පහළ වෙයි. පහළවෙන කොට කුරුල්ලා කියලා හිතුවොත් මේ වාගේ දැනුමක් ඇති වෙයි. නූපන්න දේ ඇතිවෙන හැටියකටත් නුවණයි එයාට. ඇතිවෙව්වී දේටත් නුවණ යි. ඇතිවෙන්නේ මෙහෙම යි කියලාත් නුවණ යි.

තාම හම්බ නො වෙව්වී අරමුණක්: කවදවත් නැවක් දෑකලා නෑ කියන්නකො. අහනවා. එතකොට එහෙම නැව් තියෙනවා නෙවෙයි. අපි කියමු දෑත් ඇස් දෙකෙන් දෑකලා ම නැහැ. අපි දන්නේ ම නැහැ. නමුත් කෙනෙක් නැවක් ගැන කතා කරනවා. නැව් මෙහෙම යි. මුහුදේ යනවා. අරෙහෙ මෙහේ කියලා කියන්න කෝ. එතකොට එහෙම හිතන කොට, නැව කිව්වහම, දෑත් හම්බවෙලත් නෑ. නමුත් මේ සතරමහාධාතුවේ නැව් තියෙනවා කියලා හිතන්න එපා. ඔය ඇත්තන් දකින්න ඕන මෙයා අවිද්‍යාවෙන් කතා කරන්නේ කියලා. එයා එක්ක කතා කරන්න යන්නේ නෑ. නමුත් නුවණ යි, මෙයා මේ ස්පඨ්ඵ ආයතන පිරිසිඳු නො දන්නා අවිද්‍යාවෙන් මේ හිතීම්-කීම්-කිරීම් කරන්නේ කියලා නුවණ යි. නැව කියන එකත් යම් දවසක වෙනවා නම් වෙන්නේ පඨවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන සතරමහාධාතුව, අවකාශධාතුව අවුරාගෙන තියෙන රූපයක් ඇස් ඉදිරිපිටට එයි. එතකොට අනාත්ම සංඥාවක් පහළවෙයි. සංඥාව අරභයා මේ නැව කියලා මම හිතන කොට මෙහෙම දැනුමක් ඇතිවෙයි. වෙනවා නම් වෙන්නේ ඔහොම මිසක බාහිර මෙහේ තියෙනවා නෙවෙයි. කලම එයා දන්නවා.

කල ම එයා දන්නවා ඇති වුණොත් අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් මේවා ඇතිවෙනවා මිසක සතරමහාධාතුවේ නම් නැහැ. වුනේ නම්, අවිද්‍යා

ප්‍රත්‍යයෙන් ම තිබුණා මිසක, හිටියා මිසක, සතරමහාධාතුවේ හිටියේ නැහැ. ධවටුනා වුණත් එයා වෙච්චි දේ දන්නවා. ධවටෙනවාටත්, ධවටුනාටත්, ඔක්කෝටම වෙච්චි දේ දන්නවා.

ඉස්සර රජ කාලේ රජවරු මෙහෙම යි, සිටුවරු මෙහෙම යි කියලා කතාවක් ඇහුවත් එයා දන්නවා මේ ඔක්කෝම අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා. මේ ලෝකයේ, ඔය ඔක්කෝම තිබුණේ. එයාට එනවා පටිච්චසමුප්පාදයේ සත්සැත්තෑ ඥානයක්. අතීතයේ ද අවිද්‍යාව නිසා ම සංඛාර වුණා. වතීමාණයේ ද අවිද්‍යාව නිසා ම සංඛාර වෙනවා. අනාගතයේ ද අවිද්‍යාව නිසා ම සංඛාර වෙනවා. හයයි. මේ අතීතය අරහයා දෙක යි. අනාගතය අරහයා දෙක යි. වතීමාණය අරහයා දෙක යි.

ඒ කියන්නේ අවිද්‍යාව නිසා අතීතයෙන් සංඛාර වුණා. වතීමාණයෙන් අවිද්‍යාව නිසා ම සංඛාර වෙනවා. අනාගතයේත් අවිද්‍යාව නිසා ම සංඛාර වෙනවා. තුණ යි. අතීතයේදීත් අවිද්‍යාව නැතිවීමෙන් ම යි සංඛාර නැතිවුනේ. වතීමාණයේදීත් අවිද්‍යාව නැතිවීමෙන් ම යි සංඛාර නැතිවෙන්නේ. අනාගතයේදීත් දීත් අවිද්‍යාව නැතිවීමෙන් ම යි සංඛාර නැතිවෙන්නේ. හයයි.

මේ අවිද්‍යාව නිසා ම සංඛාර ඇතිවෙලා අවිද්‍යාව නැතිවීමෙන් සංඛාර නැතිවෙනවා කියලා නුවණක් තියෙයි නම් එය ද පටිච්චසමුප්පන්නයි කියන නුවණක් තියනවා. හතයි.

ඔය වගේ පටිච්චසමුප්පාදයේ කාරණා එකොළහට මේ හත ගණනේ සත් සැත්තෑ ඥානයක් එනවා. එතකොට අතීත රජවරු හිටියා කියලා කෙනෙක් කතා කළා වුණොත් ටක් ගාලා එයාට තේරෙනවා. වතීමාණයේ මේ මට දැන් පෙනෙනවා කියන තැනකත් ටක් ගාලා තේරෙනවා. අනාගතයේ මෙහෙම බැලුව හැකි යි, දෑක්ක හැකි යි. ජ්ලේන් එකක ගිය හැකි යි. අමෙරිකාවට ගියහම මෙහෙම මෙහෙම දේවල් දෑක්ක හැකි යි කියන කොට ටක් ගාලා තේරෙනවා මේ කතා කරන්නේ ආශ්‍රව මනසට යි.

බාහිර තියෙන්නේ ශුණ්‍යතාවයක්. අනිමිත්ත ස්වභාවයක්. අප්පණ්‍හිත ස්වභාවයක්. මේක තුළ එනවා මහා විශාල, පුළුල්, තුන් හවය ම කෙටි කරලා, කැටි කරලා, එක අරමුණක විදර්ශනාවට එනවා. එයාට අවශ්‍ය නෑ, 'හාමුදුරුවනේ, මම දැන් මෙහෙම කළා. අනිත් ටික කොහොම ද කරන්න ඕනේ' කියන එක අහන්න. ආශ්‍රවක්‍ෂය දක්වා ම තියෙන්නේ එක ම දේ යි.

ස්පඨී ආයතන හයේ අනාත්මය දකින්නට නෙවෙයි, ආත්මීය වූ ලෝකයේ අනාත්මය දකින්න.

ස්පඨී ආයතන හය, නෝනා මහත්මයා, අපට හම්බවෙලා ම නැහැ. ස්පඨී ආයතන හය අරහයා යම්තාක් ගති ඇත්නම් ඒ තාක් ප්‍රපංච යි. ප්‍රපංච යම්තාක් ඇද්ද, ඒතාක් ස්පඨී ආයතන හයේ ගති ඇති. මේ ස්පඨී ආයතන හය අනාත්ම යි නේ ද, කියලා සිහි කරන්නෙත් මේ ඇත්තත්, මනෝමයෙන් ම හටගත්තු ඔය නිමිත්තකින් තවම. ඒ කියන්නේ මම ලලිත් මහත්මයා කියලා හිතලා, ලලිත් මහත්මයා කියලා දැනගන්න කොට ම රූප සංඥාව නිරුද්ධ යි. ස්පඨී ආයතනය රැස්වෙලා නෑ. උපවයට යන්නේ නැහැ. මට අනාත්ම යි කියලා සිහිකරන්න ස්පඨී ආයතන හය නෑ. එහෙම තියෙන එකක් නෑ. ඒක යි මම ඒ කියන්නේ. එතකොට තමන්ට හම්බවෙන්නේ ප්‍රපංච සංඥා ටික ම විතරයි.

සළායතන නිරෝධය කියන්නේ මොකක් ද? පෙනෙන-ඇහෙන-දූනෙන-දූනගන්න ටිකේ නැතිවීම බලන එක, නිරෝධය බලන එක ඒ තරම් අමාරු නැහැ. ස්පඨී ආයතන හය කියන්නේ බාහිර ඒවාට නෙවෙයි. ආධ්‍යාත්මික ඒවාට යි. සළායතන යි. යම් වේලාවක ඔබ තුමියට, ඇහැ-කන-දිව-නාසය-ශරීරය-මනස නැතිවුණොත් තමයි ස්පඨී ආයතන නිරෝධය කියලා කියන්නේ. එයාගේ ජීවිතය හරි අද්භූත යි. රූප දකිනවා; නමුත් ඇහැ නෑ. ශබ්ද ඇහෙනවා; කන නෑ. ගන්ධ දූනෙනවා; නාසය නෑ. රස දූනෙනවා; දිව නෑ. යනවා-එනවා-ඇවිදිනවා-ගන්නවා-තබනවා; නමුත් කය නෑ. මේ මම යි කියලා පනවන්න පුළුවන් කිසි ම නිමිත්තක් නෑ එයාට. විජ්ජමුත්තස්ස සබ්බද්දී කියලා කියන්නේ සියළු තැනින්ම මිදුනු කෙනා. බලන්න ඔය ඇත්තන්ට හැම තැනක් ම හම්බවෙලා තියෙන්නේ කයට නෙවේ ද

කියලා: උඩ-යට-ඉදිරිය-පිටිපස්ස-උතුර-දකුණ-සදිසාවත්-දසදිසාවත්-අටදිසාවත් ඔක්කෝම කයට සාපේක්ෂව නේ ද කියලා. මේ කය නැතිවුණොත් ඔබතුමන්ලාට දිසාවන්ගෙන් ප්‍රශ්න නෑ. දිසාවන්ගෙන් මිඳෙනවා.

අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වුණොත්, සංඛාරය නිරුද්ධ වුණොත් විඤ්ඤාණය නෑ. එහෙම වුණොත් නාම ධර්ම අරමුණු කරලා හිත මේ කයට බැසගන්නකම නෑ. එහෙම වුණොත් ආයතන උපදින්නේ නැහැ. හම්බවෙන, හම්බවෙන, හම්බවෙන, හම්බවෙන හැම එකක ම ආපහු යන්න කියන්නේ ඔය ඇත්තන්ට මේ සංඥ නිරෝධයෙන් එහාට යන්නේ නැහැ. මේ පැත්ත අතහැරෙනවා සම්පූර්ණයෙන් ම.

මුලින්ම පඤ්චායතනය, ඇහැ-කන-දිව-නාසය-ශරීරයේ නිමිති අතහැරුණහම, කබලිංකාරාහාරයෙන් යුක්ත කයෙන් මේ පින්වතුන් මිදුණු දවසට අනාගාමී යි. එතකොට මේ අතපය ගැන ඔය ඇත්තන්ට දැනුමක් නැහැ. එක්ම මනායතනයෙන් සංඥ නිරෝධය හම්බවෙව්වි දවසට රහත්.

සළායතන නිරෝධය කියන්නේ, හොඳට මතක තබා ගන්න, ආධ්‍යාත්මික පැත්තට මිසක, ඇහැ තියෙනවා. ඇහේ පිහිටලා ඉඳගෙන රූපයක ඇතිවෙලා නැතිවෙන එකක් ගැන කතා කරන එක නෙවෙයි සළායතන නිරෝධය කියන්නේ. ඒක ඕනෑම කෙනෙකුට කතා කළ හැකියි. නමුත් පුද්ගලයා එහෙම ම යි. නමුත් ඔය ඇත්තන්ට ඇහැ නැතිවුණොත්? ඔය ඇත්තන්ව පැනවිය හැකි ද? මම කතා කරන දර්ශණය ගැඹුරුයි. හැබැයි ගැඹුරු වුණත්, මම මේ තරහෙන් නෙවෙයි, සමහර ඒවා ටිකක් වේගයෙන් කියන්නේ. මේ ආපස්සට යන එක වරදවා ගන්න එපා කියලා. ඔබ වහන්සේ කියන විදියට මයි මේ මෙතෙහි කරන්නේ කියලා කිව්වාට, මේ කොතැන ද අඩුව කියලා හොයාගන්න කියලා මම කියන්නේ. ඒක එහෙම ම කියන්නේ නැතුව මොනවා හරි දෙයක් කරන්න නෙවෙයි පින්වතුනි, උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. මුළු ජීවිතය ම වැය කරලා, හරියට ම මම මේක කරන්නේ කොහොම ද? අපට ලොකුකමක් නෙවෙයි.

මේ පාපිස්තේ ඕනෑම කෙනෙකුට කකුල් පිහින්න පුළුවන් වගේ කිරි සප්පයකුට වුණත් කමක් නෑ, වැඳලා හරි මේ සසරෙන් මිදී ගන්න ක්‍රමය හොයායන්න වෙනසෙන්න.

මම ඔය කෙනෙක් කියනවාට, ලියන්න හදනවාට මම එව්වර කැමැති නෑ නේ. මොකද මම කියන්නේ ඒ කියන්න, ලියන්න අපි සුදුසු නෑ. මෙව්වර බණ දන්නවා. බණ දන්නවා කියන්නේ නෑ මම. තාම කියන්නේ මම දන්නේ නැහැ. මම සුදුසු නෑ කියලා මම දකින්නේ පොතක් ලියන්න. මොක ද, තවම මට නුවණ වැඩෙනවා. තවම නුවණ වැඩෙනවා. මේ කියන එකේ දෙස් පෙනෙනවා.

ඒ හින්දා මම හැමෝට ම කියන්නේ: කියපු දේ මට සමහරවිට හදන්න පුළුවන්. නමුත් මම ලිව්වහම, කළහම ඒකේ දෝෂය හදන එක හරි අමාරුයි. ඊටත් වඩා මගේ අදහස සත්පුරුෂ නම්, මමත් සසරෙන් මිදිලා, අතින් අයවත් මුදවාගන්න නම් ඕනෑ, මම ඒකට කරන්න ඕනෑ, පුළුවන් තරම් හරි දේ කොහොමද කියලා හොය හොයා ඩීර්ස දේ කිරීම මිසක, ඒකට මේ තව අනවශ්‍ය කරදර එකතු කරගැනීම නෙවෙයි කියන එක යි.

ඒ කියන්නේ අපි හැම වෙලාවේම ඉන්න ඕනෑ මම දන්නේ නෑ කියන තැනක මිසක දන්නවා කියන තැනක නෙවෙයි.

දෑනට ඔය සේනාසනයේ වුනත් මේ බණ කිව්වොත් කවුරු හරි පොඩි භාමුදුරු කෙනෙක් හරි කිව්වොත්, 'ස්වාමීන් වහන්ස, ඔකට වඩා මේ අර්ථය මෙහෙම වෙන්න බැරි ද?' එතකොට මම බලලා, 'අනේ පුතේ, ඇත්ත තමයි.' මම සාදු කියලා වැඳලා ඒක පිළිගන්නවා. හදිසියේවත් මට වැරදුණොත්, කිසි ම වෙලාවක දෙකක් නැහැ. මම කොහොමද ඉස්සෙල්ලා මේක කියලා දුන් ආයෙ මෙහෙම කියන්නේ කියලා හිතන්නේ නැහැ. මම ක්‍ෂණිකව ඒක හදනවා. මොකද නො දන්න කාලයේ වචනයක් කියන්න පුළුවන්. නමුත් දෑනගත්තාට පස්සෙ හංගන එකයි අසත්පුරුෂකම.

අපි මහත්තෙයෝ අනන්ත සංසාරයේ මහා දුක් කන්දක් විඳපු ඇත්තෝ. මේකට ඇවිල්ලා කොහොම හරි මේ බුද්ධොත්පාද

කාලයේ මනුෂ්‍ය ජීවිතයෙන් වැඩක් ගන්න බලන්න. කාට වැදලා හරි කමක් නැහැ. පුළුවන් තරම් නිහතමානී වෙලා, ඒ වාගේම හැම වෙලාවේ ම, මට වරදින්න පුළුවන්, මට වරදින්න පුළුවන් කියන තැනකින් ම, තමන් හරි, හරි කියන තැනකින් නෙවෙයි. මේකත් වරදින්න පුළුවන්. මේකත් වරදින්න පුළුවන් කියන පැත්තකින් යන්න.

දූන් ඔය ඇත්තන්ට මේ බණ ටික කිව්වොත් මම ආපහු මෙනෙහි කරනවා. මේකේ කොතන ද සාධාරණ, කොතනද අසාධාරණ, කොතන ද වැරදි. හරි නම් හරි දේ. ඕනෑම දේශනාවක් කළහම මට ඒක දූන් පුරුදුවෙලා ඉබේ ම ආපහු සිහිවෙනවා. පහුවදට දූන් සේනාසනයේ දී කිව්වහම මොනවා හරි අඩුපාඩුවක් හෝ නැතිනම් විස්තර නොවුන තැනක් හෝ තිබුණහම මට ඒක හම්බවුනහම පහුවදට ඒක කියනවා.

ඉතින් ඒ වගේ දූන් එහෙම කරන්න. භොයල බලලා කටයුතු කරන්න. සමහර විටෙක මම හිටපු ගමන් එක එක වචන කියනවා. ඒවාට තරහා ගන්නත් එපා. මගේ හැටි ඒ.

ප්‍රශ්නයක්:- ස්වාමීන් වහන්ස, ඔය රූපය කාමාවචරයි කියලා කියන හේතුව ඔය කබලිංකාරාභාරය...

පිළිතුර: ආභාරය ඇසුරු කරගෙන මනෝමය මට්ටම කබලිංකාරාභාරය ඇසුරු කරගෙන පවතින හින්දා යි. කබලිංකාරාභාරයෙන් මිදුනහම පංචඋපාදනස්කන්ධය හැබැයි රූපාවචරයි. එතකොට තියෙන්නේ ස්පඨිය මුල්කරගෙන යි. ස්පඨීාභාරය. චක්ඛු සම්පස්සය මුල්කරගෙන යි. ඒ කියන්නේ මේ සංඥාව තියෙන තැනක මේ ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා මෙහෙම ලෝකයක් ඇතිවුනහම මේ ඇතිවෙච්චි ලෝකය සතරමහාධාතුවට අයිති වෙන්නේ නැහැ, මේ ස්පඨියට අයිතියි කියන තැනකිනුයි එයාට තියෙන්නේ. ඒ උපාදය රූප ඇසුරු කරගෙන තමයි ඒ මානසික මට්ටම පවතින්නේ. එතකොට ඒ රූපාවචර මට්ටම යි. ඒ ස්පඨී ආභාරය පිරිසිදු දෑක්කහම අරූපාවචර මට්ටමක් මේකේ නැහැ. ඒ මට්ටමෙයි, මේ මට්ටමෙයි කෙලෙස් ඔක්කෝම ගෙවෙනවා ඒ

මට්ටමේ දී. ඒක යි ඒ මට්ටම රූපරාග-අරූපරාග-මාන-උද්ධවච-අවිජ්ජා කියන පහ ම අරකෙන් ගෙවෙන විදියට දලා තියෙන්නේ. ස්පඨ්ඵ ආහාරය හෝ මනෝසංවේතනා ආහාරය හෝ විඤ්ඤාණ ආහාරය පිරිසිඳ දැක්කහම නාම ධර්ම වලින් මොකක් හෝ පිරිසිඳ දැක්කහම උද්ධම්භාගීය සංයෝජන ඔක්කෝම ඉවරවෙනවා. සතරමහාධාතුව පිරිසිඳ දැක්කහම ඔරම්භාගීය සංයෝජන ගෙවෙනවා. උද්ධම්භාගීය සංයෝජන ගෙවෙනවා නාම ධර්මවලින් එක ආහාරයක් හරි පිසිඳ දැක්කහම.

දැන් මම හිතන හිතන දේ කබලිංකාරාහාරයට අයිතියි කියලා මේ චක්‍රය පවත්වනවා වගේ ම, මම හිතන හිතන දේ ස්පඨ්ඵයට අයිතියි කියන තැනකින් අරකෙ පවතිනවා. කබලිංකාරාහාරය ගැන එයාට නුවණ නෑ. ඒ කියන්නේ අවස්ථාවට හටගෙන බලන්න පුළුවන් කියන තැනකින් පවතිනවා. තියෙනවා නෙවෙයි. එකම විදියට ම යි තියෙන්නේ.

මම ඔය කියන්නේ මේ අවිද්‍යාව හටගන්න පංචඋපාදනස්කන්ධයේ මුල් ස්වරූපය ඔය මම කීව්වේ, බොහෝ ම සියුම්, නිකම් මේ තෙල් කඩදසිය කොලයක නිර්මාණය කරපු රූපයක් බඳුයි අපේ ආත්ම භාවය. ඇහැ-කන-දිව-නාසය-ශරීරය. ඔය රූපයක් යකඩයක, ලෑල්ලක ඇලෙව්වොත් ඒ ලෑල්ලේ හෝ යකඩයේ හයිය ම ගන්නවා නේ. ඒ වාගේ තමයි මේ 'මම' කියන හැඟීම මේ සතරමහාධාතු රූපයට ඇලුනහම දැන් මේ කය ඇත්ත වෙලා අපට. ඔය ආපහු ගියහම වෙන්නේ මේ සතරමහාධාතු රූපයෙන් මේ කය මිදුනහම මේක නිකම්ම රූපය යි. සම්පූර්ණ ආත්මභාවය ම මනෝ යි. මේ හිතන්න පුළුවන්, කියන්න පුළුවන් හැඟීම්, මේ 'මම' කියන සිද්ධි ඔක්කෝම ටික නාම මට්ටමේ, හීනෙන් පෙනෙන මට්ටමේ කයක. හැබැයි ඒ කයේ ඇසුරුවෙනවා රූප රාග, අරූප රාග, මාන, උද්ධවච, අවිජ්ජා. එබඳු කයෙහුත් මිඳෙන්න ඕන.

ප්‍රශ්නයක්: එතකොට හීනෙන් අවදිවුණහම දැන් හීනයක් දැක්කයි කියන කෙනෙකු හීනෙන් අවදිවෙලා, අනේ මේ හීනයක් දකිනවා කියලා මානසික මට්ටමක් වගේ ආවහම ඒ විදියට දකින්න ඕන ද?

පිළිතුර: එයාට කබලිංකාරාභාරය හීනයක් වෙනවා එතකොට. මේ කාම ලෝකයේ මට්ටම හීනයක් වෙනවා. දෑත් අපිට මනෝමය මට්ටම හීනයක්. කබලිංකාරාභාර මට්ටම ඇත්ත නේ. අනාගාමී කෙනාට කබලිංකාරාභාර මට්ටම, කාම මට්ටම හීනයක්. ස්වඡ්ඡාපමා කාමා. හැබැයි මනෝමය මට්ටම ඇත්ත වෙනවා එයාට. ඒ කියන්නේ මනෝමයෙන් පහළවෙන රූප මේ විදියට ම ස්පශ්ඨි එයාට. දෑත් මේ කබලිංකාරාභාර රූපයෙන් මේ විදියට ම ඇඟට වදිනවා නේ, ස්පශ්ඨි නේ. ඒ විදියට ම ස්පශ්ඨි ඒ රූපය එයාට. මේ රූපය ගැනුණාට නිකම් ම සතරමහාධාතු කියලා දූනෙනවා මිසක ආත්මභාවයක් තුළ ජීවත්වෙනවා කියලා එකක් නැහැ. අර මට්ටමේ 'මම' ඉන්නවා, මගේ කයට රූප ගැටෙනවා කියලා මනෝමය මට්ටම ඇත්තයි එයාට.

ප්‍රශ්නයක්: නාමධර්ම මට්ටම?

පිළිතුර: නෑ එතැනත් රූපයක් තියෙනවා. චිත්තජ රූපයක්. සිතෙන් හටගත්.

ප්‍රශ්නයක්: ස්පශ්ඨි ආයතන හය හිස් ගෙවල් හයක් විදියට ම දකින්නෙන් ඒ මට්ටමට ද?

පිළිතුර: ඒ ඇත්ත නේ මේ පෙන්නන්නේ. හිස් ගෙවල් හය, සුඤ්ඤතාවය. අපි ඒ කතාකරන්නේ පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකය ගැනයි. අර සුඤ්ඤ වූ ග්‍රාමයේ හිස් ගෙවල් හය පෙන්නන්නේ ස්කන්ධ මට්ටම යි. දෑත් අපි කතා කළේ, ස්කන්ධ, උපාදන ස්කන්ධ කියලා දෙකක් නේ. උපාදනස්කන්ධය ඇසුරුකරගෙන පවතින්නේ අර අනාත්ම වූ ස්පශ්ඨි ආයතන හයට අයිතියි කියන මෝඩකම යි. දෑත් අර ආසිවිසොපම සූත්‍රයේ තියෙන්නේ සුඤ්ඤ වූ ග්‍රාමය කියලා. දෑත් අපි මෙහෙම බලන කොට පුද්ගලයා, ගෙවල් දෙරවල් කියන ඔක්කෝම අනාත්ම රූප සංඥව නිසා හදගත්තා මිසක රූප පැත්තේ නෑ කියලා දක්කා නේ. ඒ විදියට ම මේ පංචඋපාදනස්කන්ධ ලෝකයත් මනෝ යි කියලා දකිනවා. ආයතන හයේ මොකුත් දකින්නේ නැහැ. සිහි කරලා යන්න, බලන්න, අහන්න බැහැ, ගියත් මෙහෙම තියෙන තැනක මෙහෙම හම්බවෙයි කියලා දකිනවා මිසක

තියෙනවා නෙවෙයි. දැන් රත්නපුරේ යන්න ඕනෑ කියලා හිතන කොට ම එයා දන්නවා ගියහම වෙන්තේ මොකක් ද කියන එක. ඒ කියන්නේ පංචමහාභූත තියෙන තැනක අනාත්ම සංඥාවක් එනකොට ම මේ රත්නපුරේ කියන ප්‍රපංච සංඥාව සිහිවෙයි නේ ද කියලා දකිනවා මිසක රත්නපුරේ තියෙනවා නෙවෙයි. දැන් අපි හිතාගෙන ඉන්නේ මේ හිතෙන එක තියෙනවා, එතැනට යනවා කියලා නේ. නමුත් මෙයාට ස්කන්ධයන්ගේ හටගැනීමට නුවණ යි. මේ රත්නපුරේ කියන ප්‍රපංච සංඥාව මා තුළ හටගන්නවා මෙහෙම කියන තැනකින් නුවණ යි. මේ විදර්ශනා නුවණත් එක්ක තමයි එන්න එන්න සිහිකිරීමේ ප්‍රවණතාවය එන්නේ. සිහි නුවණ එන්න එන්න වැඩෙනවා. තමන්ගේ මනසින් ම උපදින නිමිත්ත එක්කයි හිතන්නේ, කියන්නේ, කරන්නේ. හැබැයි අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියන එක දැනගන්න ඕන. ඒ මනස තුළ නිමිති හටගත්ත ඒක මේ මම මගේම මනස තුළ තියෙන නිමිත්තකට හිතනවා, කියනවා, කරනවා නේ ද කියන එක පෙන්නන්න ඕන. ඇයි මම මගේම නිමිත්තකට හිතන්නේ, කියන්නේ, කරන්නේ කියලා තමන් ම ප්‍රශ්න කරලා ඇත්ත පෙන්නන්න ඕන. හැම වෙලේ ම ඇත්ත ම යි පෙන්නන්න ඕන. ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත පෙන්නල යි මෙන්න මෙහෙම ඇත්තක් තියෙන තැන මෙහෙම හදගත්ත නිසයි මම ම හිතනවා, කියනවා, කරනවා කියලා කියන්නේ කියන එක පෙන්නන්න ඕන.

මේ දේශනාව හරිම වටිනවා, හොඳට හිතන්න. හැම දෙනාට ම උතුම් වූ නිව්‍යාණ සම්පත්තිය ම අවබෝධ වේවා!!!

හොඳයි එහෙනම් තෙරුවන් සරණ යි.

රහතන් වහන්සේගේ ස්වභාවය ආධ්‍යාත්මික ආයතන නැ.

ඒ කියන්නේ ඉඳගෙන, හිටගෙන, නිදගෙන, ඇවිදිනවා කියලා මනින්න කාම ලෝකයේ මිම්මක් උන්වහන්සේට නැ. රූපායතනයෙන් බැලුවහම රූපායතනය විතරයි. ශබ්දායතනය, ගන්ධායතනය ඔය ටික විතරයි.

උන්වහන්සේට පිහිටලා ඉන්න, තමන් කියලා පනවන්න පුළුවන් කයක් නැ. ඒ නිසා තමයි උන්වහන්සේ කබලිංකාර ආහාරයෙන් මිඳෙන්නේ.

දැන් අපට බාහිර මොන දෙයක් කෙරුවත් මෙහෙ කෙනෙක් ඉන්නවා. ඒ ඉන්න මම තමයි බාහිර රූපය බලන්නේ. ඉන්න මම තමයි ශබ්ද අහන්නේ කියලා ඒ බලන, අහන දේවල්වල ඔක්කොම අයිතිකාරයා මේ ආධ්‍යාත්මික වෙනවා. ඒ සංයෝජනයේ හැටි.

ඒකට තමයි අර පෙන්නුවේ එහෙම තමුත් සහ අනුත් කියන විදිහට මේ දෙකට බෙදිලා හම්බවෙන්නේ මේ පංචවිඤ්ඤාණය උපදින නිසායි කියලා.

කාමාවචර පංචවිඤ්ඤාණය උපදිනකොට ආධ්‍යාත්මික හා බාහිර හේදය තියෙන්නේ ඉබේමයි.

පංචවිඤ්ඤාණය උපදින්නේ නැතිනම්, මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමේදී ගත්තහම බාහිර ආයතන ටික විතරමයි හම්බවෙන්නේ.

තමා දෙස බැලුවොත් රූපායතනය කියලා පෙනෙනවා මිසක, එයාට කය පෙනෙන්නේ නැ.

කය කොහොමත් අපට හම්බවෙලා නැ. හම්බවෙන්නේ නැ. මනෝමයෙන් විතරයි අපි ඉන්නේ.

ඒ කියන්නේ විඤ්ඤාණය පිහිටලා තියෙන කය කවදවත් ඒ විඤ්ඤාණයට හසුවෙන්නේ නැ.

(ධම්මසඞ්ගණි විවරණය (ද්විතීය භාගය) 453වැනි පිටුව.)